

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra historie

Bakalářská práce

Dominik Vondrák

Ženské toaletní soupravy z doby římské a stěhování národů ve středoevropském barbariku

Olomouc 2016

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Zeman, Ph.D.

Jméno a příjmení autora: Dominik Vondrák
Název bakalářské práce: Ženské toaletní soupravy z doby římské a stěhování národů ve středoevropském barbariku
Název práce v angličtině: Women's Toilets kit from Roman and Migration period in central - europe barbaricum
Vedoucí diplomové práce: Mgr. Tomáš Zeman, Ph.D.
Rok obhajoby: 2017

Anotace

Práce vyhodnocuje nálezy toaletních souprav z doby římské a stěhování národů v rámci středoevropského barbarika. Jedná se především o parohové hřebeny, bronzové či železné pinzety, ušní lžičky a kovová zrcátka. Hlavní důraz v práci byl kladen na vyhodnocení parohových hřebenů.

Annotation

The work evaluation and assessing finding of toiletry kits form the Roman and Migration period in the Central barbaricum. Here belongs mainly antler combs, bronze or iron tweezers, ear spoons and metal mirrors. The main focus of the work was put on evaluating of antelr combs.

Klíčová slova

Toaletní souprava, parohový hřeben, archeologie, pinzeta, ušní lžička, zrcátko, doba římská, doba stěhování národů, středoevropské barbarikum.

Keywords

Toilets kits, antelr comb, archaeology, tweezer, ear spoon, metal mirror, Roman period, Migration period, cetnral europe barbaricum.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a využil jsem výhradně zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci, dne 15. prosince 2016.

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval předně Mgr. Tomáši Zemanovi, PhD., vedoucímu mé práce, za trpělivost, ochotu a věcné rady, které mi byly nápomocny při tvoření této práce. Dále bych rád poděkoval Bc. Barboře Knížkové za její pomoc a kolegiálnost při zprostředkování odborné literatury. Konečně bych rád poděkoval celé své rodině, za vytvoření vhodných studijních podmínek a všem svým přátelům za jejich pochopení a podporu.

Obsah

Úvod.....	7
1. Stav poznání toaletních souprav a jejich dílčích částí.....	8
2. Definice toaletních souprav a jejich dílčích částí.....	13
3. Typologie parohových hřebenů.....	16
3.1. Jednostranné hřebený	16
3.1.1. Typ Thomas C - Jednodílné hřebený s prolamovanou rukojetí	16
3.1.2. Typ Thomas A – Jednodílné jednovrstvé hřebený.....	17
3.1.3. Typ Thomas B – Vícedílné jednovrstvé hřebený	19
3.1.4. Typ Thomas D – Jednodílné hřebený s obloukovitým držadlem	21
3.1.5. Typ Thomas I – Trojvrstvé hřebený s polokruhovitou rukojetí.....	22
3.1.6. Typ Thomas I/C – Trojvrstvý hřeben s polokruhovitou prolamovanou rukojetí....	26
3.1.7. Typ Thomas II – Trojvrstvé hřebený s trojúhelníkovitou rukojetí.....	27
3.1.8. Typ Thomas III – Trojvrstvé hřebený s jazykovitě vytáhnoutou či omegovitou rukojetí	30
3.1.9. Hřebený s táhlým obloukovitým držadlem	31
3.2. Oboustranné hřebený	35
4. Pouzdra na hřebený	39
5. Pinzety.....	37
6. Ušní lžičky.....	37
7. Zrcátka.....	38
8. Kulma/vějíř.....	39
9. Vyhodnocení ženských toaletních souprav z doby římské na území středoevropského barbarika	46
9.1. Typy parohových hřebenů z doby římské.....	46
9.2. Typy parohových hřebenů z doby stěhování národů	46
9.3. Pinzety z doby římské a stěhování národů.....	47
9.4. Ušní lžičky z doby římské a stěhování národů.....	49
9.5. Zrcátka z doby římské a stěhování národů.....	49
9.6. Parohové hřebený a jejich výskyt v archeologických kontextech.....	51
9.7. Vyhodnocení nálezů hřebenů dle antropologického materiálu.....	53
10. Srovnání obsahů hrobů podle antropologického materiálu	54
10.1. Doba římská.....	54
10.2. Doba stěhování národů	55

Závěr.....	56
Summary.....	57
Literatura.....	58
Soupis lokalit.....	75
Mapy.....	83
Obrazové tabulky.....	90
Katalog na CD v elektronické podobě	

Úvod

Tatobakalářská diplomová práce si klade za cíl posbírat a vyhodnotit archeologické nálezy doby římské a stěhování národů na území středodunajského barbarika, tedy na území Čech a Moravy, jihozápadního Slovenska, a dolního Rakouska. Máme na mysli ty nálezy, které řadíme jako součásti ženských toaletních souprav. Souborný katalog bude vyhotoven právě z těchto nálezů. Z katalogu nálezů se bude odvíjet analýza poznání nálezových kontextů, ve kterých se tyto hřebeny vyskytují. Jedná se o hroby či sídliště. V rámci hrobů budeme zkoumat na základě antropologického materiálu, tedy podle pohlaví zemřelého, zda se hřebeny častěji vyskytují v mužských či ženských hrobech. V případě sídlišť nás bude zajímat, jestli se hřebeny častěji nacházejí v sídlištních jámách či spíše chatách.

Do toaletních souprav řadíme především parohové hřebeny, bronzové či železné pinzety, bronzové ušní lžičky, kovová zrcátka. Typologie hřebenů, je zpracována za pomoci studií S. Thomasové (Thomas 1960) a T. Zemana (2001). Chronologie je zpracována podle E. Droberjara (2008). Další typ předmětu, který řadíme do toaletních souprav a budeme se jím v této práci zabývat, jsou pinzety. Jedná se o pinzety, které mohou být vyrobeny z bronzových či železných plechů, ale jsou i případy, kdy jsou vyrobeny ze stříbra. Následně se zaměříme na ušní lžičky neboli sondy, které se používaly k čištění uší. Vyrobeny jsou nejčastěji z bronzu. Nakonec bude řeč o kovových zrcátkách, která nejsou tak častá, dalo by se říci, že se nacházejí vzácně. Pro typologii pinzet, ušních lžiček a kovových zrcátek bude použita práce E. Rihové (1986, 11-15; 33-37; 56-62) Všechny tyto nástroje se používaly k toaletním potřebám a především se s nimi dosahovalo kýženého lidského vzhledu.

Práce je členěna na samostatný text, který je doprovázen tabulkami a grafy, na závěr řazeny mapy a obrazové tabulky. Katalog je přiložen na CD v elektronické podobě.

1. Stav poznání toaletních souprav a jejich dílčích částí

Pro území středodunajského barbarika nejsou toaletní soupravy, jako samostatný subjekt bádání, vůbec zpracovány. Avšak podíváme-li se na jednotlivé země z tohoto území, můžeme nalézt dílčí práce, které se kromě jiného zaměřují i na toaletní soupravy. Především tedy na jednotlivé typy nálezů, které řadíme do součástí toaletních souprav. Pro oblast Čech a Moravy jde především o zaměření se na parohové hřebeny. Co se týče pinzet, nenajdeme na tomto území žádnou práci, která by se jimi souborně zabývala. I když výskyt železných a bronzových pinzet není velký, je jistě důležitý. V oblasti Dolního Rakouska se k parohovým hřebenům připojují již plnohodnotně bronzové a železné pinzety, neboť zde v rámci provinciálního území velice narůstá jejich výskyt, což potvrzují i nálezy bronzových ušních lžiček a kovových zrcátek. Je logické, ba přímo žádoucí, že při takovém velkém výskytu artefaktů vznikly odborné studie zabývající se toaletními soupravami z tohoto území. V rámci jihozápadního Slovenska máme podobnou situaci počtu a typech nálezů, s odbornými studii je to horší. Většinou se toaletním soupravám nevěnuje taková pozornost a jsou, jak je zvykem, pouze součástí soubornějších prací.

Jako vůbec první z prací, které se zabývají toaletními soupravami, nebo alespoň jejich částmi, musíme uvést důležitou studii od E. Rihové (Riha 1986, 11-15; 33-37; 56-62). V této práci se zabývá toaletními soupravami z doby římské, a kromě toaletních souprav zpracovává také lékařské pomůcky a předměty pro domácnost a denní potřebu. Toaletní soupravy zde rozčleňuje na zrcátka a jejich kovové fragmenty, hřebeny a jejich kovové fragmenty, břitvy, tělové škrabky a hřebel. Předměty pro domácnost a denní potřebu rozčleňuje na pinzety, destičky a palety na roztírání léčivých masť, předměty z parohu, ušní lžičky, lžičkovité sondy, špachtlovité sondy. Lékařské pomůcky rozčleňuje na skalpely, chirurgické nože, retraktory a chirurgické jehly, různé chirurgické nástroje, kleště, velká lékařská zrcadla (Riha 1986, 9).

Pro studium a lepší pochopení problematiky parohových hřebenů je ideální studie od S. Thomasové (Thomas 1960), která se věnuje typologii hřebenů z doby římské a stěhování národů. Pro dobu římskou dělí S. Thomasová hřebeny takto: A – jednodílné jednostranné, B – vícedílné jednostranné, C – prolamované jednostranné, D – s vyřezávanou reliéfní výzdobou (Thomas 1960, 56-75). Nejrozšířenějšími hřebeny pro dobu stěhování národů jsou jednostranné třívrstvé hřebeny. Prvním z těchto, který S. Thomasová popsala, je typ I – trojdílný hřeben s polokruhovitou rukojetí, ten se dělí na starší (nezdobené) a mladší (zdobené) a ty dále dělí ještě podle výzdoby ornamentů na podskupiny I A – C.41. Hřebeny s trojúhelníkovitým držadlem typ II, jsou typické pro mladší dobu římskou a přežívají až do doby stěhování národů, tedy od časného 4. století do první poloviny 5. století. Ve

středoevropském prostoru jsou nerovnoměrně zastoupeny, převažují v Čechách. Tento typ má tři varianty, kde ta první je označována jako hřeben s poměrně vysokým držadlem. Dále to je druhá varianta s táhlým držadlem tvaru nízkého trojúhelníku. Třetí variantou jsou zvláštní tvary se zvířecími protomami po stranách. Předposledním typem jednostranných hřebenů je typ III, tedy hřeben s prodlouženou (obdélníkovitou) či omegovitou rukojetí (Thomas 1960, 104-114). Pro výzkumnou práci s hřebeny musíme vzít také v potaz studii od E. Cnotliwy (Cnotliwy 1963) ve které se taktéž zabývá hřebeny. Chronologicky se věnuje hřebenům od 1. do 5. století, a to na území Předních Pomořan. Hřebeny určil jako jednostranné a dále je rozlišuje na dvě skupiny: Ia – jednovrstvé, Ib – třívrstvé. Další významná studie, která zkoumá typy hřebenů, je práce od H. Schach-Dörgešové (Schach-Dörgeš 1994). V této práci analyzuje jednostranné třívrstvé hřebeny z 3. – 5. století n. l., a to na území jihozápadního Německa. Další studii k problematice poznání a vývoje parohových hřebenů jmenujme práci R. M. Perničky (1967), která je zaměřena na archeologické nálezy parohových hřebenů z doby římské a lokality z moravského regionu. V úvodu autor ukazuje na možnosti širší funkce hřebenů, kdy uvažuje nad použitím hřebene nejen jako předmětu k úpravě účesu, ale i jako předmětu, který byl přímo okrasa účesu a hlavy. Ve prospěch této teorie pracují důkazy nálezových okolností z kostrových hrobů, kdy byly hřebeny nalezeny v bezprostřední blízkosti lebky. Co se týče žárových hrobů, nálezové okolnosti uvedenému názoru sice neodporují, ale také ho nepotvrzují. Dále se autor stručně zabývá materiálem, z kterého byly hřebeny vyrobeny, a časovým obdobím, ve kterém můžeme sledovat počátky výskytu hřebenů a hřebenovitých nástrojů v Evropě. V podkapitole o pozdně-laténských hřebenech z keltského opida u Stradonic v Čechách se autor podrobně věnuje 11 nalezeným hřebenům a důkladně je analyzuje a polemizuje s možností datace těchto předmětů do doby římské. Každopádně do doby římské spadá nález třívrstvého vícedílného hřebene. V podkapitole o hřebenech z doby římské autor začíná vysvětlením změny etnicity obyvatelstva z Keltů na Germány za pomoci typologie hřebenů. Objevují se hřebeny s prolamovaným držadlem a také jednostranné a dvoustranné hřebeny. Přičemž chronologicky srovnává nálezy z Moravy s datováním S. Thomasové, kdy uvádí jak náhodné nálezy ze sídlišť jako např. Křenovice, Prosiměřice, tak i nálezy z pohřebišť (Šitbořice). Dále se autor zabývá několikadílnými jednovrstvými hřebeny a také třívrstvémi a vícedílnými hřebeny, kdy popisuje jejich tvar a uvádí příklady nalezišť. Závěrem autor uvádí třívrstvé hřebeny s trojúhelníkovitým držadlem, omegovitým držadlem a dvoustranné obdélníkovité hřebeny (Pernička 1967, 63-65). K problematice popisu hřebenů se připojil i S. Vencl (1981, 243-248), kde se věnuje hřebenům již od mladého paleolitu. Parohovými hřebeny z období

stěhování národů se zabývá jedna z dalších prací od M. T. Biró (Biró 2002). Parohové hřebenýčernjachovské kultury z území svobodné Germánie studuje ruská autorka G. F. Nikitina (Nikitina 1969), přičemž také vychází z práce S. Thomasové (Thomas 1960).

V rámci problematiky železných hřebenů z období římského císařství je vhodné se podívat na práci J. Ilkjaera (Ilkjaer 1998). V této práci se zabývá třemi nálezy železných hřebenů z Illerupu, které byly nalezeny v mužských hrobech. V následujících podkapitolách ukazuje na šíření železných hřebenů, a jejich funkci, kdy se přiklání k teorii, že železné hřebeny byly používány jako nástroje pro úpravu a produkci tkanin. Dále se zabývá jejich uložením v hrobových kontextech, kdy jsou nalézány převážně v bohatých ženských hrobech spolu se zlatými prsteny a římskými importy (Ilkjaer 1998, 43-45). Stejný autor se věnuje těmto železným hřebenům z Illerupu také ve své druhé práci (Ilkjaer 2002).

Z lokality Illerup máme doklady i parohových hřebenů. Zabývá se jimi již zmíněný J. Ilkjaer (Ilkjaer 1993). V této práci se mimo jiné zaměřuje na typy parohových hřebenů, které byly nalezeny v bažině Illerup a dále je srovnává a ukazuje analogie v rámci celé Skandinávie. Nejpočetnější složku parohových hřebenů zde zastupují třívrstvé parohové hřebeny, méně početné jsou jednostranné hřebeny s obloukovitou rukojetí (Ilkjaer 1993, 282). Díky dobrému stavu dochovaných exemplářů z této lokality mohl Ilkjaer postoupit nálezy analýze materiálu. Mikroskopické pozorování ukázalo, že hřebeny byly vyráběny z losího paroží (Ilkjaer 1993, 319).

Budeme-li nyní pokračovat na území středoevropského barbarika, musíme jmenovat studii T. Zemana (Zeman 2001). V této práci se autor zaměřuje na využití výroby kostěné a parohové industrie pro předměty denní potřeby, jako jsou toaletní soupravy, hrací kostky, tyčinky a picí rohy. Popisuje zpracování kostěné industrie a výskyt kost'ářské dílny. Hřebeny rozdělil na jednostranné a oboustranné a jejich podtypy. Vychází z práce S. Thomasové (Thomas 1960).

Parohovým hřebenům z doby stěhování národů se věnuje G. Ivánková (2013). V této práci zkoumá nálezy z Čech, kdy se jedná především o parohové hřebeny jednostranné a oboustranné. Zmiňuje i hřebeny z doby římské. Přidanou hodnotou je obsáhlý katalog nálezů. Na parohové hřebeny z doby stěhování národů, nyní však na langobardské, konkrétně z území Moravy, se zaměřila Š. Daňková (2014).

V rámci prací, které se věnují pinzetám, jmenujme zahraniční práci E. Künzla (Künzl 1998). Autor se zde zabývá hlavně skobami s pojistným mechanismem. Pinzety s pojistným mechanismem jsou zde také zmíněny, ale spíše jen pro srovnání. Autor hledá analogie nálezu skoby ze Saalburgkastel s nálezy z Mainze, Kolína nad Rýnem, Wormsu a Cirencesteru.

Jedná se o nálezy z 1.– 3. století našeho letopočtu. V této práci objasňuje jejich funkci jako skoby či spíše případného lékařského náradí. Künzl polemizuje s funkcí skob jako možného držáku kůže či svorky na opasku nebo na oblečení, čímž by se velmi přibližovaly a daly by se přirovnat k našim karabinám (Künzl 1998, 77–82). Pinzetami se zabývá i E. Rihová (Riha 1986, 33-37), v této práci se kromě pinzet, jak už bylo řečeno výše, zmiňuje toaletní soupravy a lékařské pomůcky z doby římské. Všechny pinzety, které Rihová uvádí, jsou vyrobené z bronzu. V této práci autorka pinzety rozděluje na několik typů, a to podle tvaru. Typ A – pinzeta se zahnutím ve tvaru U s vroubkovaným zakončením ramen, typ B – pinzeta se zahrocenými nožkami, typ C – pinzeta s kuželovitou hlavicí, typ D – pinzeta s terčovitou hlavicí, typ E – pinzeta s profilovanou hlavicí, typ F – pinzeta se zahnutím ve tvaru U s klešťovitými rameny, typ G – pinzeta s kroužkovitou hlavicí a vně zahnutými rameny, typ H – pinzeta s hlavicí ve tvaru sondy/lžičky. Co se týče funkce pinzet, E. Rihová uvádí možnosti využití jak v osobní hygieně (depilace, vytahování třísek z kůže), tak i v lékařské rovině (vyjmutí cizích kovových těles z ran apod.) (Riha 1986, 34-35).

Pinzetami se zabýval i Beilke-Voigt (1994), který je typologicky rozpracoval do tří základních typů.

Okrajově se pinzetami zabývá také Ilkjaer, který ve své práci uvádí příklady nálezů pinzet z bažiny Illerup, kde byly nalezeny 3 železné a 3 bronzové pinzety (Ilkjaer 1993, 321). Pinzety byly nalezeny spolu s hřebeny v koncentraci okolo pasu zemřelých, tudíž jim Ilkjaer také přisuzuje funkci toaletních potřeb (Ilkjaer 1993, 321).

K problematice ušních lžiček není žádná domácí odborná studie, která by se jim věnovala. Ze zahraničních však jmenujme práci E. Rihové, ve které se ušními lžičkami zabývá a rozčleňuje je na ušní lžičky s lopatkovitou hlavicí, ušní lžičky zdobené uzlíkem na krku, ušní lžičky s fasetovanou násadou, ušní lžičky s uzlíkem v horní třetině rukojeti, ušní lžičky bez výzdoby (Riha 1986, 58).

Pro stav poznání zrcátek nemůžeme jmenovat žádnou domácí práci, jmenujme proto odborné práce ze zahraničí. Např. studie od E. Rihové, která zrcátka dělí na zrcátka se zubovitým rámem, zrcátka s dírkovaným rámem, zrcátka s reliéfními prstenci, diskovitá zrcátka se zadní rukojetí (Riha 1986, 10-12). Další komplexní práce je od G. Lloyd-Morganové, ve které popisuje zrcátka ze sbírek Rijksmusea (Lloyd-Morgan 1981). Pro dobu stěhování národů můžeme použít práce od J. Wenera (1956), ve které se věnuje hunským zrcátkům. A. Chazanov (1963) a R. Pirlingová (1988) studují ve svých pracích sarmatská bronzová zrcátka.

Jak jsme mohli vidět, neexistuje žádná souborná práce, která by se zabývala toaletními soupravami ve středoevropském barbariku v době římské a stěhování národů.

2. Definice toaletních souprav a jejich dílčích částí

E. Droberjar definuje toaletní potřeby jako předměty, které sloužily k úpravě vzhledu lidského těla. Patří sem hřebeny, pinzety, zrcátka a ušní lžičky, tzv. sondy. Tyto předměty známe nejčastěji z hrobů, ale nacházejí se i na sídlištích, nebo i jako ojedinělé nálezy (Droberjar 2002, 340).

Parohový hřeben je předmět určený pro úpravu vlasů či vousů, případně jako ozdoba vlasů. Během dlouhého vývoje se design hřebenů měnil, zachovaly se nejrozličnější tvary, díky kterým můžeme hřebeny datovat. Na základě nepoužívanější práce pro třídění hřebenů od S. Thomasové dělíme hřebeny do několika hlavních skupin:

- A –jednodílné jednostranné
- B –vícedílné jednostranné
- C –prolamované jednostranné
- D –s vyřezávanou reliéfní výzdobou
- I –trojvrstvé s obloukovitým držadlem
- II –trojvrstvé s trojúhelníkovitým držadlem
- III –trojvrstvé s odsazeným obloukovitým/terčovitým držadlem

Mezi nejstarší typy z 1. a 2. století patří jednovrstvé jednodílné nebo vícedílné hřebeny spojované železnými nebo bronzovými tyčinkami (Thomas 1960). Z této doby pochází elegantní prolamované jednodílné kusy (Komořany, Lužec nad Vltavou, Noutonice, Slatina, Třebusice). Hřebeny jsou často zdobené, jako motiv byly uplatňovány různé oblouky, trojúhelníky, stupňovité vzory nebo se aplikovalo složitější prolamování (tenké vzájemně propojené tyčinky s kroužkem). Reliéfně vyřezávané hřebeny jsou u nás vzácné, ale nacházejí se (Mikulov, Blažovice). V mladší době římské se rozšířily trojvrstvé hřebeny, u nichž byla mezi dvě různě tvarované rukojeti (obloukovité, trojúhelníkovité) připevněna pomocí nýtů ozubená část, většinou složená z několika kusů. Tyto hřebeny obsahují často rytou výzdobu v podobě kroužků se středovou tečkou. Zde můžeme uvést vzácný nález z Mostu, na kterém byla vyryta postava zvířete, pravděpodobně se jedná o jelena. Další vzácný nález hřebene na našem území je železný hřeben z Opočna, který může svědčit o vztazích k jižní Skandinávii v pozdní době římské. Tyto hřebeny se používaly na výrobu textilií a jsou nalézány v bohatých ženských hrobech (Droberjar 2002, 92-94).

Složitá doba stěhování národů, kdy od 4. do 5. století dochází k územním změnám a etnickým pohybům mas lidí, se projevuje i v novém designu hřebenů. Objevují se tvary

s jazykovitým držadlem. V 5. století přichází další typ, a to oboustranný hřeben. Dlouhé trojvrstvé jednostranné hřebeny s obloukovitou nebo s mírně trojúhelníkovitou rukojetí můžeme nalézt až v pozdní době stěhování národů. Tyto hřebeny byly křehké, a tak není divu, že se k nim vyráběla ochranná pouzdra, která i svým vzhledem měla jistě reprezentační funkci. Uvedme příklad bohatě vyřezávaného kostěného pouzdra z Prahy-Bubenče/Podbaby. Zajímavou skupinu tvoří trojvrstvé hřebeny s úchytkou, které přiřazujeme již langobardskému etniku (Droberjar 2002, 94).

Pinzety jsou nedílnou součástí toaletních potřeb. Byly zhotovovány z bronzového, železného, ojedinele i stříbrného plechu. Vyskytují se v mužských i ženských hrobech po celou dobu římskou a stěhování národů. Známe je i ze sídlištního prostředí. Pinzety byly používány jak ke kosmetickým, tak i k lékařským účelům. Nejčastěji mají tvar úzkých plátků se dvěma pracovními plochami více či méně rozšířenými. Zvláštním typem je pinzeta s oddělenými a lopatkovitě rozšířenými ploškami, jakou známe z bohatého hrobu z Blučiny. Analogické náznaky lopatkovitého rozšíření bylo možno pozorovat i na nálezech z pozdního stupně doby stěhování národů v Čelakovicích-Záluží a Lochenicích. Někdy se pinzety nacházejí pohromadě s ušními lžičkami, např. v bohatých hrobech (Beroun, Soběsuky). Připevněny byly na stejném kroužku, s kterým se zavěšovaly k opasku. Pinzety jsou zdobeny různými rytými liniemi a křížky. Pro studium pinzet je nejlepší použít práci od Rihové (Riha 1986, 33-37) a Künzla (Künzl 1998). Rihová (Riha 1986, 33-37) rozděluje pinzety na několik typů na základě rozdílného tvaru ramen či hlavice, a to na pinzety se zahnutím ve tvaru U s vroubkovaným zakončením ramen, pinzety se zahrocenými nožkami, pinzety s kuželovitou hlavicí, pinzety s terčovitou hlavicí, pinzety s profilovanou hlavicí, pinzety se zahnutím ve tvaru U s klešovitými rameny, pinzety s kroužkovitou hlavicí a vně zahnutými rameny, pinzety s hlavicí ve tvaru sondy/lžičky (Riha 1986, 34). E. Künzl se ve své práci zabývá pinzetami s pojistným mechanismem (Künzl 1998, 78-80).

Ušní lžičky neboli sondy jsou nedílnou součástí toaletních souprav, používaly se především k čištění uší, ale i k nanášení vonných esencí na pokožku. Často se používaly i jako lékařský nástroj, a to k povrchovému očištění rány, nebo k perforaci hnisající kůže. Ušní lžičky byly ve většině případů z bronzu, ale jsou i případy, kdy byly vyřezány z kostí. Chronologicky je můžeme nalézt po celou dobu římskou, na našem území jsou však ve velmi malém zastoupení (např. Kostelec na Hané). Pro typologii ušních lžiček můžeme použít práci E. Rihové (Riha 1986, 56-62), která ušních lžiček člení následovně: typ A –ušní lžičky s lopatkovitou hlavicí, typ B –ušní lžičky zdobená uzlíkem na krku, typ C –ušní lžičky

s fasetovanou násadou, typ D –ušní lžičky s uzlíkem v horní třetině rukojeti, typ E –ušní lžičky bez výzdoby (Riha 1986, 58).

Jako další předmět, který je spojen s toaletními soupravami, je zrcátka. Často se nacházejí v bohatých hrobech, jak mužských, tak i ženských. Jedná se o římská kovová zrcátka s rukojetí, nebo diskovitá zrcátka bez rukojeti, nebo se zadní rukojetí. Diskovitá zrcátka jsou většinou kruhová, ale mohou být i čtvercová. Tato zrcátka byla zřejmě používána k úpravě vzhledu. Na našem území se římská kovová zrcátka skoro nevyskytují (Dobřichov-Pičhora), a tak pro odbornější studii musíme opět do zahraničí. Podobně jako i ostatním dílčím artefaktům, které tvoří toaletní soupravy, i zrcátkům se věnuje E. Rihová ve své práci (Riha 1986, 11-15). Dělí je na několik typů: typ A – zrcátka se zubovitým rámem, typ B – zrcátka s dírkovaným rámem, typ C – zrcátka s reliéfními prstenci, typ D – diskovitá zrcátka se zadní rukojetí, (Riha 1986, 10-12). Pokud bychom se chtěli zrcátka zabývat více do hloubky, jako ideální pomocník se nám nabízí komplexní práce od G. Lloyd-Morganové (Lloyd-Morgan 1981).

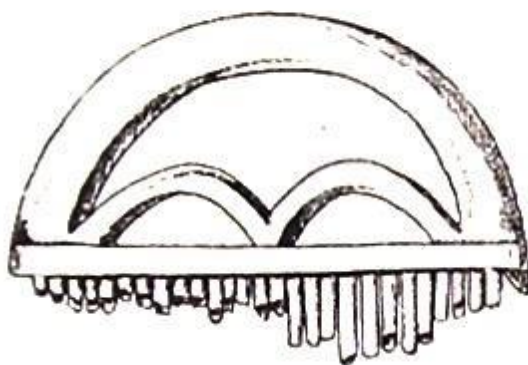
Co se týče zrcátek z doby stěhování národů, tak z našeho území známe okrouhlá kovová zrcátka se středovým ouškem. Jsou doložena jak z ženských kostrových hrobů (Rakšice, Vícemilice), tak i jako ojedinělý nález (Mikulčice) (Droberjar 2002, 387). Většinou se v hrobech vyskytují záměrně rozlámaná, což má nepochybně rituální důvod. Pro lepší poznání zrcátek z doby stěhování národů uveďme práci od J. Wenera, ve které se zabývá hunským zrcátkům (Werner 1956). A práce A. Chazanova a R. Pirlingové se věnují sarmatským bronzovým zrcátkům (Chazanov 1963; Pirling 1988).

3. Typologie parohových hřebenu

3.1. Jednostranné hřebeny

3.1.1. Typ Thomas C - Jednodílné hřebeny s prolamovanou rukojetí

Parohové hřebeny můžeme nalézt již v časnějších obdobích než v době římské. Avšak to není předmětem této práce. Pro zachování kontinuity uvádíme alespoň přechodný typ, který můžeme nalézt mezi dobou laténskou a dobou římskou. Právě tento přechodný typ tvoří hřebeny typu C (Thomas 1960, 66).

Obr. 1: Slatina, obj. neznámý (THOMAS 1960, Abb. 13).

Tyto hřebeny svým tvarem a zdobením navazují na bronzové hřebeny z doby laténské, analogie můžeme vidět například na keltském oppidu ve Stradonicích (Pernička 1967, 66). Byly většinou dlouhé od 3 cm do 6,5 cm a jejich šířka činila 2 cm až 3,5 cm. Jsou zdobeny kroužky, trojúhelníky, ovály či ozdobným motivem ve tvaru T. Tento typ hřebene s obloukovitou rukojetí je doplňován hřebenem s trojúhelníkovitou prolamovanou rukojetí. Hřebeny typu C jsou nalézány jak v hrobech, tak i na sídlištích. Díky doprovodným nálezům, jako například sponám (II, III, IV a V Almgrenovy skupiny), je můžeme datovat do stupně B1-B2 (Thomas 1960, 66). Nejčastěji můžeme tento typ hřebene nalézt na území Čech a také ve středním Polabí (Zeman 2001, 111). Tyto jednodílné hřebeny s prolamovanou rukojetí byly objeveny na lokalitě v Noutonicích, konkrétně v kostrovém hrobě č. 6. Avšak máme doklady tohoto hřebene i ze žárových hrobů, především z hrobu č. 18 v Tvršicích či hrobu LXXI/36 v Třebusicích. Nálezy máme však i ze sídlišť Dobříčany, Praha-Bubeneč, Lovosice (Sobolová 2005, 7). Z území Moravy vzpomeňme nález z lokality Komořany (Droberjar 1997, 185). Z Dolního Rakouska jmenujme lokalitu Bernhardsthal, kde byl také nalezen exemplář

tohoto hřebene (Adler 1977, 20). Na námi sledovaném území máme doloženo 9 hřebenů, které datujeme do stupně B1-B2

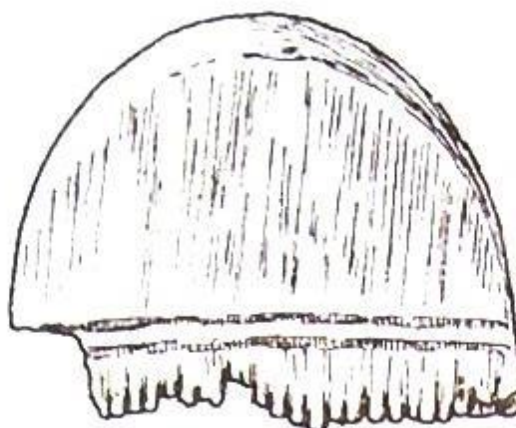
Tab. 1. Zastoupení typu ThomasC

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Bernhardsthal	Obj. FF 11	1
Dobříčany	Obj?	1
Lužec nad Vltavou	Hrob 95	1
Lovosice	Obj?	1
Noutonice	Hrob 6	1
Komořany	Chata Z-3	1
Praha-Bubeneč	Obj.?	1
Třebusice	LXXI/36	1
Tvršice	18	1
		Celkem: 9

3.1.2. Typ Thomas A – Jednodílné jednovrstvé hřebeny

Tento typ hřebenů je typický svou polokruhovitou rukojetí, kterou má většinou zdobenou, může se však najít i nezdobená. Zvláštnost u těchto hřebenů je, že jsou relativně malé, jejich

délka se pohybuje mezi 3 cm až 8 cm, šířka pak mezi 3 cm až 6 cm (Thomas 1960, 56).

Obr. 2: Dobřichov-Pičhora, žárový hrob č. 80 (THOMAS 1960, Abb. 2).

Tyto hřebeny S. Thomasová rozděluje na dvě varianty, tj. varianta A I a varianta A II (Thomas 1960, 56). Typ A I je většinou bez zdobené rukojeti, výzdobným motivem však často bývají horizontální rýhy, které se rozprostírají těsně nad řadou zubů. Tento hřeben je nejvíce rozšířen ve středním Polabí. Pro naše území můžeme vzpomenout hřeben z Dobřichova-Pičhory ze žárového hrobu č. 80. Co se týče typu A II, tak tento typ hřebenu je typický pro Skandinávii, hřebeny jsou vždy zdobené řadou půlkruhů a liniemi teček v kruhu, které leží podél hrany. Nad řadou zubů mohou být horizontální rýhy s vytečkovanými kruhy či polokruhy (Thomas 1960, 57). Tyto hřebeny datujeme do stupně B2 s možným dozníváním do stupně C1 (Zeman 2001, 113). Pro oblast Čech můžeme zmínit hřeben varianty A I z lokality Dobřichov-Pičhora, či Lužce nad Vltavou (Sobolová 2005, 7). Z území jihozápadního Slovenska například z hrobů 49 a 94 na pohřebišti v Abrahámu (Kolník 1980, 32). Z Dolního Rakouska tyto hřebeny známe např. ze sídliště v Bernhardsthalu (Adler 1974, 22) a Straningu (Pollak 1980, 142).

Na námi sledovaném území se nachází 12 hřebenů varianty A I a 11 hřebenů varianty A II. Tyto hřebeny datujeme do stupně B2.

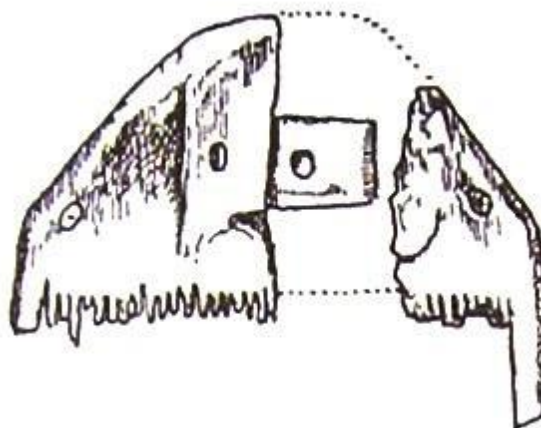
Tab. 2. Zastoupení typu Thomas A

Lokalita (varianta hřebene)	č. obj./hrobu	Počet
Abrahám (var. A II)	Hrob 49	1
Abrahám (var. A I)	Hrob 94	1

Bernhardsthal (var. AII)	Obj?	1
Bešeňov (var. AII)	Hrob 68 A	1
Blučina (var. AII, 2x var. AI)	Chata 3	3
Branč (var. AI)	Objekt 20	1
Dobřichov-Pičhora (var. AI)	Hrob 80	1
Ebendorf (var. AI)	Obj.?	1
Havříce (var. AI)	Obj. ?	1
Ivanka pri Dunaji (var. AI)	Objekt 1	1
Křižanovice (var. AI)	Obj?	1
Ringelsdorf (var. AI)	Obj?	1
Semčice (var. AII)	Hrob 20/02	1
Šitbořice (var. AII)	Hrob 16	1
Straning (var. AII)	Obj?	3
Lužec nad Vltavou (var. AI)	Hrob 56	1
Lužec nad Vltavou (var. AII)	Hrob 60	1
Lužec nad Vltavou (var. A I)	Hrob 85	1
Zaingrub (var. AI)	Obrj.?	1
		Celkem:
		23

3.1.3. Typ Thomas B – Vícedílné jednovrstvé hřebeny

Parohové hřebeny typu B se skládají z několika destiček, spojeny jsou železnými nýty podél příčného řezu. Tyto hřebeny jsou poměrně malé, jejich délka nepřesahuje 8 cm a šířka 5 cm. Rukojeť bývá půlkruhovitá až hranatá.

Obr. 3: Abbau Thierberg, neznámé nálezové okolnosti (THOMAS 1960, Abb. 8).

Tento hřeben má také dvě varianty, a to variantu B I a B II. Do varianty B I řadíme hřebeny s půlkruhovitou rukojetí. Hlavní část, kde se tyto hřebeny vyskytují, můžeme směřovat do východogermánské oblasti. Hřeben typu B I je zdoben lineárními a horizontálními rýhami, vzácně se mohou objevit vytečkované kruhy. Varianta B II je opět typická pro skandinávskou oblast. Jejich malý výskyt na našem území můžeme přičítat tomu, že se nejspíše jedná o předchůdce hřebenu typu B I. Původ těchto hřebenů nalzáme ve východogermánské oblasti, tedy mezi řekami Odrou a Vislou (Thomas 1960, 57-58). Tento typ hřebene můžeme často nalézt u przeworské kultury (Zeman 2001, 113). Z našeho území uveďme příklad z pohřebiště Vícemilice (Sobolová 2005, 7), kde evidujeme nález varianty BII. Tyto hřebeny datujeme do konce stupně B2 (Zeman 2001, 113).

Varianta B I je na námi sledovaném území zastoupena 3 hřebeny, kdy se jedná o nález z pohřebiště v Bešeňově (Kolník 1961, 235), z pohřebiště v Dobřichově-PiCHOře (Droberjar 1999, 231), a ze sídliště z Velkých Přílep (Droberjar –Vojtěchovská 2001, 215), varianta B II je také přítomna 3 hřebeny. A to jedním kusem z pohřebiště Abrahám (Kolník 1980, 77), jedním kusem ze sídliště Vícemilice (Pernička 1967, 73), a jedním kusem ze sídliště Vlčnov-Dolní Němčí (Pernička 1980, 55).

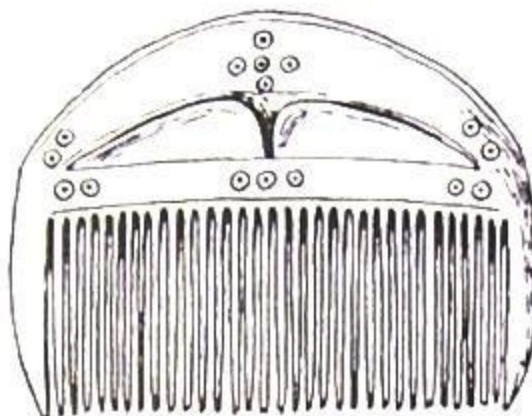
Tab. 3. Zastoupení typu ThomasB

Lokalita (varianta hřebene)	č. obj./hrobu	Počet
Abrahám (var. BII)	Hrob 218	1

Bešeňov (var. BI)	Hrob 83	1
Dobřichov Pičhora (var. B1)	Hrob 21	1
Velké Přílepy (var. B1)	Obj. 3/99	1
Vícemilice (var. BII)	Obj.?	1
Vlčnov-Dolní Němčí (var. BII)	Obj.?	1
		Celkem:
		6

3.1.4. Typ Thomas D – Jednodílné hřebeny s obloukovitým držadlem

Parohový hřeben typu D se vyznačuje polokruhovitou rukojetí. Tato rukojeť nabývá průměrně délky od 4 cm do 9 cm a šířky od 3 cm do 4 cm. Tyto hřebeny mají silné zuby, které na okrajích mají značnou délku, někdy až 3,5 cm. Výzdoba u těchto hřebenů je řešena reliéfními oblouky s vytečkovanými kruhy, které jsou pak skoro vždy uspořádané do skupin. Kořeny těchto hřebenů musíme hledat ve švédsko-dánské oblasti (Thomas 1960, 71-72). Doklad máme např. z pohřebiště v Tvršicích ze žárového hrobu č.8 (Sobolová 2005, 7). A ze sídlišť z Blučiny (Droberjar 1997, 179) a Křižanovic (Droberjar 1997, 193). Tyto hřebeny datujeme do stupně B2.

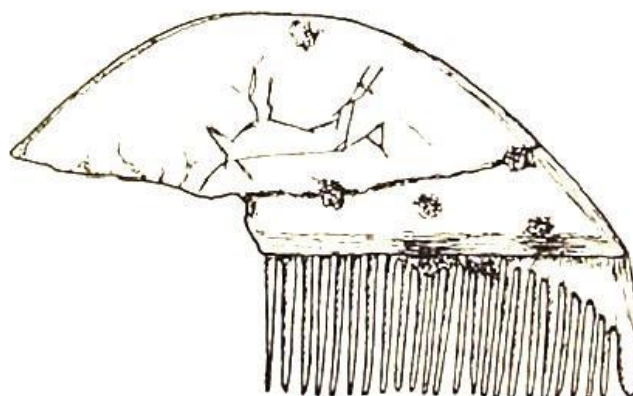
Obr. 4: Hagenow, žárový hrob č. 1 (THOMAS 1960, Abb. 22).

Tab. 4. Zastoupení typu ThomasD

Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Tvršice	Hrob č. 8	1
Blučina	Chata 3	3
Křižanovice	Chata (?)	1
		Celkem: 5

3.1.5. Typ Thomas I – Trojvrstvé hřebeny s polokruhovitou rukojetí

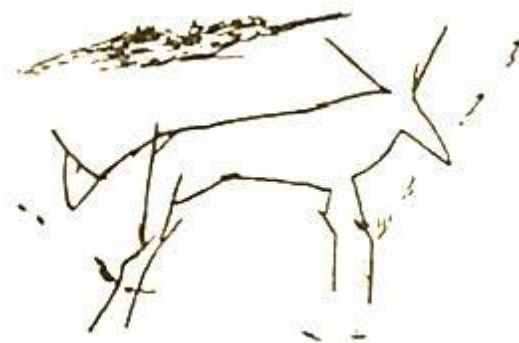
Tento parohový hřeben datujeme odmladší doby římské, kdy je typický pro stupeň C1 (Tejral 2008, 84) a doznívá do pozdně svébského osídlení D1 (Droberjar 2008, 171).

Obr. 5: Most, neznámé nálezové okolnosti (THOMAS 1960, Abb. 32).

Tyto hřebeny rozlišujeme na základě výzdoby, kdy starší exempláře jsou zcela nezdobené, ty tedy datujeme do mladší doby římské, stupně C1-C2. Mladší tvary s vysokou obloukovitou rukojetí již spadají do staršího stupně doby stěhování národů D1-D2a jsou zdobeny koncentrickými kroužky. Hřebeny mladších tvarů typu I, které datujeme do stupně D1, máme doloženy v Čechách např. v Mochově, či Lochenicích (Zeman 1990, 114). Z území jihozápadního Slovenska například na sídlišti v Branči (Kolník – Varsik - Vladár 2007, 102), či Bratislavě-Trnávce (Varsik 2011, 257).

Tyto zdobené hřebeny se dělí na varianty I A-C, a jsou častější než varianta typu I, která je nezdobená. Délka se pohybuje mezi 6,5 cm až 13 cm a šířka mezi 2 cm až 6 cm, zuby těchto hřebců jsou většinou dlouhé okolo 2 cm až 3 cm (Thomas 1960, 79). Varianta I A je zdobena vytečkovávanými kruhy či koncentrickými kroužky, dále také rytými či vypíchanými liniemi podél rukojeti. Velmi častý je také výskyt dvojitých linií nebo pásů linií, které jsou ryté či vypíchané, nezapomeňme také na velmi častý, tzv. cik-cak model linií. Připomeneme-li si skandinávské prostředí, zde je pro tento typ hřebenu typický vytečkovaný půlkruh. Varianta I B je zdobena vzorem kruhů, stejně jako u I A. Tento druh hřebene je velmi vzácný a nemá zastoupení ve Skandinávii (Thomas 1960, 79-82). V rámci těchto hřebců by bylo velice na škodu nezmínit hřeben se zoomorfní výzdobou, který se našel v Mostě. Konkrétně na tomto hřebenu je vyobrazen jelen (Thomas 1960, 80-84). Zoomorfní hřebeny se vyskytují v oblasti od Porýní až do severního Černomoří a od jižní Skandinávie až po Podunají (Pernička 1967, 72). Typ Thomas I varianta I A je na námi sledovaném území zastoupena 23 kusy. Tato varianta spadá do stupně D1. Varianta I B je zastoupena 20 kusy, a je datovaná do stupně D1-D2. Varianta I C je zastoupena 4 kusy, přičemž tuto variantu datujeme do D1-D2. 13 hřebců je nezdobených, tyto nezdobené hřebeny datujeme do stupně C1-C2.

Obr. 6: Motiv jelena, Most (THOMAS, 1960, Abb. 32).

Tab. 5. Zastoupení typu Thomas I

Lokalita (typ hřebene)	č. obj./hrobu	Počet
Abrahám (nezdoben)	Hrob 120	1
Abrahám (nezdoben)	Hrob 174	1
Bešeňov (nezdoben)	Hrob 54	1
Bešeňov (nezdoben)	Hrob 83	1
Bernhardsthal (IA)	Obj.(?)	2
Branč (IB)	Obj. 82	1
Branč (IA)	Obj. 190	1
Bratislava-Dúbravka (IA)	Obj.125/92	1
Bratislava-Trnávka (IA)	Obj. 44	1
Bratislava-Vajnory (IA)	Obj. 1	1
Čelákovice (IB)	Hrob 2	1
Čierny Brod (nezdoben)	Hrob 12	1
Čierny Brod (IA)	Hrob 28	1
Dobrovice (IA)	Hrob (?)	1
Drasenhofen (IA)	Obj. (?)	1
Grund (IA)	Obj. 5	1
Großmugl (IB)	Obj. (?)	1
Jířkovice (IB)	Obj. (?)	1
Kostolná pri Dunaji (IB)	Hrob 47 A	1
Kostelec na Hané (IB)	Hrob 297	1
Liběšovice (IB)	Obj. A	1
Lochenice (nezdoben)	Hrob 3	1
Maiersch (nezdoben)	Obj.?	1
Mikulčice (IA)	Chata 6	1

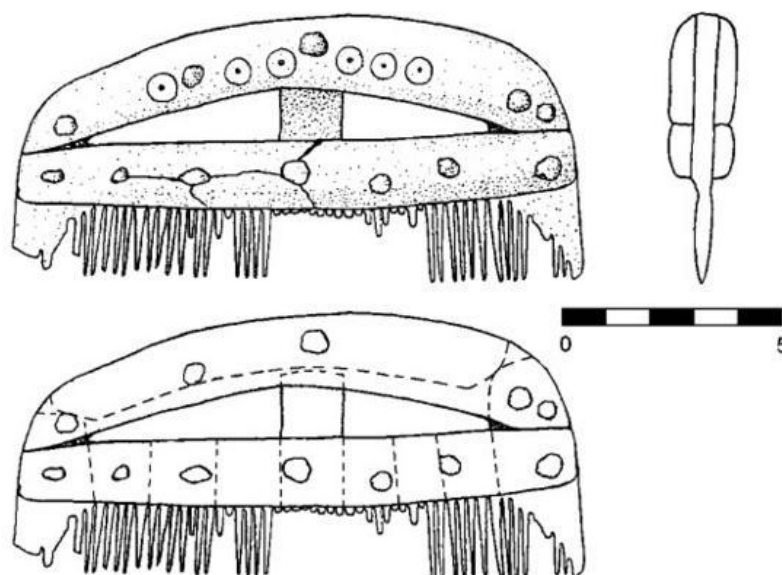
Močovice (IA)	Obj. (?)	1
Mochov (nezdoben)	Hrob ?	1
Most (IB)	Obj?	1
Mušov (IA)	Chata 2	1
Nebovidy (IA)	Obj. (?)	1
Nebovidy (nezdobeny)	Obj. (?)	1
Nebovidy (IC)	Obj. (?)	1
Nový Šaldorf (IA)	Hrob 41/23	1
Oberleis (IB)	Obj.?	1
Olomouc-Neředín (IA)	Obj. (?)	1
Olomouc-Neředín (IA)	Obj. (?)	1
Pitín (nezdoben)	Obj.?	1
Přnov (IB)	Hrob 12	1
Přnov (IB)	Hrob 173	1
Poysdorf (IB)	Obj. 5	1
Ringelsdorf (nezdobeny)	Hrob (?)	1
Rymice (IC)	Obj. (?)	1
Stillfried (IB)	Obj. (?)	1
Straning (IB 4, IC 2, 2 nezdob)	Obj.	8
Stráže (IA)	Hrob 1	1
Stráže (IB)	Hrob 2	1
Štúrovo (IA)	Obj.?	1
Štúrovo (IA)	Obj.?	1
Unterlanzendorf (IB)	Obj. 6	1
Vlčnov-Dolní Němčí (IA)	Obj.?	1

Wulzeshofen (IB)	Obj. (?)	1
Žiar nad Hronom (IA)	Hrob (?)	2
		Celkem:
		60

3.1.6. Typ Thomas I/C - Trojvrstvý hřeben s polokruhovitou prolamovanou rukojetí

Na sídlišti v Mořicích v objektu č. 508 byl nalezen v roce 2002 zvláštní typ parohového hřebene.

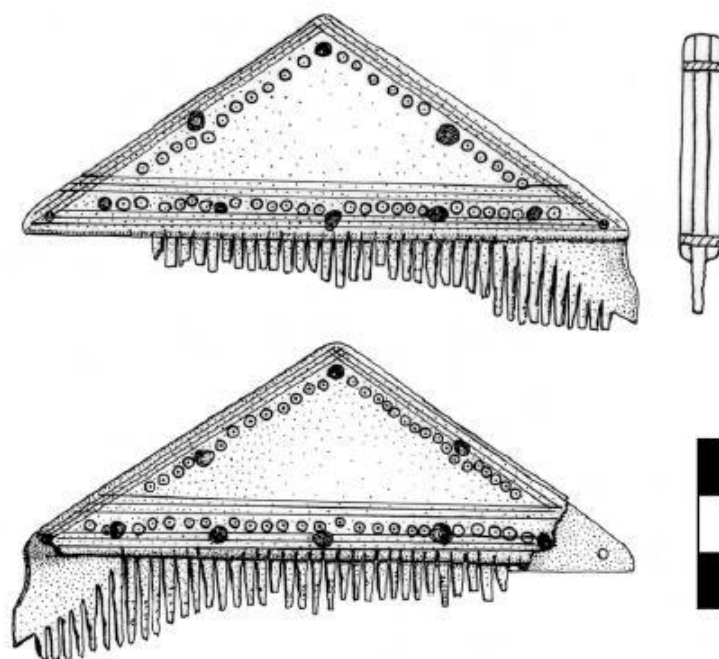
Jedná se o trojvrstvý hřeben s polokruhovitou rukojetí, jehož zvláštností je, že je zároveň prolamovaný. Tento hřeben je svou stavbou ojedinelý, v námi sledované oblasti pro něj neznáme analogie. Tento typ neznala ani S. Thomasová (1960). Jediným vodítkem pro dataci je jeho trojvrstvá stavba, která jej obecně řadí do mladší doby římské. Hřeben je zdoben koncentrickými kroužky, což by mohlo indikovat jeho zařazení do pokročilejší fáze mladší doby římské (Zeman 2001, 114). Blíže jej zadatovat nelze, neboť spolu s ním byly v objektu č. 508 uhlíky, kousky kostí, a zlomky nádoby (Beneš 2007, 475).

Obr. 7. Mořice, obj. č 508 (Beneš 2007, 480)

3.1.7. Typ Thomas II – Trojvrstvé hřebeny s trojúhelníkovitou rukojetí

Tento typ parohového hřebene je typický pro mladší dobu římskou a doznívá až do doby stěhování národů. Tedy mezi časným 4. stoletím až do první poloviny 5. století (Thomas 1960, 94-104). Pro mladší dobu římskou můžeme vzpomenout nález tohoto hřebene z Pňova.

Obr. 8. Praha-Kobylice, obj. č. 510/2009 (FROLÍK et al. 2011, 431).

Pro oblast střední Evropy jsou velmi nerovnoměrně zastoupeny, převažují v Čechách (Zeman 2001, 114). Tyto hřebeny datujeme do stupně C2 – D1/D2 (Droberjar 2008, 171). Délka se u těchto hřebenů pohybuje okolo 8 cm až 12 cm, šířka od 2,5 cm do 4,5 cm, délka zubů bývá kolem 1,5 cm. Tento druh parohového hřebene má 3 varianty, a to variantu 1 s poměrně vysokou trojúhelníkovitou rukojetí, poté následuje varianta 2 s nízkou trojúhelníkovitou rukojetí, a nakonec varianta 3 se zvířecími protomami nebo s prolamovanou rukojetí (Thomas 1960, 96). Varianta I je zdobena vypíchanými kroužky uprostřed destičky a rytými liniemi horizontálně a podél rukojeti. Tento typ přežívá až do poloviny 5. století (Thomas 1960, 98) Často je nalézán v Čechách, kde se objevuje i jeho varianta 2 s nízkou trojúhelníkovitou rukojetí. Hřeben varianty 1 známe z Lužce nad Vltavou z dvoj-hrobu č. 11, dále z Prahy-Kobylis. Variantu 2 známe z pohřebiště Praha-Podbaba, z hrobu č. 22, dále

například z pohřebišť Dobříčany u Žatce, Veleslavin, či Vinařice (Thomas 1960, 102). Z území Moravy známe tento hřeben např. z Velkých Hostěrádek (Peškař – Ludikovský 1978, 93).

Z území jihozápadního Slovenska, z Bratislavy-Dúbravky máme doloženy hřeben varianty I tak i varianty II (Elschek 1992, 32-33). Z území Dolního Rakouska známe hřebeny varianty II z Bernhardsthalu (Adler 1974, 22), a z Wien-Leopoldau (Pollak 1980, 159). Hřebeny varianty I známe z Ravelsbachu (Pollak 1980, 107), Rannersdorfu (Stadler 1981, 149).

Varianta I je na námi sledovaném území zastoupena 16 hřebeny. Tuto variantu datujeme do stupně C2-D1. Varianta II je zastoupena 18 hřebeny a datujeme ji do stupně D2-D3. Z pohřebišť Všenory známe jeden exemplář varianty III. Datujeme jej do stupně D2

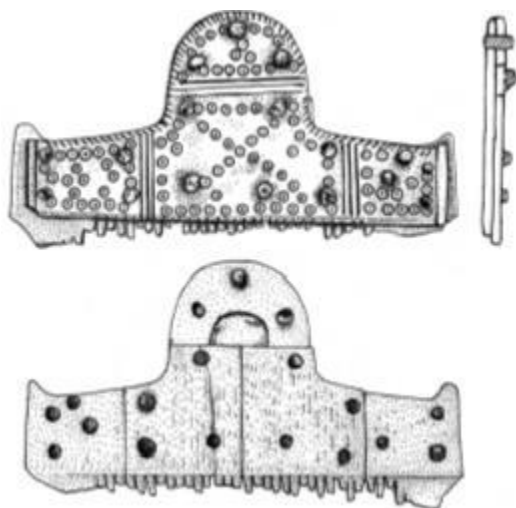
Tab. 6. Zastoupení typu Thomas II

Lokalita (varianta hřebne)	č. obj./hrobu	Počet
Bernhardsthal (var. II)	Obj.?	1
Bratislava-Dúbravka (var. II)	Obj. (?)	1
Bratislava-Dúbravka (var. I)	Obj. 125/92	1
Březno (var. II)	Obj. 14	1
Dobroměřice u Loun (var. II)	Hrob 42	1
Dobříčany u Žatce (var. II)	Hrob (?)	1
Horní Kšely u Kolína (var. I)	Hrob (?)	1
Hořovičky (var. I)	Hrob (?)	1
Chrlice (var. II)	Obj. (?)	1
Klučov u Českého Brodu (var. II)	Hrob 20a	1
Libochovice nad Ohří (var. II)	Hrob (?)	1
Lužec nad Vltavou (var. I)	Hrob 11-12	1
Miskovice u Kolína (var. II)	Hrob (?)	1

Mochov (var. II)	Hrob 2	1
Mochov (var. II)	Hrob 12	1
Nebovidy (var. I)	Hrob (?)	1
Nebovidy (var. I)	Hrob	1
Olomouc-Slavonín (var. I)	Obj. 1288	1
Pňov (var. II)	Hrob ?	1
Praha-Bubeneč (var. I)	Hrob (?)	1
Praha-Kobylisy (var. I)	Obj. 510/2009	1
Praha-Kobylisy (var. I)	Hrob 1	1
Praha-Podbaba (var.II)	Hrob 22	1
Praha-Zličín (var. I)	Hrob ?	1
Rannersdorf(var. I)	Obj. 16	1
Ravelsbach (var. I)	Obj.?	1
Sokolnice (var. I)	Hrob 3	1
Sudoměřice (var. I)	Chata 657	1
Veslavín (var. II)	Hrob 3	1
Velké Přílepy (var. II)	Obj. 244	1
Velké Hostěradky (var. II)	Hrob 22	1
Vinařice u Slaného (var. II)	Hrob (?)	1
Všenory (var. III)	Hrob (?)	1
Vyškov (var. II)	Hrob (?)	1
Wien-Leopoldau (var. II)	Obj. ?	1
Znojmo-Hradiště (var. I)	Hrob ?	1
		Celkem: 36

3.1.8. Typ Thomas III – Trojvrstvé hřebeny s jazykovitě vytáznutou či omegovitou rukojetí

Tyto parohové hřebeny jsou odvozeny z půlkruhovitě rukojeti, a jsou typické jazykovitým či obloukovitým týlem, který vybíhá ze středu vrchní části rukojeti. Tento typ hřebene je klasickým příkladem pro starší stupeň doby stěhování národů. Vzpomeňme na nález z Prahy-Kobylis, kde byl tento typ hřebene objeven (Frolík 2011, 439).

Obr. 9: Praha-Kobylisy, obj. č. 510/2009 (FROLÍK et al. 2011, 431).

J. Tejral tento druh hřebene přiřazuje černjachovské kultuře (Tejral 1988, 230). Původ těchto hřebenů vidíme ve východní Evropě, konkrétně v Příkladnomoří, ovšem zdomácněl i ve střední Evropě (Zeman 2008, 202). Délka těchto hřebenů se pohybuje mezi 6 cm a 13 cm, jejich šířka bývá 3 cm až 6 cm. Tento hřeben má také dvě varianty, a to variantu 1, která se vyznačuje téměř pravouhle odsazenou rukojetí a je známá jak z polabské oblasti, tak i z oblasti povislí. Varianta 2 se dělí na 2 A (skandinávská) a 2 B (podunajská). Varianta 2 A je zdobena vlnovkami a její rukojeť patří k nejstarším formám trojdílného hřebene s omegovitou rukojetí (Thomas 1960, 104). Tyto parohovité hřebeny datujeme do 5. století a přežívají až do 8. století (Thomas 1960, 105), v podunajské fázi konkrétně ve stupni D2 (Tejral 1985, 365). Tyto hřebeny známe z pohřebišť Čechách jako: Vinařice, Praha-Podbaba, Veleslavín, Trmice (Pleinerová 2006, 483; Smolík 1881, 24). Na Moravě např. z lokality Olomouc – Slavonín (Kalábek - Tajer - Prečanová 2002, 241). Z Podolí u Brna máme doklad unikátního hřebene s omegovitou rukojetí a to varianty 2 A (Čižmář 1997, 635), stejně tak hřeben z Brodu nad Dyjí, který rovněž řadíme do varianty 2 A.

Pro tento typ hřebene máme doklady hřebenářské dílny ze sídliště ve Zlechově, kde byly tyto hřebeny vyráběny. Tuto dílnu datujeme do mladší doby římské a časně doby stěhování národů. (Zeman 2001, 108).

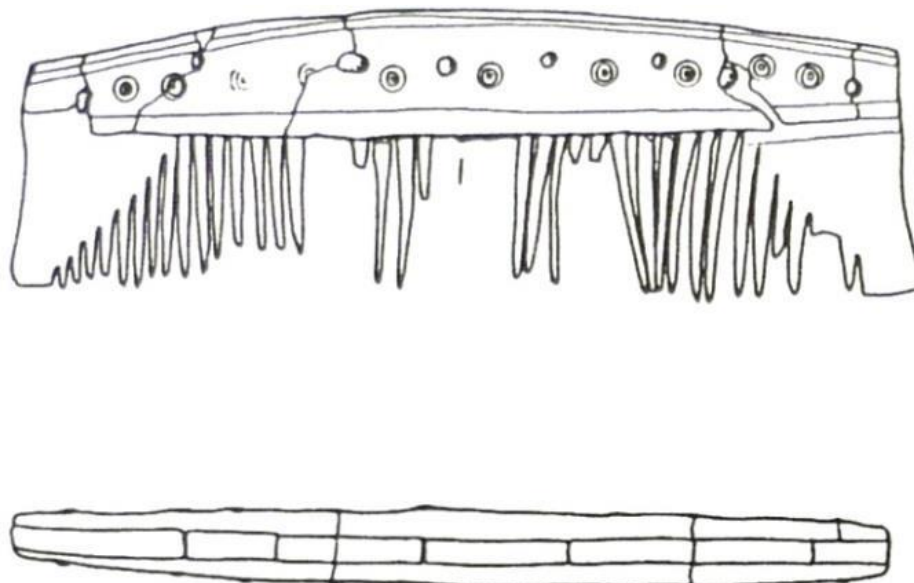
Na námi sledovaném území máme variantu 2 A zastoupenou 10 hřebeny a variantu 2 B 18 hřebeny. Variantu 2 A datujeme do stupně D2/D3, variantu 2 B datujeme do stupně D2/D3-E1

Lokalita (varianta hřebene)	č. obj./hrobu	Počet
Bratislava-Dúbravka (var. 2B)	Obj. 125/92	1
Brod nad Dyjí (var. 2A)	Obj. 22	1
Děvín-hrad (var. 2B)	Druhotný nález	1
Drslavice (var. 2A)	Obj.?	1
Grafenwörth (var. 2B)	Hrob ?	1
Havříce (var. 2A)	Obj. ?	1
Litovice (var. 2B)	Hrob 19	1
Litovice(var. 2B)	Hrob 17	1
Modrá (var. 2B)	Obj. 1	1
Modrá (var. 2B)	Obj. A	1
Olomouc-Slavonín (var. 2B)	Obj. (?)	1
Olomouc-Slavonín (var. 2B)	Obj. 1216	1
Oberleis (var. 2B, var. 2B)	Obj.?	2
Oberleiserberg (var. 2A)	Obj.?	1
Praha-Podbaba (var. 2B)	Hrob ?	1
Praha-Podbaba (var. 2B)	Hrob 1	1
Podolí (var. 2A)	Obj. (?)	1
Pohořelice (var. 2B)	Hrob 13	1
Radotín (var. 2B)	Hrob (?)	1

Straning (var. 2B)	Obj?	1
Sudoměřice (var. 2B)	Hrob 730	1
Trmice-Ústí n. Labem (var. 2A)	Obj. 92 B	1
Praha-Zličín (var. 2A)	Hrob ?	1
Praha-Veleslavín (var. 2A)	Hrob 1	1
Vinařice u Slaného (var. 2A)	Hrob 1	1
Zlechov (var. 2A)	Obj.53/65	1
Znojmo-Hradiště (var. 2B)	Hrob ?	1
		Celkem: 28

3.1.9. Hřebeny s táhlým obloukovitým držadlem

Hřebeny s táhlým mírně obloukovitým držadlem uzavírají skupinu jednostranných hřebenů. Tyto hřebeny jsou bohatě zdobeny ornamenty a jsou běžným inventářem kostrových hrobů mladšího stupně doby stěhování národů. Přímá datace těchto exemplářů náleží do pozdního 5. století a pokračuje až do poloviny 6. století (Svoboda 1965, 209). Nemůžeme zde uplatnit typologie Thomasové (Thomas 1960), neboť tento typ hřebenu ve své práci neuvádí

Obr. 10: Klučov, hrob č. 18 (KORENÝ – KUDRNÁČ 2003, 428).

Tyto parohové hřebeny jsou etnicky řazeny ke kmeni Langobardů a jejich tažení na jih spolu s dalšími dolnolabskými kmeny, převážně jihomoravským a dolnorakouským územím (Zeman 2001, 121). Doklad toho, že tyto hřebeny patřily Langobardům, se připisuje v ruce hnětené keramice labsko-germánského rázu (Tejral 1982, 144). Tento typ hřebene se velice často objevuje v Čechách, ale také na Moravě a v Dolním Rakousku. Výzdobným motivem jsou zde ryté linie, kruhy se středovou tečkou, nebo nejsou zdobeny vůbec (Sobolová 2005, 12). Mnoho nálezů pochází např. z pohřebiště v Záluží u Čelákovic a v Klučově. Na Moravě je tento hřeben zastoupen např. na pohřebišti Nový Šaldorf (Tejral 1982, 207) Tento typ parohového hřebene je datován podle J. Jiříka do stupně E, mladší fáze doby stěhování národů (Jiřík 2007, 545).

Tab. 8 – Zastoupení s táhlým obloukovitým drždlem

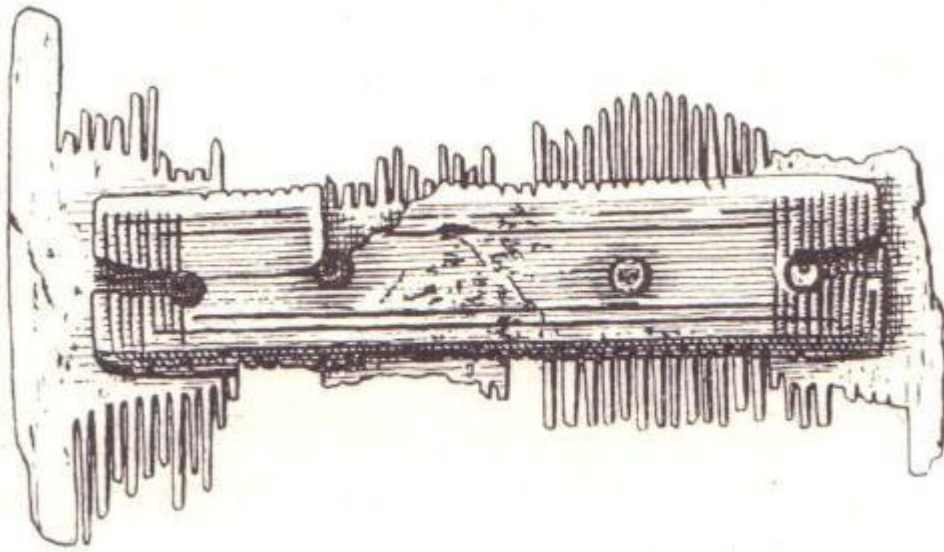
Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Borotice	Hrob 13/X	1
Březno	Obj. 40	1
Březno	Obj. 72	1
Hostivice	Obj. Q	1
Jiřice u Benátek nad Jizerou	Hrob 3	1
Jiřice u Benátek nad Jizerou	Hrob 20	1
Jiřice u Benátek nad Jizerou	Hrob 23	1
Jiřice u Benátek nad Jizerou	Hrob 29	1
Jiřice u Mělníka	Hrob 6	1
Jiřice u Mělníka	Hrob 16	1
Jiřice u Mělníka	Hrob 20	1
Jiřice u Mělníka	Hrob 23	1
Jiřice u Mělníka	Hrob 29	1

Klučov u Českého Brodu	Hrob 18	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 20	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 22	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 23	1
Kyjov	Hrob 868	1
Kyjov	Hrob 856	1
Kyjov	819/A	1
Kyjov	810	1
Kyjov	812	1
Kyjov	917	1
Kyjov	861	1
Ledvice u Teplic	Hrob 1	1
Lochenice	Hrob 3	1
Lochenice	Hrob 4	1
Lochenice	Hrob 6	1
Lužec nad Vltavou	Hrob 27	1
Libčice nad Vltavou	Obj. 172/95	1
Mochov	Hrob 11	1
Most	Hrob (?)	1
Nová ves u Kolína	Hrob (?)	1
Nový Šaldorf	Hrob 41/23	1
Neděliště	Hrob (?)	1
Neděliště	Hrob 1	1
Pětipsy u Chomutova	Hrob (?)	1
Pottenbrunn	Hrob 52	1

Praha- Bubeneč	Hrob 2	1
Praha-Bubeneč	Hrob (?)	1
Praha-Podbaba	Hrob 23	1
Radovesice u Litoměřic	Hrob (?)	1
Roztoky u Prahy	Hrob (?)	1
Rymice	Obj. (?)	1
Světec u Teplic	Hrob (?)	1
Šlapanice	Hrob (?)	1
Toušeň u Mělníka	Hrob 2	1
Záluží	Hrob 2	1
Záluží	Hrob 4	1
Záluží	Hrob 7/III	1
Záluží	Hrob 24/XIX	1
Záluží	Hrob 29/XXIV	1
Záluží	Hrob 30/XXV	1
Záluží	Hrob 33/XXVIII	1
Záluží	Hrob 48/XLIV	1
Záluží	Hrob 50/XLVI	1
Záluží	Hrob 52/XLVIII	1
Záluží	Hrob 59	1
		Celkem: 58

3.2. Oboustranné hřebeny

Oboustranné parohové hřebeny s ozubením na spodní i horní straně držadla jsou typickým artefaktem od druhé poloviny 5. století do 7. století. Držadla jsou bohatě zdobena pletenci a kroužky. Tyto hřebeny se však nedají etnicky přiřadit (Zeman 2001, 121).

Obr. 11: Mistrín, neznámé nálezové okolnosti (TEJRAL 1982, 143).

Předpokládá se, že neměly pouze funkci jako prostředník k vytvoření účesu, ale má se za to, že sloužily společně s jehlicemi jako módní doplněk. Tvar hřebene vychází z pozdně provinciálních předloh, tedy navazuje na antické vzory. Oboustranný hřeben je většinou zdoben vykrajovanými boky, případně rovnými či stroze skosenými (Tejral 1982, 142). V Čechách je zastoupen opravdu málo. Známe jej ze Záluží u Čelákovic, Klučova, Prahy-Podbaby a Nebovid. Tyto hřebeny jsou datovány do stupně E (Droberjar 2008, 171). Na Moravě je tento typ hřebene zastoupen více než obstojně. Známe jej z hrobu 1 z pohřebiště Brno-Černá Pole, z hrobu 1 z pohřebiště v Mistríně, z hrobu H1/535 z pohřebiště Prostějov-Držovice, Sokolnice atd.(Tejral 1982, 142). Z území jihozápadního Slovenska jej známe hrobu 1 z pohřebiště Čierneho Brodu (Kolník 1975, 342). Z Dolního Rakouska známe tyto hřebeny ze sídlišť ze Stranningu (Pollak 1980, 142), Ravelsbachu (Pollak 1980, 107), a z pohřebiště Ketzelsdorfu (Pollak 1980, 102) a z Poysdorfu (Pollak 1980, 102).

Tab. 9. Zastoupení oboustranných hřebenů

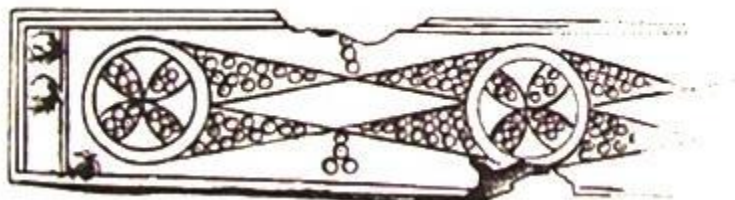
Lokalita	č. obj./hrobu	Počet
Bratislava Trnávka	Obj. (?)	1
Brno-Černá Pole	Hrob (?)	1
Brod nad Dyjí	Obj. 17	1
Cifér-Pác	Obj. 8	1
Čierny Brod	Hrob 1	1
Dobřichov-Piňhora	Obj. (?)	1
Dolní Chabry	Obj. (?)	1
Dvory nad Žitavou	Hrob 6	1
Dvory nad Žitavou	Hrob 9	1
Grafenwörth	Hrob 10	1
Hauskirchen	Hrob 1	1
Hoštice za Hanou	Hrob H 803	1
Hoštice za Hanou	Hrob H 802	1
Hoštice za Hanou	Hrob H 850	1
Hulín	Obj. 34/35	1
Ketzlesdorf	Hrob?	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 3	1
Klosterneuburg	Hrob 13	1
Levice	Hrob 5	1
Lovčičky	Obj. (?)	1
Malé Dvorníky	Hrob 4	1
Malé Dvorníky	Hrob 5	1

Mödling	Hrob 2	1
Nebovidy u Kolína	Hrob (?)	1
Nitra-Párovské Háje	Obj. 2	1
Nový Šaldorf	Hrob 13/23	1
Nový Šaldorf	Hrob 14/23	1
Nový Šaldorf	Hrob 16/23	1
Nový Šaldorf	Hrob 37/23	1
Nový Šaldorf	Hrob 8/24	1
Nový Šaldorf	Hrob 25/24	1
Olomouc-Slavonín	Obj. 1288	5
Olomouc-Neředín	Obj. (?)	1
Praha-Podbaba	Hrob (?)	1
Prša	Hrob 96	1
Pohořelice	Hrob 17	1
Polkovice	Hrob (?)	1
Poysdorf	Hrob ?	2
Rannersdorf	Hrob 2	1
Ravelsbach	Obj.?	1
Schwechat	Hrob 16	1
Strachotín	Hrob 92	1
Straning	Obj.	2
Štúrovo	Chata?	1
Štúrovo	Chata 11	1
Tesárské Mlýňany	Hrob (?)	8
Vinodol	Obj 20	1

Vyškov	Hrob (?)	1
Vyškov	Hrob (?)	1
Vyškov	Hrob 1	1
Vyškov	Hrob 11	1
Vyškov	Hrob 15	1
Vyškov	Hrob 16	1
Vyškov	Hrob 17	1
Wien-Aspern	Obj. 1	2
Wien-Leopoldau	Obj.?	3
Záluží	Hrob 3	1
Záluží	Hrob 57	1
		Celkem: 74

4. Pouzdra na hřebeny

Parohové hřebeny byly křehké a snadno se mohly poškodit. Aby k tomuto poškození docházelo co nejméně, začínají se již od mladší doby římské až do mladšího stupně doby stěhování národů objevovat v nálezových kontextech i pouzdra na hřebeny, která měla jednoznačnou funkci, a to chránit ozubení hřebene (Droberjar 2002, 94).

Obr. 12: Praha-Podbaba, hrob č. 21 (ZEMAN, 2001).

Pouzdra na hřebeny dělíme podobně jako hřebeny, tedy na pouzdra k jednostranným či dvoustranným hřebenům, jejich datace se od nich nijak neliší. Tato pouzdra byla nejspíše nošena u pasu za závěsné poutko nebo za provrtané ouško na kratší straně (Zeman 2001, 121).

Pouzdra byla stejně jako hřebeny spojována nýty, a to převážně železnými. Výzdoba většinou koresponduje s hřebenem, u kterého se pouzdro vyskytlo. Většinou se jedná o výzdobu ve tvaru pyramidy, které tvoří trojúhelníky, přičemž okraje stran plátů jsou zdobeny rytými liniemi (Pleinerová 2007, 79). Výskyt pouzder na hřebeny je poměrně vzácný.

Na námi sledovaném území máme z doby římské jedno pouzdro na hřeben z Plotiště nad Labem (Rybová 1979, 371). Z doby stěhování národů máme více nálezů pouzder. A to konkrétně 10 pouzder. Kdy 4 pouzdra máme doložena k typu oboustranného parohového hřebene. Jedná se o lokality Březno u Loun (Pleinerová 2007, 39), Čataj (Zábojník 1997, 84), Praha Podbaba (Jířík – Vávra – Šmolíková - Kuchařík a kol. 2015, 45), Schwechat (Seracsin 1936, 529). 3 pouzdra máme doložena k parohovému hřebenu s omegovitou rukojetí. Jsou to lokality Holubice (Tejral 2011, 345), Oberleiserberg (Pollak 1999, 213), Trmice (Reszýnská 2008, 234). A zbývající 3 pouzdra máme doložena k hřebenům s táhlým obloukovitým držadlem. Z lokality Borotice (Tejral 2011, 340), Kyjov (Šmerda 2012, 29), Wien - Mariahilfer Gürtel (Tobias – Wiltschke-Schrotta - Binder 2010, 291) Jde tedy vidět, že největší zastoupení pouzder je z doby stěhování národů a to konkrétně u typu oboustranného hřebene.

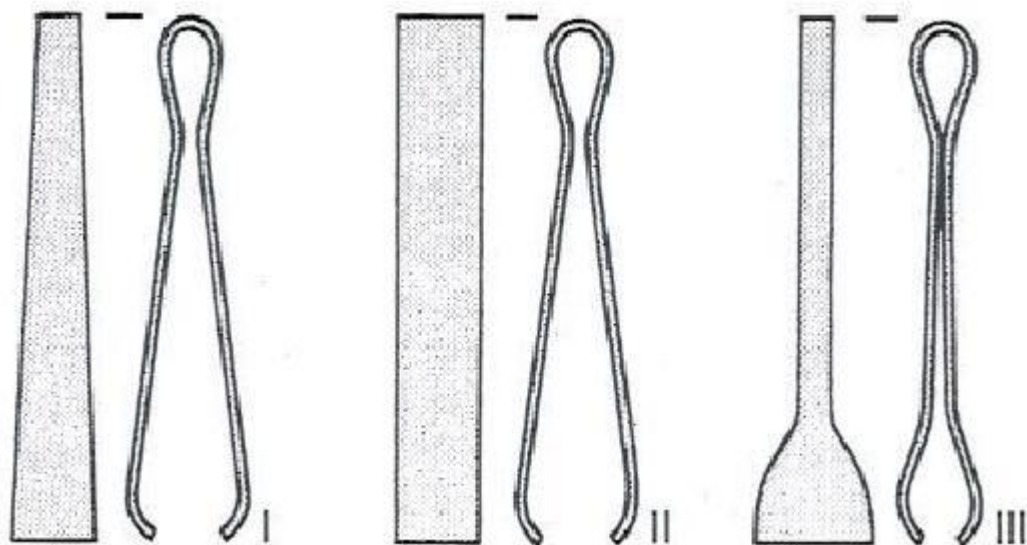
5. Pinzety

Jako další předmět, který řadíme do toaletních souprav, je pinzeta. Pinzety bývají většinou bronzové, či železné. Můžou být pozlacené či postříbřené. Nacházíme je jak v mužských, tak i v ženských hrobech, a také na sídlištích. Typologii bronzových pinzet výborně rozpracovala E. Rihová (Riha 1986, 33-37), a také Beilke-Voigt (1994, 109-112). Podle těchto prací budou nálezy pinzet z dané oblasti zařazeny.

Podíváme-li se blíže na pinzety, které lze určit, tak zjistíme, že typ I Beilke-Voigt je na námi sledovaném území zastoupen největším počtem, a to 29 exempláři. Přičemž konkrétně z doby římské 15 kusů a z doby stěhování národů 14. Typ II Beilke-Voigt je zastoupen o dost méně, a to pouze 8 exempláři, kdy se jedná o 6 kusů z doby římské a 2 kusy z doby stěhování národů. Poslední varianta, typ III Beilke-Voigt je zastoupena z doby římské 1 kusem a z doby stěhování národů také 1 kusem.

Některé pinzety se vymykají svým tvarem, a proto je dobré je zařadit podle práce E. Rihové (Riha 1986, 33-37). Jedná se o variantu G - pinzeta s esovitě zahnutými rameny. Tyto pinzety nejsou nijak zvlášť zdobeny či jinak upraveny, mají klasický tvar, který při pohledu

z dálky připomíná kuželku. Tento typ pinzety konkrétně nacházíme pouze u lokality Sládkovičovo (Kolník 1980, 133), Datovat ji lze tedy pro starší dobu římskou. Další variantou, kterou nacházíme na námi sledovaném území je varianta F – pinzeta tvarovaná do tvaru U s klešovitými rameny. Tento typ pinzety máme doložen jedním exemplářem z lokality Winden am See (Kropf 1996, 483) Datovat ji lze pouze na dobu římskou.

Obr.13. Typy pinzet Beilke-Voigt (Beilke-Voigt 1994, 110, Abb.9)

Tab. Zastoupení pinzet Beilke-Voigt typ I. Doba římská

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Branč	Obj. 20	1
Dobřichov – Třebická	Hrob ?	1
Gobelsburg	Obj. ?	1
Jevíčko	Hrob 3	1
Kostelec na Hané	Hrob 390	1
Kostelec na Hané	Hrob 378	1
Kostelec na Hané	Hrob 202	1
Kostelec na Hané	Hrob 207	1
Očkov	Hrob 18	1
Ořech	Obj. 5	1
Plotiště nad Labem	Hrob 426	1

Přerubence	Obj. IG	1
Ringelsdorf	Obj. ?	1
Soběsuky	Hrob 1	1
Stráže	Hrob 1	1
Velatice	Hrob 2	1
		Celkem: 16

Tab. Zastoupení pinzet Beilke-Voigt typ II. Doba římská

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Dobřichov-Pičhora	Hrob 136	1
Kostelec na Hané	Hrob 3	1
Kostelec na Hané	Hrob 33	1
Stetteldorf am Wagram	Obj. ?	1
Olomouc-Neředín	Obj. ?	1
Sládkovičovo	Hrob 12	1
		Celkem: 6

Tab. Zastoupení pinzet Beilke-Voigt typ III. Doba římská

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Jevíčko	Hrob ?	1
		Celkem: 1

Tab. Zastoupení pinzet Beilke-Voigt typ I. Doba stěhování národů

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Borotice	Hrob 10/VIII	1
Dobřichov u Kolína	Hrob ?	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 12	1
Klučov u Českého Brodu	Hrob 9	1
Krakovany-Stráže	Hrob -1929-1930	1
Lužice	Hrob 66	1
Lužice	Hrob 92	1
Lužice	Hrob 105	1
Nový Šaldorf	Hrob 26/23	1

Postoloprty	Hrob 17/19	1
Tesarské Mlýňany	Hrob 6	1
Tesarské Mlýňany	Hrob 15	1
Velatice	Hrob 7/37	1
Vyškov	Hrob 14	1
		Celkem: 14

Tab. Zastoupení pinzet Beilke-Voigt typ II. Doba stěhování národů

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Holubice	Hrob 33	1
Pohořelice	Hrob 5	1
		Celkem:2

Tab. Zastoupení pinzet Beilke-Voigt typ III. Doba stěhování národů

Lokalita	č.obj./hrobu	Počet kusů
Borotice	27/XX	1
		Celkem:1

6. Ušní lžičky

Další předmět, který řadíme jako součást ženských toaletních souprav, a které nacházíme na námi sledovaném území, jsou ušní lžičky neboli sondy. Jak již název napovídá, tyto předměty sloužily k čištění uší. Chronologicky je můžeme nalézt po celou dobu římskou, tak i po dobu stěhování národů. Avšak spíše na území Dolního Rakouska, na našem území jsou poměrně vzácné. Nejčastěji se objevují v hrobech ale i v sídlištních jámách. Pro práci s ušními lžičkami je opět vhodná práce od E. Rihové (Riha 1986, 56-62). Ve většině případů jsou vyrobeny z bronzu, ale mohou být vyrobeny i ze železa. Na území středodunajského barbarika jasně převažují bronzové ušní lžičky. Z oblasti Čech a Moravy můžeme pouze poznamenat výskyt 5 ušních lžiček, a to 4 bronzové a jednu železnou. Všechny 5 nenesou žádné řadící rysy, a proto je musíme zařadit pod ušní lžičky bez výzdoby (Riha typ E). Jako ušní lžičku varianty A – ušní lžička s vložkou, podle E. Rihové (Riha 1986, 58) můžeme zařadit nález z královského hrobu v Mušově (Peška – Tejral 2002, 590), v tomto hrobě se našla ještě jedna lžička, a tu bychom mohli zařadit jako variantu E, neboť i když má na sobě vyryto PC,

pozbývá dalších indicií k lepšímu zařazení. Obě tyto lžičky jsou datovány do doby římské B2/C1 (Peška – Tejral 2002, 589). Za tuto variantu můžeme také považovat nález 3 ušních lžiček z lokality Ciférna základě dalšího nálezového materiálu, jako např. bronzové vědro Eggers 24 řadíme tento nálezový celek a tedy i tuto ušní lžičku do mladší doby římské (Hrnčiarik 2013, 49).

Za variantu C podle Riha (1986) by se dala považovat ušní lžička z ženského hrobu Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 149). Jedná se o ušní lžičku s menším prstencem uprostřed těla. Na základě nálezového kontextu, kdy spolu s touto ušní lžičkou bylo nalezeno také zrcátko typu Čmi-Brigetio, datujeme ji do doby stěhování národů do 5. století, stupně D2/D3 (Nothnagel 2008, 150).

Lžičky z Uherského Brodu (Zeman 1999, 57), Soběsuk (Blažek 1995, 146) a Kostelce na Hané (Zeman 1961, 154), řadíme do varianty E. Tyto lžičky, nenesou žádné výrazné zdobení pro jejich lepší zařazení. Co se týče datování, tak lžičku z Uherského Brodu bychom mohli zařadit do mladší doby římské. Lžičku ze Soběsuk, bychom mohli datovat do stupně C1/C2.

Zvláštním typem nálezu je ušní lžička, nebo spíše škrabátko z Kostelce na Hané, které svým tvarem připomíná jedno rameno pinzety či ušní lžičku (Zeman 1961, 146). Tento nález postrádá typickou podobu ušní lžičky, avšak funkci mohl mít podobnou. Název kovové škrabátko je pro tento nález jistě příhodné.

7. Zrcátka

Poslední předmět, který řadíme k toaletním soupravám, je zrcátko. Můžeme je nalézt nejčastěji v bohatých ženských hrobech. Tato zrcátka byla zřejmě používána k úpravě vzhledu. Nejčastěji jsou vyráběna z bronzu, často bývají postříbřena. Na našem území se římská kovová zrcátka skoro nevyskytují (Dobřichov-Piňhora), a tak pro odbornější studii musíme opět do zahraničí. Podobně jako i ostatním dílčím artefaktům, které tvoří toaletní soupravy, i zrcátkům se věnuje E. Rihová ve své práci (Riha 1986, 11-15). Na našem území můžeme nalézt 2 bronzová kulatá zrcátka, z území Dolního Rakouska máme jedno bronzové kulaté zrcátko s bronzovým držadlem. Z jihozápadního Slovenska máme doklady 2 zrcátek. Z pohřebiště v Abrahámu v žárovém hrobě 57 se našlo bronzové kruhové zrcátko (Kolník 1980, 34). Podobné zrcátko známe z Bratislavy Trnávky z objektu 44 (Varsik 2011, 257). Z Dolního Rakouska pochází ženský kostrový hrob z Baumgarten an der March odkud známe kruhové zrcátko (Pollak 1980, 13). Spolu s ním bylo nalezeno bronzové nákončí opasku se třemi otvory pro nýty a 21 bronzových jehlic ve třech různých velikostech,

bronzová přezka opasku se zavírací hlavičkou (Pollak 1980, 13). Dle těchto nálezů lze soudit, že šlo o vysoce postavenou ženu na společenském žebříčku a datujeme ji do stupně B2.

Z období stěhování národů máme několik nálezů kruhových zrcátek se středovým ouškem, např. z bohatého ženského hrobu z Rakšic (Tejral 1982, 213), zrcátko z Vícemilic (Tejral 1982, 224) z ženského hrobu v Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 152), zrcátko z Marcheggu (Tejral 2011, 408), Laa an der Thaya (Werner 1956, 116), Levice (Werner 1956, 116), z ženského hrobu Mödling (Tejral 2011, 412), a z Krakovan-Stráže (Tejral 2011, 408). Výše popsaná kruhová zrcátka se středovým ouškem označuje Werner jako typ Čmi-Brigetio (Werner 1956, 20). Tato zrcátka bývají označována jako výrazný stepně-nomádský prvek. Zrcátka pravděpodobně vznikla v Povolží nebo v jiných východoevropských stepních oblastech a k nám se dostala v první polovině 5. století (Droberjar 2002, 387). Jejich analogie známe z lokalit např. Koban, Čegem, Brigetio, Lom, Balsa, Székely (Werner 1956, 21).

8. Kulma/vějíř

Zvláštní předmět, který pochází z bohatého ženského hrobu z doby stěhování národů, který byl narušený v roce 1938, je kulma či držadlo na vějíř. Jedná se o tenký stříbrný tyčinkovitý předmět, zakončen volutou (Droberjar 2002, 177). Tato kulma, či držadlo na vějíř byla nalezena spolu s dalším bohatým inventářem. Např. zlatý solidus Konstantina III. (407-411), zlatý závěsek s almandiny, stříbrný náramek s hadími hlavičkami, stříbrné jehlice a pásové garnitury, stříbrná lžíce, miniaturní cedníček a skleněný pohár. Z hrobového nálezového celku se vymyká bronzová časně římská spona se zvířecí hlavičkou na lučíku a prolamovaným lučíkem, která se do hrobu mohla dostat i sekundárně. Dle nálezových okolností je patrné, že pohřbená byla jistě velmi významnou ženou, snad spjatou s některým místním vládcem (Droberjar 2002, 177).

Tuto kulmu řadí A. Popa (Popa 2007, 336) do typu Gütlingen. Kdy tuto kulmu datuje do 1. pol. 5. stol. Z lokality Gütlingen pochází podobný předmět jako z Měcholup, kdy se jedná také o tenký stříbrný předmět. A. Popa na základě porovnání nálezů z lokalit jako např. Talmaz, Gütlingen, Dratów a další, určuje původ těchto předmětů do provincie Dácie (Popa 2007, 333). Tomuto artefaktu připisuje kultovní či liturgickou funkci (Popa 2007, 338)

9. Vyhodnocení ženských toaletních souprav z doby římské na území střeoevropského barbarika

9.1. Typy parohových hřebenů z doby římské

Jako součást nebo spíše jako jeden z hlavních předmětů, které zařazujeme do toaletních souprav, je parohový hřeben. Parohové hřebeny jsou nalézány jak v hrobech ženských, tak i mužských, ale také i na sídlištích. Jejich tvar se v průběhu času mění, a proto je můžeme chronologicky řadit a datovat. Jak již bylo řečeno výše, pro práci s hřebeny je nejlepší použít dílo od S. Thomasové (Thomas 1960). Hřebeny budou tedy značeny podle této práce.

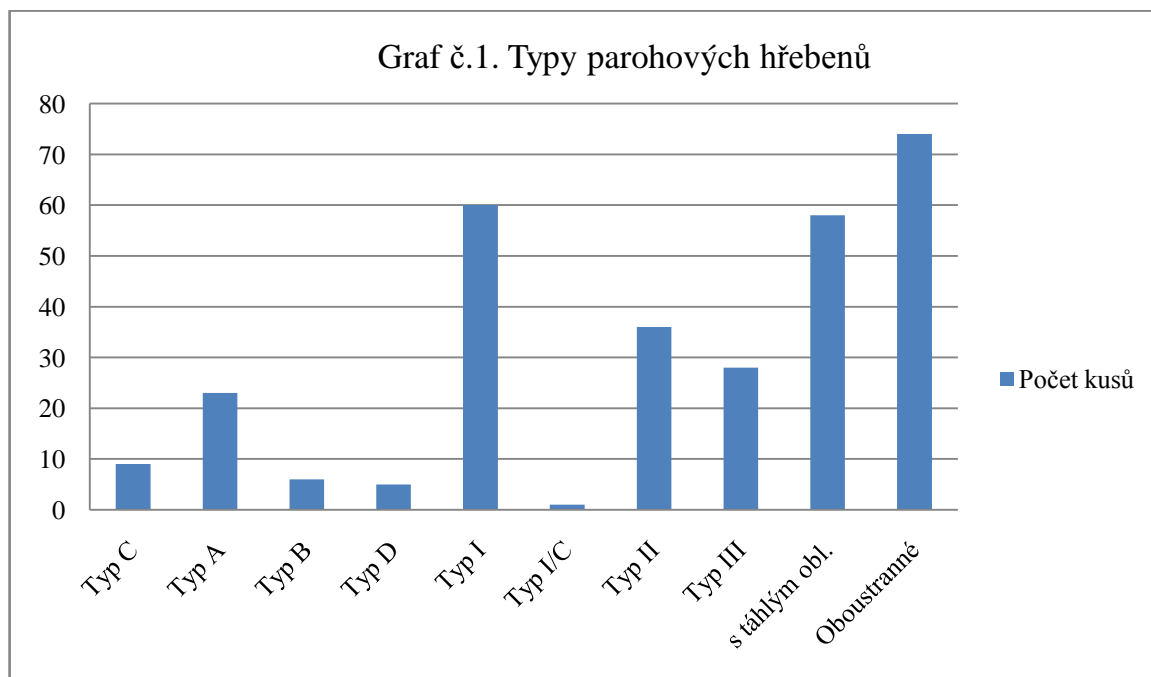
V rámci námi sledovaného souboru hřebenů řazeného do doby římské na území Čech a Moravy, je nejvíce zastoupen Thomas I, který je často zdoben koncentrickými kroužky se středovou tečkou, méně častý je typ hřebene Thomas III a nejméně častý je hřeben s trojúhelníkovitou rukojetí Thomas II (viz graf 1). Musíme však počítat s tím, že velká část hřebenů se dochovala ve špatném stavu, a tak nemohly být typologicky zařazeny. Na území dolního Rakouska převažuje typ hřebene Thomas I. Ovšem opět musíme počítat s tím, že tato čísla se vztahují na hřebeny, které se dochovaly do takové míry, že se mohly rekonstruovat a zařadit. Velká část hřebenů je kvůli dochovanému stavu typologicky nezařaditelná. Na území jihozápadního Slovenska také převažuje hřeben Thomas I.

9.2. Typy parohových hřebenů z doby stěhování národů

Budeme-li postupovat chronologicky od nejstaršího stupně doby stěhování národů, můžeme zaregistrovat na území střeoevropského barbarika, tedy na území Čech, Moravy, jihozápadní Slovenska a Dolního Rakouska velký výskyt hřebene Thomas II. Nejčastěji byl tento hřeben nalezen v Čechách a na Moravě, v rámci našeho katalogu se na jihozápadním Slovensku objevuje jen ve dvou exemplářích. V Dolním Rakousku evidujeme 4 kusy těchto hřebenů, po jednom kusu, na každé z následujících sídlišť: Bernhardsthal (Adler 1974, 22), Ravelsbach (Pollak 1980, 107), Rannersdorf (Stadler 1981, 149), Wien-Leopoldau (Pollak 1980, 159).

V mladší fázi doby stěhování národů, můžeme na námi sledovaném území vidět velký počet nálezů hřebenů s táhlým obloukovitým držadlem, kdy nejvíce kusů máme v Čechách a na Moravě. Poté zde také máme oboustranné hřebeny. Nejvíce nálezů těchto hřebenů v rámci našeho katalogu evidujeme na území Čech a Moravy. Na území jihozápadního Slovenska máme 5 dochovaných exemplářů. V dolním Rakousku máme doklady tohoto hřebene ze sídlišť Wien-Leopoldau (Pollak 1980, 159), Wien-Aspern (Pollak 1980, 153), Stranningu

(Pollak 1980, 142), Ravelsbachu (Pollak 1980, 107) Ketzlesdorfu (Pollak 1980, 102). A z pohřebiště Poysdorf (Pollak 1980, 102).

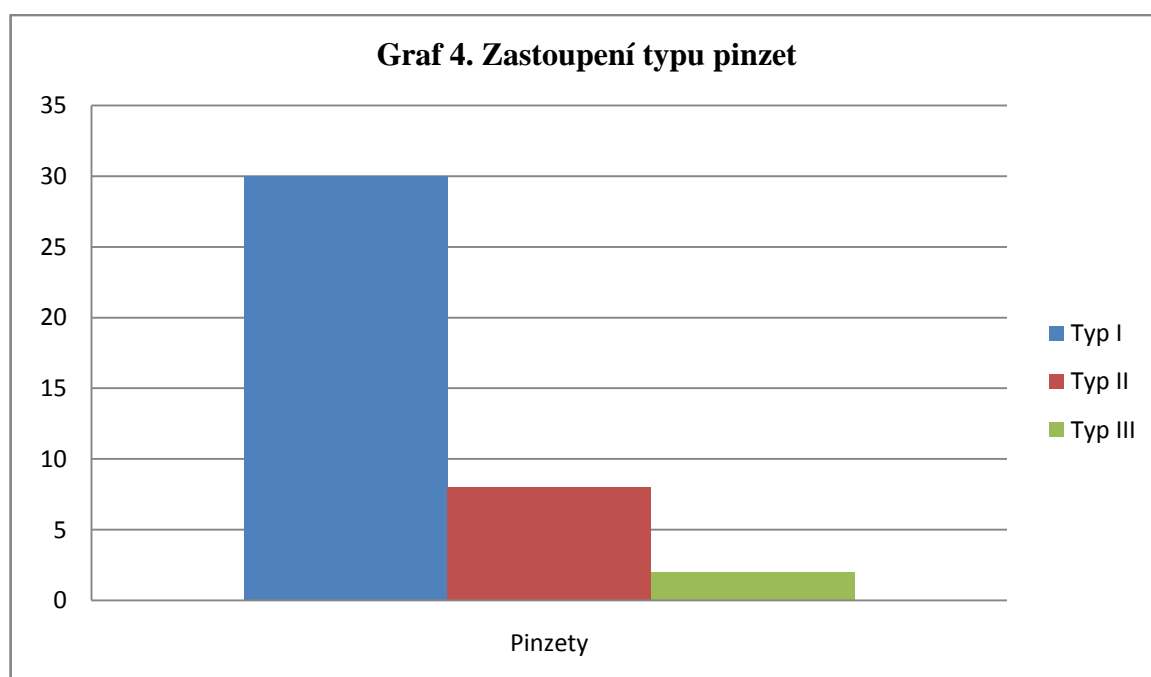
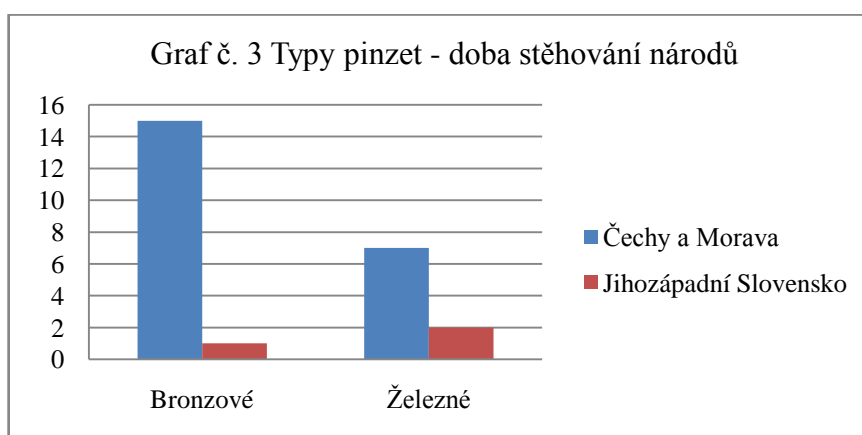
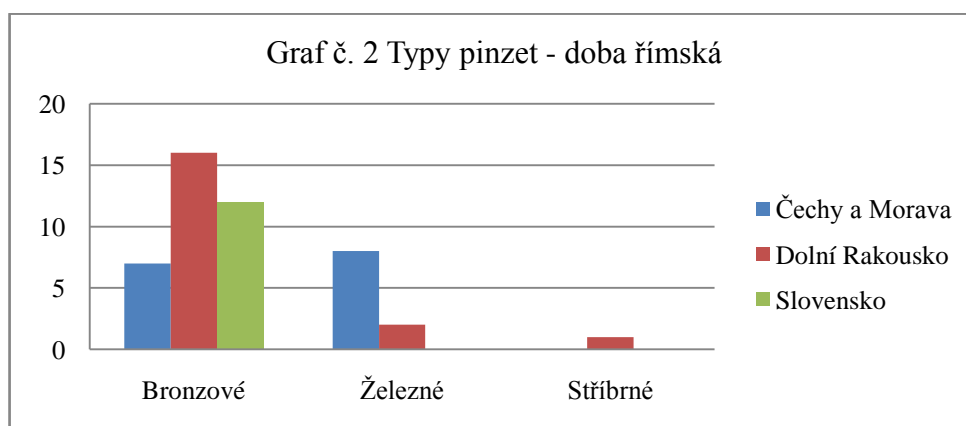

9.3. Pinzety z doby římské a stěhování národů

Jako další předmět, který řadíme do toaletních souprav, je pinzeta. Pinzety bývají většinou bronzové, či železné. Můžou být pozlacené či postříbřené. Někdy dokonce přímo vyrobené ze stříbrného plechu jako například nález z rakouského Traismaueru (Gattringer 1971). Nacházíme je jak v mužských, tak i v ženských hrobech, a také na sídlištích. Typologii bronzových pinzet výborně rozpracovala E. Rihová (Riha 1986, 33-37), rozdělujeme je i podle typu kovu, z kterého jsou vyrobeny.

V rámci Čech a Moravy nacházíme pinzety jak bronzové, tak i železné, skoro v podobném počtu zastoupení. V Dolním Rakousku jasně převažují pinzety bronzové nad železnými. Máme zde, jak již bylo řečeno výše, nález stříbrné pinzety. V jihozápadním Slovensku máme z našeho souboru pouze pinzety bronzové (graf č. 3). Je zřejmé, že takovýto kvocient bronzových pinzet na území Jihozápadního Slovenska a Dolního Rakouska má co dočinění s tím, že tato území sousedila s Římskou říší.

V době stěhování národů se situace pinzet vůbec neliší, stále převládají bronzové pinzety nad železnými ve velkém poměru (viz graf č. 3).

9.4. Ušní lžičky z doby římské a stěhování národů

Další předmět, který řadíme jako součást ženských toaletních souprav, a které nacházíme na námi sledovaném území, jsou ušní lžičky neboli sondy. Jak již název napovídá, tyto předměty sloužily k čištění uší. Chronologicky je můžeme nalézt po celou dobu římskou, avšak spíše na území dolního Rakouska, na našem území jsou poměrně vzácné. Nejčastěji se objevují v hrobech ale i v sídlištních jámách. Pro práci s ušními lžičkami je opět vhodná práce od E. Rihové (Riha 1986, 56-62). Ve většině případů jsou vyrobeny z bronzu, ale mohou být vyrobeny i ze železa. Na území středodunajského barbarika jasně převažují bronzové ušní lžičky. Bohužel se nedochovaly v tak dobrém stavu, aby se daly lépe typologicky zařadit. Z oblasti Čech a Moravy můžeme pouze poznamenat výskyt 5 ušních lžiček, a to 4 bronzové a jednu železnou. Všech 5 nenese žádné řadící rysy, a proto je musíme zařadit pod ušní lžičky bez výzdoby (Riha typ E). Jak již bylo řečeno výše, z našeho sledovaného území máme doklady ušních lžiček a to variantu A – ušní lžička s vložkou, podle E. Rihové (Riha 1986, 58) můžeme zařadit nález z královského hrobu v Mušově (Peška – Tejral 2002, 589). Za tuto variantu můžeme také považovat nález 3 ušních lžiček z lokality Cífer (Hrnčiarik 2013, 49) Na základě dalšího nálezového materiálu, jako např. bronzové vědro Eggers 24 řadíme tento hrob a tedy i tuto ušní lžičku do mladší doby římské.

Za variantu C podle Riha (Riha 1986, 59) by se dala považovat ušní lžička z ženského hrobu Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 149). Jedná se o ušní lžičku s menším prstencem uprostřed těla.

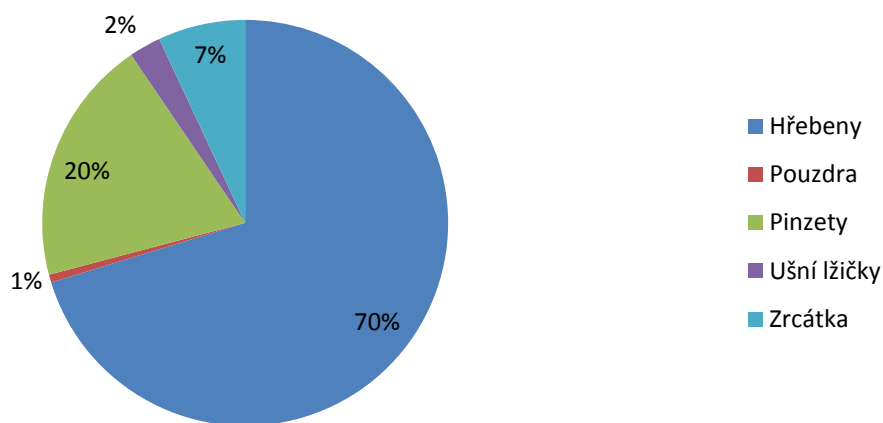
9.5. Zrcátka z doby římské a stěhování národů

Poslední předmět, který řadíme k toaletním soupravám, je zrcátko. Můžeme je nalézt nejčastěji v bohatých ženských hrobech. Tato zrcátka byla zřejmě používána k úpravě vzhledu. Nejčastěji jsou vyráběna z bronzu, často bývají postříbřena. Na našem území se římská kovová zrcátka skoro nevyskytují (Dobřichov-Pičhora), a tak pro odbornější studii musíme opět do zahraničí. Podobně jako i ostatním dílčím artefaktům, které tvoří toaletní soupravy, i zrcátkům se věnuje E. Rihová ve své práci (Riha 1986). Na námi sledovaném území se našlo celkem 4 zrcátka z doby římské a 10 zrcátek z doby stěhování národů. Pro dobu římskou se jedná o rukojetích zrcátek a kruhová zrcátka. Pro dobu stěhování národů jde především o

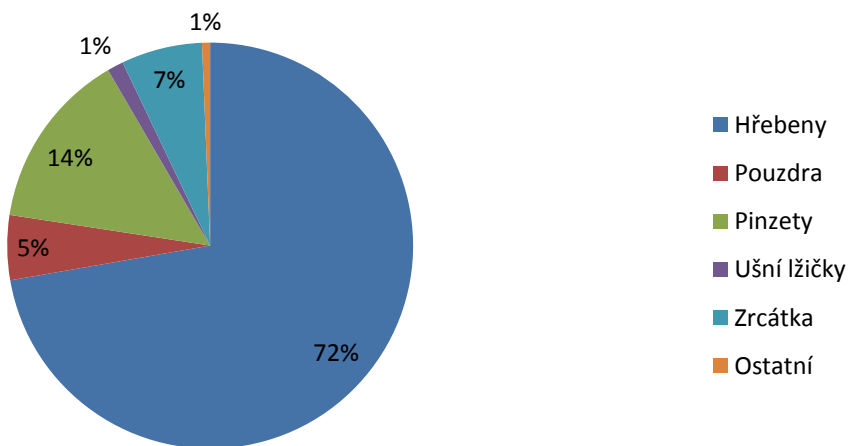
kruhová zrcátka se středovým ouškem. Jak již bylo psáno výše, jedná se o lokality Bratislava-Děvín hrad, odkud pochází 2 rukojeti zrcátek z doby římské. Dále lokalita Baumgarten an der March odkud pochází kruhové zrcátko z doby římské (Pollak 1980, 13).

Pro období stěhování národů již byly zmíněny lokality s nálezy zrcátek se středovým ouškem, např. z bohatého ženského hrobu z Rakšic (Tejral 1982), z ženského hrobu v Untersiebenbrunn (Nothnagel 2008, 152), z lokality Mödling (Tejral 2011, 412), a z Krakovan-Stráže (Tejral 2011, 408). Tyto kruhová zrcátka se středovým ouškem označuje Werner jako typ Čmi-Brigetio (Werner 1956, 20),

Graf 5. Srovnání zastoupení artefaktů - doba římská

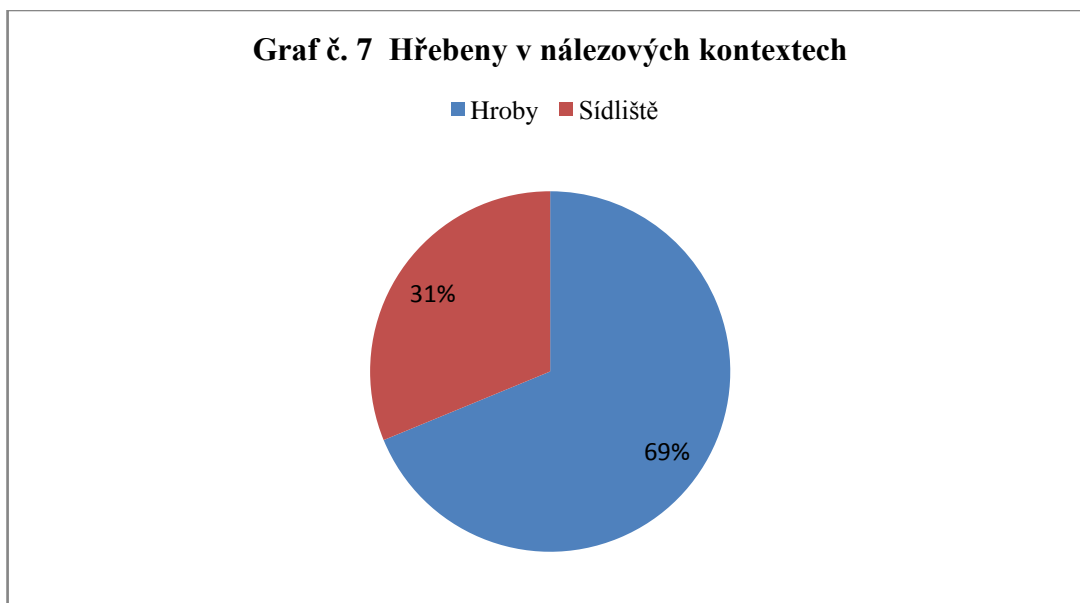

Graf 6. Srovnání zastoupení artefaktů - doba stěhování národů

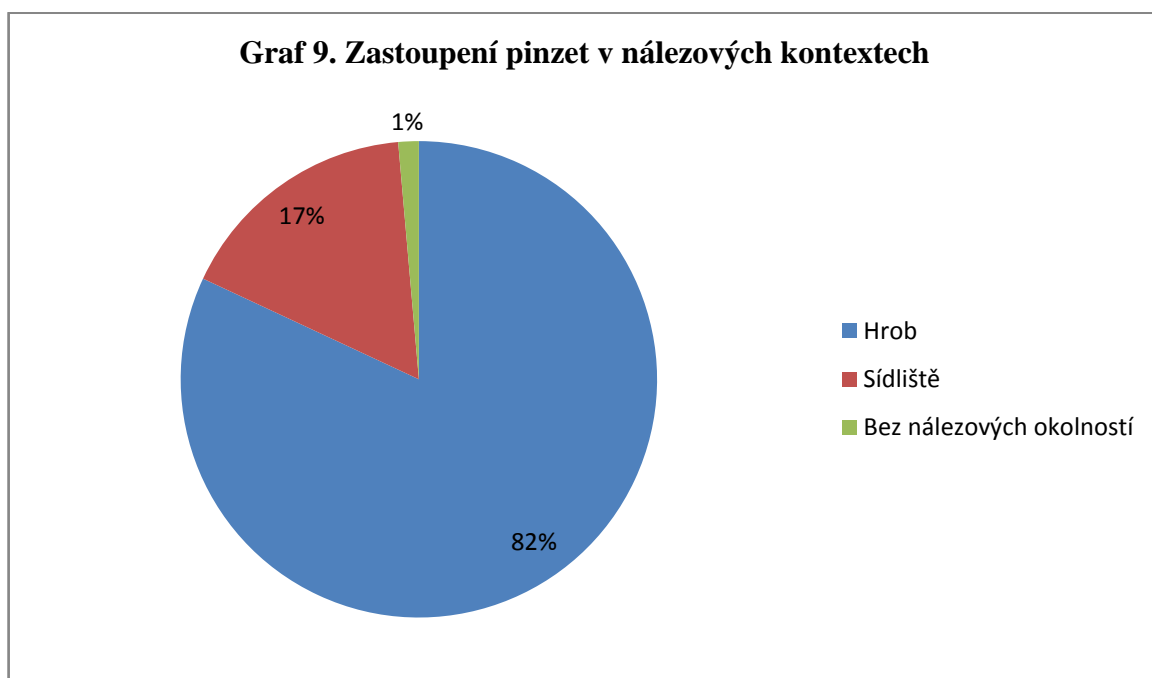
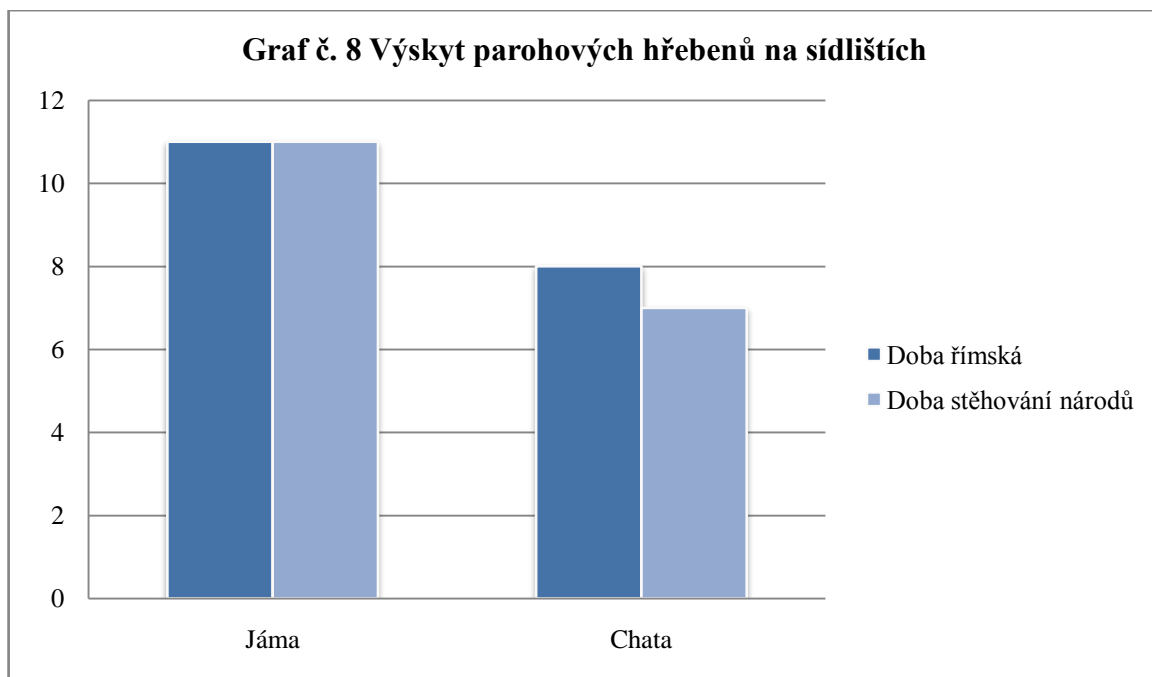

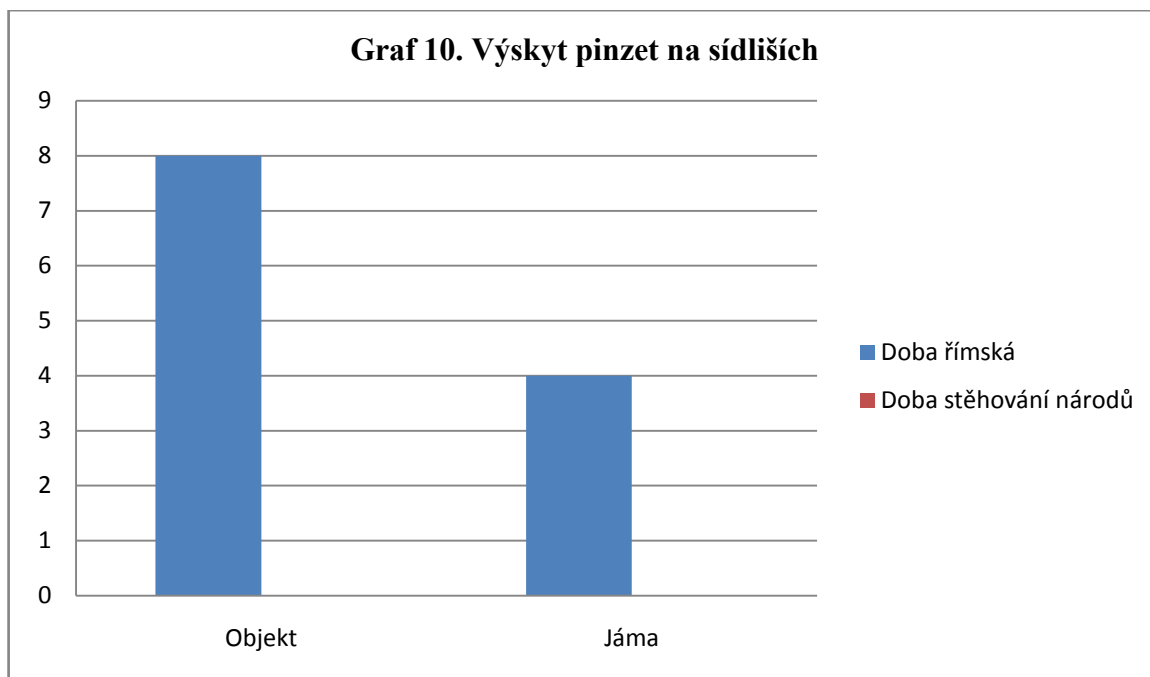
9.6. Parohové hřebeny a jejich výskyt v archeologických kontextech

Parohové hřebeny, jak už bylo napsáno výše, se nám objevují jak v hrobech, tak i na sídlištích. V rámci námi zpracovávaného prostředí středoevropského barbarika a našeho katalogu musíme konstatovat, že se hřebeny z necelých tří čtvrtin objevují v hrobech (viz graf č. 7).

Z námi zpracovávané oblasti středodunajského barbarika a našeho katalogu vyplývá, že hřebeny se nalézají na sídlištích rovnoměrně jak v chatách, tak i v sídlištních jámách (viz graf č.8).

Jak vyplývá z grafu č.8., pinzety jsou nejvíce nalézány v hrobech a to z 82%. Na sídlištích jsou pinzety z 17% a jedna pinzeta z našeho souboru je bez nálezových okolností. Z pinzet, které byly nalezeny na sídlištích, jich 8 bylo nalezeno v sídlištních objektech. 4 konkrétně v sídlištních jámách.

Pouzdra na hřebeny byly v 6 případech nalezeny v hrobech a v 3 případech se jedná o sídlištní nález. Jsou tedy v poměru 2:1.

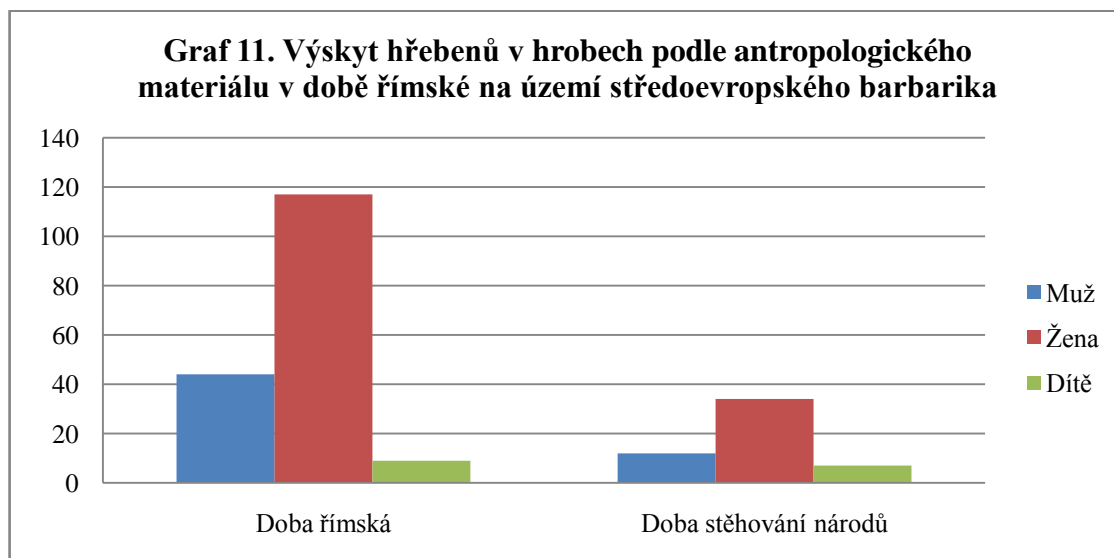
Ušní lžičky byly nalezeny v 7 případech v hrobech a ve 4 případech na sídlišti.

Zrcátka pocházejí téměř jen z hrobů. Na sídlišti bylo nalezeno jen jedno. Na pohřebištích bylo nalezeno 13 zrcátek.

9.7. Vyhodnocení nálezů hřebenů dle antropologického materiálu

Po celou dobu římskou a stěhování národů nacházíme parohové hřebeny v hrobech. Může se jednat jak o hroby mužské, tak i o hroby ženské. V některých případech se jedná o hrob dítěte, či mladistvého. V době římské převládá žárový rítus, nálezy bývají zničeny žářem a velmi těžko se s nimi pracuje. V době stěhování národů převládá kostrový rítus, a i proto jsou artefakty v zachovalejším stavu. Konkrétně z našeho sledovaného území a souboru katalogu nám jasně vychází, že v době římské převládají nálezy parohových hřebenů v ženských hrobech nad mužskými, a to v poměru 3 : 1. (viz graf č. 11). V 16 případech jsou

hřebeny nalézány i v dětských hrobech. V době stěhování národů se tato situace nijak neliší od doby římské. Máme sice menší počet nálezového materiálu, ovšem i v takto malém měřítku můžeme jasně vidět, že se hřeben častěji vyskytuje v ženských hrobech než mužských a to v poměru 2:1. Ojediněle se může jednat o nálezy z dětských hrobů.

10. Srovnání obsahů hrobů podle antropologického materiálu

10.1. Doba římská

V době římské převládá žárový ritus, nálezy jsou proto z těchto hrobů často velmi drasticky zničeny a velice obtížně se s nimi pracuje. Nebožtíkovy ostatky se často po spálení ukládaly do uren, do nichž se také přidávaly milodary. Pro ženské pohřby jsou typické milodary jako např. parohový hřeben, skleněné korálky, přesleny a kostěné jehlice. U mužských hrobů často nacházíme militaria jako např. meče, hroty oštěpů, ocílky, ale také železné přezky, skleněné korálky a poháry, bronzové prsteny či pinzety apod. Železné nožíky můžeme nalézt jak v mužských tak i v ženských hrobech. Aby se předměty vešly do uren, často docházelo k jejich přehýbání či deformování (Droberjar 2002).

Toaletní souprava v ženských hrobech často činí pouze parohový hřeben, někdy doplněn pinzetou či ušní lžičkou. U mužských toaletních souprav je to podobné, liší se však tím, že hrob obsahuje parohový hřeben, nebo pinzetu, a břitvu.

10.2. Doba stěhování národů

Kostrové hroby z doby stěhování národů jsou poměrně bohaté na výbavu. V mužských hrobech se nachází většinou sortiment osobních věcí jako například spony, hřebeny, ale i militaria jako například hroty oštěpů, štítové puklice či malé železné nožiky. Dále zde také můžeme najít pestrobarevné korálky (skleněné, hliněné či jantarové). V ženských hrobech můžeme kromě hřebenů nalézt také hliněné přesleny, železný nožik, bronzové či železné přezky, železné prsteny či spony. V bohatých hrobových výbavách můžeme nalézt zlaté náramky, stříbrné náušnice a přezky. Do hrobů se dokonce ukládalo i jídlo, aby byl nebožtík zabezpečen na svou posmrtnou cestu. Součástí milodarů bylo tedy i maso různých zvířat, kdy dokladem nám jsou kosti nacházené v hrobech (Svoboda 1965, 139-141). V starším stupni převládalo ukládání nespálených těl do hrobu. Nebožtík byl uložen hlavou k východu a nohama k západu. Hrobové jámy byly obdélníkovitého tvaru, tyto jámy byly hluboké 80 cm až 200 cm. Hroby v rakvích nám dokládají stopy v prostoru hrobu, kde byl nebožtík uložen. Velmi často jsou tyto hroby vykrádány. V této době, žárové hroby téměř nevyskytují a jsou velmi vzácné. Parohový hřeben hrál v době stěhování národůve stupni E, jistě velkou funkci jako módní doplněk. Svědčí nám o tom nálezové okolnosti z kostrových hrobů, kdy byly hřebeny nelezeny v blízkosti lebky. Z mladšího období stěhování národů nacházíme parohové hřebeny většinou v oblasti kolem pasu, či v krajině pánevní. Tato skutečnost indikuje, že parohové hřebeny byly nošeny ve schránkách u opasku a měly stejnou funkci jako dnešní hřebeny.

Co se týče pinzet a ušních lžiček, tak ty byly rovněž nacházeny v oblasti pánve, či byly jen tak pohozeny. Zřejmě také byly nošeny u pasu. Kovová kruhová zrcátka byla nacházena ve zlomkovitém stavu, kdy se můžeme domnívat, že šlo o rituální zničení předmětu. Zrcátka z Rakšic (Tejral 1982, 213) a Vícemilic (Tejral 1982, 224) ležely na prsou či pod hlavou.

Závěr

Na závěr shrňme informace, které jsme nabyli při studiu toaletních souprav z doby římské a stěhování národů. Díky vytvoření souborného katalogu nálezů jsme dostali přehled o počtu a typech zastoupených předmětů z toaletních souprav z území Čech a Moravy, jihozápadního Slovenska a dolního Rakouska. Ty poté byly vyhodnoceny jak typologicky, tak také kvantitativně. Získaná data byla prezentována v rámci grafů a tabulek. Díky analýze nálezových kontextů jsme došli k tomu, že předmět, který nejčastěji prezentuje toaletní soupravu, tedy parohový hřeben, je nejvíce zastoupen v době římské i stěhování národů na pohřebištích (69 %). V rámci analýzy výskytu hřebene v hrobech podle antropologického materiálu jsme zjistili, že nejčastěji je hřeben v době římské a stěhování národů obsažen v ženských hrobech (72 %). Společně s hřebeny bylo v jednom případě z doby římské nalezeno pouzdro na hřeben. Z doby stěhování národů máme 10 kusů pouzder. Další předměty, které patří do toaletních souprav jako např. pinzety, ušní lžičky a zrcátka byly více než obstojně zastoupeny. V rámci pinzet byly nalezeny varianty G a F podle typologie Riha (Riha 1986), a pinzety typu I, II, III podle typu Beilke-Voigte (1994). Typ I je zastoupen 30 kusy, typ. II 8 kusy a typ III 2 kusy. Pinzety jsou častěji nalézány v hrobech, než na sídlištích. Zrcátka jsou doložena jak pro dobu římskou tak i pro dobu stěhování národů. Kdy pro dobu římskou máme nálezy jak rukojetí zrcátek, tak i samotných kruhových zrcátek. Dohromady 15 kusů. Pro dobu stěhování národů jsou typické kruhové zrcátka se středovým závěsným ouškem typu Čmi-Brigetio, které byly nalezeny v 10 exemplářích. Doklady ušních lžiček máme jak z doby římské, kdy máme doloženo 12 ušních lžiček, tak i z doby stěhování národů kdy máme doklad jedné ušní lžičky.

Od počátku doby římské se můžeme setkat se vzestupem parohových hřebenů v archeologických nálezech po celé střední Evropě. Hřebeny sloužily k úpravě účesu, snad i jako módní doplněk. Pinzety ať již bronzové či železné nacházíme po celou dobu římskou a stěhování národů, jejich tvary se příliš neliší, ale přesto je lze typologicky zařadit. Avšak je zcela jasné, že jejich funkce je neměnná.

Summary

In conclusion, I summarize the information we have acquired while studying toiletry kits from the Roman and Migration period. By creating a union catalog of findings, we received information of the numbers and types of objects represented in toiletry kits from Bohemia and Moravia, west Slovakia and Lower Austria. They were then evaluated as typological, as well as quantitatively. The obtained data were presented at the graphs and tables. By analyzing excavation contexts, we came to the conclusion that the item most often presents in toilet kit, a antler comb is the most represented in the Roman era and the Migration for burial (69%). In an analysis of the occurrence of the ridge in the graves according to anthropological material, we found that most often is a ridge in the Roman era and the Migration found in women's graves (72%). Together with combs, in one case from the Roman period was found housing. From the Migration Period we have 10 pieces of housings. Other objects that belong to the toilet sets as tweezers, ear spoons and mirrors have been more than a fairly represented. Within tweezers were found variants of G, F by typology Riha (Riha 1986) And also tweezers of type I, II, III according to the typology by Beilke-Voigte (1994). Type I is represented by 29 pieces. 8 pieces have type II and type III have 2 pieces. Tweezers are more frequently found in graves than the settlements. Mirrors are documented for both Roman period and for a Migration period. When the Roman period have findings to handle mirrors, and circular mirrors themselves. Altogether 15 pieces. For the Migrations period are typical circular mirror with a center hanging loop-type CMI Brigetio, which were found in 10 pieces.

We have documented 12 ear spoons from Roman period, as well from Migration Period we have evidence of one ear spoons. Since the beginning of the Roman period we can see the rise antler combs in archaeological findings throughout Central Europe. Combs served to styling, perhaps even as a fashion accessory. Tweezers either bronze or iron are found throughout the Roman and the Migration period, their shapes are not very different, but they can be classified typologically. However, it is quite clear that their function is unchanged.

Literatura

- ADLER, H. 1971: Hauskirchen, BH Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 9/1966-1970, Wien. 87-89.
- ADLER, H. 1975: Bernhardsthal, Gem. Bernhardsthal, BH Mistelbach, Fundberichte aus Österreich 13/1974, Wien, 100.
- ADLER, H. 1967: Zur Datierung einiger Beinkämme aus der Römischen Kaiserzeit in Bernhardsthal, Fundberichte aus Österreich 15, Wien. 19-27.
- ADLER, H. 1977: Bernhardsthal, Gem. Bernharsdsthal, BH Mistelbach, Fundberichte aus Österreich 15/1976, Wien, 262.
- ADLER, H. 1978: Das langobardische Gräberfeld von Aspersdorf, Fundberichte aus Österreich 16/1977, Wien, 7-44
- ADLER, H. 1980: Schwechat, BH Wien-Umgebung, Fundebirchte aus Österreich 18/1979, Wien, 27.
- ADLER, H. – SEYFRIED, V. 1980: Stillfried, Gem. Angern an der March, BH Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 18/1979, Wien, 466.
- ADLER, H. – SCHNEIDER, W. 1981: KG Jedenspeigen, BH Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 19/1980, Wien, 526
- ADLER, H. – LEDERER, H. 1981: KG Drasenhofen, BH Mistelbach, Fundberichte aus Österreich 19/1980, Wien, 517
- ADLER, H. – WALLNER, E. 1992: KG Watzelsdorf, OG Niedlig, VB St. Pölten, Fundberichte aus Österreich 30/1991, Wien, 310.
- ADLER, H. – TORISER, A. 1995: KG Wulzeshofen, BH Laa an der Thaya, Fundberichte aus Österreich 32/1994, Wien, 368.
- ADAMETZ, K. 2012: KG Theiß, OG Gedersdorf, Fundberichte aus Österreich 50/2011, Wien, 295-299.
- ASPÖCK, E. – STADLER, P. 2003: Die langobardenzeitlichen Gräber von Brunn am Gebirge, Flur Wolfholz, Niederösterreich. *Archeologia Austriaca* 87, 169-223
- BŘICHÁČEK, P. 1981: A rich grave of the Roman period at the site of Beroun-Závodí. In: J. Hrala, (ed.): *Nouvelles archéologiques dans la République socialiste Theque*, Prague-Brno, 127-128.
- BENINGER, E. 1966: Der Langobardenfriehhof von Poysdorf, NÖ. *Archeologia Austriaca* 40, 167-187.

BENEŠ, Z. 2007: Sídliště z pozdní doby římské v Mořicích (okr. Prostějov), In E. DROBERJAR, – O. CHVOJKA, (ed.). Archeologie barbarů 2006. České Budějovice, 473-511.

BENEŠ, Z. – HORNÍK, P. – KAŠPÁREK, F.: Rozrušený soubor z pohřebiště a sídliště z Nebovid, In: E. Droberjar (ed.): Archeologie barbarů 2010. Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem. Olomouc, 103-116.

BLAŽEK, J. 1995: Die jung und spätkaiserzeitlichen Skelettgräber in Nordwestböhmen, Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege, Band 37, 139-161.

BLAŽEK, J. 1999: Pohřebiště z doby stěhování národů v Postolprtech, okr. Louny , poloha Seník. In P. ČECH, (ed.) 1999: Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 1993-1997. Most 123-131.

BLAŽEK, J.– ONDRÁČKOVÁ, L. – PŮLPÁN, M. – RESZYNSKA, A. 2014: Nové žárové pohřebiště z doby římské v Nezabylicích (okr. Chomutov) Archeologie ve středních Čechách 18, 799-811.

BELJAK, J. - KOLNÍK, T. 2006: Germánské hroby z Čaky a Gbeliec. Slovenská archeológia LIV-1, 57-94.

BELJAK, J. 2009: Germánská osada v Šarovciach. In Archeologie Barbarů 2009: Hospodářství Germánů: Sídlištní a ekonomické struktury od pozdní doby laténské po časný středověk. J. BELJAK, – G. BŘEZINOVÁ, – V. VARSÍK, (eds.). Nitra. 33-66.

BELJAK, J. 2010: Germánske osídlenie v Štúrove a na Dolnom Pohroní v staršej dobe rímskej, Zborník slovenského národného múzea CIV, Archeológia 20, 141-148

BOLLHAMMER, F. – MITSCHA-MÄRHEIM H. 1959: KG Höbersdorf. BH Mistelbach Fundberichte aus Österreich 5/1946-1950, Wien, 139.

BERKOVEC, T. – PEŠKA, J. 2004: Vrchoslavice (okr. Prostějov) PV 46, Brno, 275.

CNOTLIWY, E. 1963: Grzebienie rogowe i kościane od I do V w. n. e. na Pomorzu Zachodnim. Materiały Zachoniopomorskiej. 9, 167-217.

ČIŽMÁŘ, M. 1985: Pohřebiště z doby stěhování národů ve Strachotíně, PA LXXVI -2, 285-303.

ČIŽMÁŘ, M. 1992: Hroby z doby stěhování národů z Bučovic, okr. Vyškov. Pravěk NŘ 2, 301-312.

ČIŽMÁŘ, M. 1997: Langobardský sídlištní objekt z Podolí, okr. Brno-venkov. Archeologické rozhledy XLIV, 634 – 642.

ČIŽMÁŘ, M. 1997: Das Gräberfeld der Völkerwanderungszeit in Pohořelice, (Bez. Břeclav), In: J. TEJRAL, – H. FRIESINGER, – M. KAZANSKI, (Hrsg.) Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donauraum. Brno, 23-43.

ČIŽMÁŘ, Z. – ŠMÍD, M. 1999: Prostějov- Držovice (okr. Prostějov) PV 40 (1997-1998), Brno,276.

ČIŽMÁŘ, Z. 2006: Dobšice (okr. Znojmo), PV 47 (2006), Brno,163.

ČIŽMÁŘ, M. 2009:Nové hroby z období stěhování národů z Vyškovska Pravěk NŘ 18, 2008, 335-357.

ČIŽMÁŘ, M. - KALA, J. - PŘICHYSTAL, M. 2015: Měnín (okr. Brno-venkov) PV 56-1, 211-212.

ČERVINKA, I. L. 1937: Germáni na Moravě. Archeologický přehled k otázce o původu deformovaných lebek ve střední Evropě. Anthropologie 14, 1936, 107–146.

DANĚČEK, D. – SMÍŠEK, K. – KORENÝ, R. 2014: Předběžná zpráva o terénním výzkumu pohřebiště z mladší doby stěhování národů v polykulturní lokalitě Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. In: B. KOMORÓCZY (ed.) Sociální diference barbarických komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů, Archeologie Barbarů 2011, Brno 44, 407-418.

DAŇKOVÁ, Š. 2014: Hřebeny na langobardských pohřebištích na Moravě, rkp. bakalářské práce, uloženo Katedra historie, FF UP v Olomouci.

DROBERJAR, E. 1997. Studien zu den germanischen Siedlungen der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren. Pragae.

DROBERJAR, E. 1999: Dobřichov-Piňhora. Ein Brandgräberfeld aus der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen. Fontes Arch. Prag. 23, Praha.

DROBERJAR, E. 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,Praha.

DROBERJAR, E. 2008: Doba stěhování národů. In V. Salač (ed.). Archeologie pravěkých Čech 8. Praha. 156-215.

DROBERJAR, E. – ŠPAČEK, J. 2003: Žárové hroby a ostrovní (?) nález z mladší doby římské v Čelákovících. Archeologie ve středních Čechách. 7/3, 2003, 319-346.

DROBERJAR, E. – KAZDOVÁ, E. 1993: Das Brandgräberfelder aus der römischen Kaiserzeit von Šitbořice in Mähren, Časopis Moravského muzea 78, 97–149.

DROBERJAR, E. – VOJTĚCHOVSKÁ, I. 2001. Kostrový hrob mladé ženy ze starší doby římské z Velkých Přílep (okr. Praha-Západ). Archeologie ve středních Čechách 2000 4/1, 211-225.

DROBERJAR, E. – WALDHAUSER, J. 2012: Birituální hroby ze starší doby římské v Semčicích, okr. Mladá Boleslav. Archeologie ve středních Čechách. 16/2, 893-905.

DUBSKÝ, B. 1949: Pravěk jižních Čech, Blatná.

DUBSKÝ, B. 1956: Žárové hroby ze starší doby římské u Lhoty Lékařovy v Čechách. Archeologické rozhledy VIII, 251-252.

DUŠKA, J. 1898: Nálezy předhistorické v kraji královéhradeckém. Pojednání historického a průmyslového musea v Hradci Králové 6. 78

ŽUGA, M. – VACHŮTOVÁ, D. – ZEMAN, T. 2011: Hrubá Vrbka (okr. Hodonín) PV 52-1 (2011), Brno, 221.

ELSCHEK, K. 1992: Jedenáctá výskumná sezóna v Bratislave-Dúbravke. AVANS 1992, 32-34.

ELSCHEK, K. 2014: Nové žiarové hroby z 2. polovice 2. storočia zo Zohora na západnom Slovensku. Zborník Slovenského národného múzea – Supplementum 8. 41-50.

ELSCHEK, K. – KOLNÍK, T. 1991: Výskum v Bratislave-Dúbravke v roku 1991. AVANS 1992, 30.

FROLÍK, J. - JÍLEK, J. - JIŘÍK, J. – URBANOVÁ, K. 2011: Sídliště vinařické skupiny z Prahy – Kobylis. In: E. DROBERJAR (ed.): Archeologie barbarů 2010. Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem. Olomouc, 415-451.

FRIDRICHOVÁ, M. 1973: Praha 8 – Bohnice. Výzkumy v Čechách 1972, 145-147.

FRIESINGER, H. 1984: Bemerkungen zu den frühgeschichtlichen Grab- und Siedlungsfunden von Wien- Leopoldau. *Archaeologia Austriaca* 68, 127-136.

GEISLER, M. – ŠEDO, O. 1993: Druhá sezóna záchranného výzkumu na trase dálnice v poloze Žleby u Vyškova (okr. Vyškov), PV 1990, 85-86.

GATTRINGER, A. 1971: Traismauer, Gem. Taismauer, BH St. Pölten, *Fundberichte aus Österreich* 10/1971, Wien, 77.

HARTL, J. 1971: Tatce, okr. Nymburk. *Výzkumy v Čechách* 1970, 151.

HAIDER, W. 1981: KG Willendorf, BH Willendorf, *Fundberichte aus Österreich* 19/1980, Wien, 551-552.

HAMPL, F. 1965: Die langobardischen Gräberfelder von Rohrendorf und Ebendorf, NÖ. *Archeologia Austriaca* 37, 40-78.

HAJNALOVÁ, M.–VARSIK, V. 2010: Kvádske roľníctvo na Slovensku z pohľadu archeológie a archeobotaniky. In: J. BELJAK, – G. BŘEZINOVÁ, – V. VARSÍK, (eds.) 2010: *Hospodárstvo Germánov. Sídľiskové a ekonomické štruktúry od neskorej doby laténskej po včasný stredovek. Archeologie Barbarů 2009.* Nitra, 181-224.

HANULIAK, M. – VARSÍK, V. 2005: Určujúce charakteristiky osídlenia vo Vlčkovciach, *Slovenská archeológia* LIII/1, 133-168.

HELLICH, J. 1914: Žárové hroby mladšieho obdobia rímskeho u Piněva blízke Poděbrad, PA XXVI 1914, 141-150.

HELLICH, J. 1918: Žárové hroby mladšieho obdobia rímskeho u Piněva a jejich význam. PA 30, 20-182.

HOLODŇÁK, P. 1987: Soběsuky (okr. Chomutov), *Výzkumy v Čechách* 1984/85, 193.

HÖBARTH, J. 1952a: Maiersch, Gem. Maiersch, BH Horn, *Fundberichte aus Österreich* 4/1940-1945, Wien, 69.

HÖBARTH, J. 1952b: Straning, Gem. Straning, BH Horn, *Fundberichte aus Österreich* 4/1940-1945, Wien, 55.

HETZER, K. 1978: Strasß, Gem. Strasß BH Krems an der Donau, *Fundberichte aus Österreich* Band 16/1977, Wien, 31.

HRALA, J. 1998: Beroun-Závodí. In: J. FILIP (ed.): *Enzyklopedisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas, Band III – Addenda*, Praha, 35-36.

HRNČIARIK, E. 2013: Römisches Kulturgut in der Slowakei. Herstellung, Funktion und Export römischer Manufakturzeugnisse aus den Provinzen in der Slowakei, Bonn.

CHAZANOV, A. M. 1963: Genezis sarmatskich bronzovich zerkal. Sovetskaja Archeologija 1963/4, 58 – 71.

CHEBEN, I. – RUTTKAY, M. 1995: Záchranne výskumy v Cíferi-Páci a v Čataji. AVANS 1993, 67-69.

CHEBEN, I. – RUTTKAY, M. 1997: Objekt aus der Völkerwanderungszeit in Cífer-Pác, 89-92. In: J. TEJRAL, – H. FRIESINGER, – M. KAZANSKI, (Hrsg.) Neue Beiträge zur Erforschung der Spätantike im mittleren Donauraum. Brno. 89-98.

CHROPOVSKÝ, B. – FUSEK, G. 1988: Výsledky výzkumov na stavenisku športového areálu v Nitre. Študijné zvesti 24, 143 -169.

ILKJAER, J. 1998: Zwischen Blindheim, Jabara und Manastiera – Zu eisernen Kämmen der römischen Kaiserzeit im Barbaricum, In: J. Ilkjaer – A. Kokowski (eds.): 20 Lat archeologii w Maslomeczui Goscie, Lublin, 43 – 54.

ILKJAER, J. I. 1993: Illerup Adal 3-4. Die Gürtel – Bestandteile und Zubehör. (Aarhus)

IVÁNKOVÁ, G. 2013: Hřebený z doby stěhování národů, rkp. bakalářské práce, uložené na Ústavu historických věd FF Univerzita Pardubice.

JANČO, M. 2001: Osada z obdobia sťahovania narodu v Siřemi, Archeologie ve středních Čechách 5/2001. 485- 508.

JÍLEK, J. – KUČA, M. – SOJKOVÁ, T. 2011: Pohřebiště z doby římské ve Velaticích, Slovenská archeologia LIX 2, 235-309.

JIŘÍK, J. - KOSTKA, M. 2007: Germánské sídliště v Dolních Chabrech, Archeologie ve středních Čechách 10, 2006, 713- 742.

JIŘÍK, J. 2007: Vybrané sídlištní situace mladší doby římské až časně fáze doby stěhování národů v severozápadních Čechách. In: E. DROBERJAR, – O. CHVOJKA, (eds.). Archeologie barbarů 2006. České Budějovice, 2007, 535-564.

JUSTOVÁ, J. 1966: Žárový hrob ze střední doby římské v Kostomlatech n. L. (okr. Nymburk) Archeologické rozhledy XVIII /1, 587-588.

JÜTTNER, K. 1958: Zachraňovací výzkum na sídlišti z doby římské u Mušova. Přehled výzkumů 1958, 105.

KALÁBEK, M. 2001. Olomouc- Slavonín (okr. Olomouc) PV 42, Brno, 190.

KALÁBEK, M. - TAJER, A. - PREČANOVÁ, V. 2002: Olomouc (k.ú. Slavonín, okr. Olomouc) PV 43, Brno, 241.

KALÁBEK, M. 2004: Nálezy ze sídliště z období stěhování národů v Olomouci-Slavoníně. Ročenka, Archeologické centrum Olomouc, Olomouc, 137-150.

KALÁBEK, M. 2008: Hulín (okr. Olomouc) PV 49, Brno, 343.

KANDLER, M. 1974: Bad Deutsch Altenburg, Gem. Bad Deutsch Altenburg, BH Bruck an der Leitha, Fundberichte aus Österreich 12/1973, Wien, 93.

KLANICOVÁ, E. – PEŠKA, J. 1996: Ein Römerzeitliches objekt bei Velké Němčice (Bez. Břeclav) PV 1992, 59.

KOLNÍK, T. 1954: Popelnicové pohrebište z mladšej doby rímskej v Očkove pri Piešťanoch. Archeologické rozhledy 6, 336-353.

KOLNÍK, T. 1956: Popelnicové pohrebisko z mladšej doby rímskej a počiatku doby sťahovania národov v Očkove pri Piešťanoch. Slovenská archeológia IV-2, 233-300.

KOLNÍK, T. 1973: Pohrebisko z doby sťahovania národov v Abraháme Slovenská archeológia XXI, 359 – 397.

KOLNÍK, T. 1975: Žiarové hroby z neskorej doby rímskej a zo začiatku sťahovania narodov v Čiernom Brode. Slovenská archeológia XXIII, 341-378.

KOLNÍK, T. – VARSÍK, V. – VLADÁR, J. 2007: Branč, Germánská osada z 2. až 4. storočia, Nitra.

KOS, P. 2014: Römerzeitliches Gräberfeld in Modřice. In: B KOMORÓCZY (ed.) Sociální diferenciace barbarských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů, Archeologie Barbarů 2011, Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 44, 157-167.

KOUBECKÝ, D. 1985: Mariánské Radčice (okr. Most) Výzkumy v Čechách 1982/83

KLOIBER, Ä. 1952: Grafenwörth, Gem. Grafenwörth, BH Tulln, Fundberichte aus Österreich 4/1945-1950, Wien, 68.

KLČO, M. – KRUPA, V. 2008: Hroby z doby sťahovania národov z Krakovian-Stráží. Piešťany.

KMOCH, M. 1973: Großrußbach, Gem. Großrußbach, BH Korneuburg, Fundberichte aus Österreich 11/1972, Wien, 93.

KROPF, W. 1997: KG Winden am See, OG Winden am See, VB Neusiedl am See Fundberichte aus Österreich 35/1996, Wien, 483.

KORENÝ, R. – KUDRNÁČ, J. 2003: Pohřebiště z doby stěhování národů v Klučově. (Nové zhodnocení a jeho místo v rámci Českobrodská v období stěhování národů a počátků raného středověku). Archeologie ve středních Čechách 7, 417-456.

KRASKOVSKÁ, L. 1951: Hroby z doby sťahovania narodov na Žitnom ostrove, Slovensko. Archeologické rozhledy 1951, 320-321.

KRASKOVSKÁ, L. 1970: Sídliisko z doby halštatskej a rímskej v Ivanke pri Dunaji. Zborník slovenského národného muzea LXIV, 85- 111.

KULTUS, M. – SCHMITSBERGER, O. – STÖCKL, Ch. 2011: KG Gobelsburg, SG Langenlois, VB Krems, Fundberichte aus Österreich 49/2010, Wien, 274.

KÜNZL, E. 1998: Zur Typologie von Klammern und Pinzetten. Saalburg – Jahrbuch 49, 76-82.

KYTLICOVÁ, O. 1970: Pohřebiště z doby římské v Lužci nad Vltavou (o. Mělník), PA 1970, 291-393.

LADENBAUER-OREL, H. – POLASCHEK, E. 1952: KG Wien-Liesing, VB Wien, Fundberichte aus Österreich 4/1940-1945, Wien, 77-78.

LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ, M. – TOMÁŠOVÁ, B. 2000: Nálezový horizont z prelomu doby rímskej a doby sťahovani národov na viacvrstvovom sídlisku v Ostrovanoch. Slovenská archeologia XLVII-2.

LIPPERT, A. 1968: Ein Gräberfeld der Völkerwanderungszeit bei Grafenwörth, p. B. Tulln. NÖ. 35 – 46. Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien. XCVIII.

LLOYD-MORGAN, G. 1981: The Mirrors. Description of the Collections in the Rijksmuseum G. M. Kam at Nijmegen 9.

MOTYKOVÁ-ŠNEIDEROVÁ, K. 1967: Weiterentwicklung und Ausklang der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen. Praha Beilage 4, 29.

MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. 1968: Nálezy z doby římské a slovanské z Močovic, Archeologické rozhledy 1968 1.

MIKULKOVÁ, B. 2006: Doba římská a doba stěhování národů. In: M. Čizmář, - K. Geislerová, (eds.): Výzkumy 1999-2004, Brno, 62-68.

MIKULKOVÁ, B. 2014: Nástin struktury germánského žárového pohřebiště v Modřicích. In: B. KOMORÓCZY (ed.) Sociální diferenciace barbarských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů, Archeologie Barbarů 2011, Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 44, 169-180.

MELZER, G. 1952: Mannersdorf am Leithagebirge, Gem. Mannersdorf am Leithagebirge, VB Mannersdorf am Leithagebirge, Fundberichte aus Österreich 4/1940-1945, Wien, 67.

NEUGEBAUER, J. W. 2002: Rettungsgrabungen im Unteren Traisental in den Jahren 2000 und 2001 16. Vorbericht über die Aktivitäten der Abteilung für Bodenkmal des Bundesdenkmalamtes im Raum St. Pölten–Traismauer. Fundberichte aus Österreich 40/2001, Wien. 191- 300.

NEUBAUER, D. 2011: Die kaiser- und völkerwanderungszeitliche Siedlung in Michelstetten, Niederösterreich, Bonn.

NEUGEBAUER–MARESCHEK, H. - Neugebauer, J-W. 1986: Ein Friedhof der römischen Kaiserzeit in Klosterneuburg. Die Rettungsgrabungen des BDA in den Jahren 1983-84 im Bereich des evangelischen Pfarramtes, Archaeologia Austriaca 70, 317ff, 318f.

NÍČOVÁ, M. 2013: Sídliště starší doby římské v Berouně – Plzeňském předměstí, rkp. diplomové práce, uloženo na katedře archeologie, FF UK Praha.

NOTHNAGEL, M. 2008: Die völkerwanderungszeitlichen Bestattungen von Untersiebenbrunn, Niederösterreich. rkp. magisterské diplomové práce. Universität Wien.

PAVELČÍK 1970: Havřice (okr. Uherský Brod) – PV (1968) 37-38.

- PAULUS, M. – PEŠKA, J. 2007: Hulín Pravčice, Ročenka AC Olomouc 2007.
- PIRLING, R. 1988: Ein Sarmatischer Spiegel aus Krefeld-gelep. *Germania* 66. 455-464.
- POLLAK, M. 1980: Die Germanischen Bodenfunde des 1. -4. Jahrhunderts n. Chr. im Nördlichen Niederösterreich, Wien.
- POLLAK, M. 1999: Die germanischen Funde vom Oberleiserberg (Niederösterreich). In: T. Fischer, – G. Precht, – J. Tejral. (Hrsg.), Germanen beiderseits des spätantiken Limes. *Spisy Arch. Ústavu AVČR Brno* 14, 207-214.
- POLLA, B. 1970: Nálezy z doby rímskej a sťahovania národov v Strede nad Bodrogom. *Zborník slovenského národného muzea* LXIV, 183-201.
- POPA, A. 2007: Flabella im Barbaricum? *Germania* 85. 329-347.
- POPA, A. 2009: Consemnări asupra mormântului de la Talmaza și a inventarului lui. Notă despre răspândirea evantaielor romane în Barbaricum-ul European , *EphemNap* 19, 79-108.
- PERNIČKA, R. M. 1967: K problematice středoevropského vývoje hřebenů v době laténské a římské se zvláštním zřetelem k moravským nálezům, *SPFFBU E* 12 řada, 63-79.
- PERNIČKA, R. M. 1968a: Žárový hrob z doby římské z Brna-Komína. *SPFFBU XVII/1968, E* 13, 205-207.
- PERNIČKA, R. M. 1968b: Hnčířská dílna ze sklonku II. Století n.l. v Chrlicích, *PV* 1967, 59-60.
- PERNIČKA, R. M. 1980: Výzkum archeologické lokality mezi Hlukem a Dolním Němčím v letech 1972 – 1979. *Společensko vědní sborník pro Moravsko-slovenské pomezí Slovákco XXII* 1980. *Slovácké muzeum v Uherském Hradišti*, 41- 59.
- PEŠKA, J. – TEJRAL, J. 2002: Das germanische Königsgrab von Mušov in Mähren. In: C. CARNAP-BOMHEIM (ed) von et. Al. C. Mainz. *Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums*. VIII, 310
- PEŠKA, J. 2003: Olomouc- Neředín (okr. Olomouc) *Přehled výzkumů* 45 (2004). 131.
- PEŠKA, J. – ŠRÁMEK, F. 2007: Olomouc-Neředín (okr. Olomouc) *Přehled výzkumů* 48 (2007), 399.

PEŠKAŘ, V. 1966: Výzkum na sídlišti v trati „Spodní Kolberky“ u Blučiny. PV 1965, 50-52.

PEŠKAŘ, V. - Ludikovský, K. 1978: Brandgräberfeld aus der römischen Kaiserzeit in Velké Hostěradky (Bez. Břeclav), Archeologický ústav Brno: Studie Archeologického ústavu Československé Akademie Věd v Brně – Svazek 1.

PEŠKAŘ, V. 1988: Hrnčířské pece z doby římské na Moravě. PA LXXIX. 106-169.

PIETA, K. – RUTTKAY, M. 1986: Výskum v Nitre- Párovských hájoch. AVANS 1985, 191 – 193.

PIETA, K. 1983: Pohrebisko z doby sťahovania národov v Dvoroch nad Žitavou. Študijné zvesti Archeologického ústavu slovenskej akademie věd, 20, 175-185.

PLEINEROVÁ, I. 1995: Opočno. Ein Brandgräberfeld der jüngeren und späten Kaiserzeit in Nordwestböhmen, Krakov.

PLEINEROVÁ, I. 2006: Litovice (okr. Praha-západ): hroby vinařického stupně doby stěhování národů. In: E. DROBERJAR – M. LUTOVSKÝ (eds.) Archeologie Barbarů 2005, Praha. 491.

PLEINEROVÁ, I. 2007: Březno und germanische Siedlungen. Praha.

PÍČ, J. L. 1905: Starožitnosti země České. Díl II, svazek 3. Žárové hroby v Čechách a příchod Čechů. Praha.

RIHA, E. 1986: Römisches Toilettgerät und medizinische Instrumente aus Augst und Kaiserugst, Augst.

RYBOVÁ, A. 1972: Svazky zbraní z mladší doby římské v Sendražicích, o. Hradec Králové, PA LXIII 2.

RYBOVÁ, A. 1979: Plotiště nad Labem. Nekropole z 2. – 5. století n. l. I. díl. Památky archeologické LXX 1979 2, 353 – 489.

RUß –POPA, G. 2015: Fundkatalog zu den völkerwanderungszeitlichen Gräbern von Gobelsburg Archeologia Austriaca 2014, 191.

RESZÝNSKÁ, A. 2008: Pohřeb z doby stěhování národů na sídlišti Trmice - Ústí nad Labem v kontextu ozdobných nálezů. In: E. DROBERJAR, – B. KOMORÓCZY, – D. VACHÚTOVÁ (eds.). Barbarská sídliště 2007. Brno, 234.

RUTTKAY, M. 1996: Výskum v Nitre-Párovských Hájoch. AVANS 1994, 151-153.

RUTTKAY, M. 2003: Pohrebisko z doby sťahovania národov v Tesárskych Mlyňanoch AVANS 2002, 112-113.

RUTTKAY, M. 2007: Das völkerwanderungszeitliche Gräberfeld in Tesarské Mlyňany, Bez. Zlaté Moravce. In: J. TEJRAL (ed.) Barbarenim Wandel: Beiträge zur Kultur- und Identitätsumbildung in der Völkerwanderungszeit. Brno.

RUTTKAY a kol. 2013: Záchrané archeologické výskumy na trase výstavby rýchlostnej cesty R1 v úseku Nitra-Selenec-Beladice. AVANS 2009, 224-229.

RUTTKAYOVÁ, J. – RUTTKAY, M. 1998: Záchraný výskum vo Vinodole. AVANS 1996, 143-144.

ŘÍHOVSKÝ, J. 1951: Hroby z doby stěhování národů v Sokolnicích. Archeologické rozhledy III. 177-178.

SAKAŘ, V. 1966: Mladší doba římská v podkrušnohorské oblasti. Památky archeologické 2. 604-648.

SAKAŘ, V. 1970: Roman Imports in Bohemia. Praha.

SANKOT, P – THEUNE, C. 2014: Das germanische Grab 2536 in Hostivice, okr. Praha-západ, Tsechien. 154-158. Germania. Vol. 90. 1-2, 2012

SCHENK, Z. 2005: Dobřice (okr. Přerov), PV 46 (2005), 269.

SMOLÍK, J. 1881: Hroby u Vinařic. PA 11, 23-28.

SNITILÝ, P. 2006: Květnice (okr. Praha-východ) Výzkumy v Čechách, 311.

SOBOLOVÁ, T.2005: Kostěná a parohová industrie doby stěhování národů v Čechách a na Moravě z nálezových kontextů. Diplomová práce rkp. uložen na FF MU. Brno

STIGLITZ, H. 1974: Tulln, Gem. Tulln, BH Tulln, Fundberichte aus Österreich, 8/1960-1965, Wien, 103.

STUPPNER, A. 1991: KG Ringelsdorf, MG Ringelsdorf-Niederabsdorf, VB Gänserndorf, Fundberichte aus Österreich 29/1990, Wien, 250.

STUHLÍK, S. 1991: Třináctá sezóna na výzkumu v Boroticích. Přehled výzkumů 1988, 29.

SMRŽ, Z. 1979: Dva hroby z doby stěhování národů z Poláků u Kadaně (ok. Chomutov) Archeologické rozhledy XXXI, 610-613.

SEEWALD, O. 1968: Ein germanischer grabfund aus Wien. *Acheologia Austriaca* 44. 95-97.

SERACSIN, A. 1936: Das langobardische Reihengräberfeld von Schwechat bei Wien. *Mannus* 28. 521 – 533.

SCHMELZENBARTH, F. 1988: KG Stetteldorf am Wagram. VB Korneuburg, *Fundberichte aus Österreich* 26/1987,245.

STADLER, P. 1979:Das langobardische Gräberfeld von Mödling, Niederösterreich. *Archaeologia Austriaca* 63, 34.

STADLER, P. 1981: Völkerwanderungszeitliche Funde: eine Siedlung bei Unterlanzendorf und ein Gräberfeld bei Rannersdorf, Niederösterreich. *Archaeologia Austriaca* 65, 139-185.

STAŇKOVÁ, L. 2008: Germánská osada doby římské ve Skalici nad Svitavou, rkp. bakalářské diplomové práce uloř. na katedře archeologie, FF MU. Brno.

SCHACH-DÖRGES, H. 1994: Zu einreihigen Dreilagenkämmen des 3. Bis 5. Jahrhunderts aus Südwestdeutschland. *Fundberichte aus Baden-Württemberg* 19, 661 – 702.

ŠALKOVSKÝ , P. 2002: Výšinné hradisko v Detve – protohistorické osídlenie. *Slovenská archeologia* L-1.

ŠEDIVÝ, J. a kol. 2012: Dějiny Bratislavy 1. Od počiatkov do prelomu 12. a 13. storočia. Bratislava.

ŠKOJEC, J. 2003: Čejč (okr. Hodonín), *PV* 44 (2003), 243.

ŠMERDA, J. 2012: Tajemství Langobardů, katalog k výstavě Vlastivědné muzeum v Kyjově.

ŠTEFANOVIČOVÁ, T. a kol.1993: Najstaršie dejiny Bratislavy, Bratislava.

TRGINA, G. 1981: Prvá výzkumná sezóna v Žiari nad Hronom. *AVANS* 1980, 314 – 315.

TOČÍK, A. 1962: Nové nálezy z doby sťahovania národov na juhozápadnom Slovensku. *Študijne zvesti* 9. 187- 218.

TORISER, A. 1991: KG Ungerndorf, SG Laa an der Thaya, VB Mistelbach Fundberichte aus Österreich 29/1990, Wien, 252.

TOBIAS, B. – WILTSCHKE, K. – BINDER, M. 2010: Das Langobardenzeitliche gräberfeld von Wien-Mariahilfer Gürtel. RGZM 57. 279- 337.

TIHELKA, K. 1963: Knížečí hrob z období stěhování národů u Blučiny, okr. Brno-venkov. PA LIV/2, 467-494.

TEJRAL, J. 1959: Zachraňovací výzkum na sídlišti z doby římské v Hrádku (okr. Znojmo) PV 1959, 81.

TEJRAL, J. 1973: Kostrové hroby z Mistřína, Polkovic, Šlapanic a Tasova a jejich postavení v rámci moravského stěhování národů, Památky archeologické 1973/2

TEJRAL, J. 1974: Völkerwanderungszeitliches Gräberfeld bei Vyškov (Mähren). Studie Archeologického Ústavu Československé Akademie Věd v Brně. Praha

TEJRAL, J.1974: Siedlungsobjekt aus der Völkerwanderungszeit in Drslavice (okr. Uherské Hradiště), PV 1974, 41-42.

TEJRAL, J. 1976: Grundzüge der Völkerwanderungszeit in Mähren. Praha.

TEJRAL, J. 1985: Naše země a římské Podunají na počátku doby stěhování národů. PA 76/2, 308-397.

TEJRAL, J. 1993: Za dob velkého neklidu. In: Podborský, V. a kol. 1993: Pravěké dějiny Moravy. Brno. 496–528.

TEJRAL, J. (ed.) 1999: Das mitteleuropäische Barbaricum und die Krise des römischen Weltreiches im 3. Jahrhundert. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 12. Brno.

TEJRAL, J. 2002: Region pod Pavlovskými vrchy v době stěhování národů. In:S. STUHLÍK,(ed.) Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku. Spisy Arch. Ústavu AV ČR Brno 20. 356-370.

TEJRAL, J. 2008: Ke zvláštnostem sídlištního vývoje v době římské na území severně od středního Dunaje. In: E. DROBERJAR, - B. KOMORÓCZY, - D. VACHÚTOVÁ, (eds.) Barbarská sídliště 2007. Brno. 67-98.

TEJRAL, J. 2011:Einheimische und Fremde. Das norddanubische Gebiet zur Zeit der Völkerwanderung. Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik. Brno

THOMAS, S. 1960: Studien zu den Germanischen Kämmen der Römischen Kaiserzeit. Arbeits – U. Forschber. Sächs. Bodenkmalpfl. 8. 54-215.

ULRYCHOVÁ, E. 2006: Kostrový hrob z mladší doby římské ze Žeretic. Zpravodaj muzea v Hradci Králové 32, 106-113.

VÁVRA, J. – JIŘÍK, J. – KUCHARŽÍK, M. – KUBÁLEK, P. 2009: Výzkum pohřebiště z doby stěhování národů v Praze- Zličíně v letech 2005-2008. Archaeologica Pragensia 19/2009. 209-230.

VARSÍK, V. – ELSCHÉK, K. 2001. Dve záchranné akcie medzi Bratislavou-Vajnoramí a Ivankou pri Dunaji. AVANS 2000. Nitra, 208-209.

VARSÍK, K. 2011. Germánské osídlenie na východním predpolí Bratislavy. Sídlišká z doby rimskej v Bratislave Trnávke a v okolí. Nitra.

VAŠKOVÝCH, M. 2008: Modrá (okr. Uherské hradiště), PV 49 (2008), 344

VEČEŘA, J. 2010: Sídliště z doby římské v Uherském Brodě, ÚAM FF MU Brno.

VETTERS, H. 1952: Mautern. Gem. Mautern, BH Krems an der Donau, Fundberichte aus Österreich 4/1940-1945, Wien, 54.

VENCL, S. 1981: Hřeben. Praehistorica VIII. Varia Archaeologica 2, 243-248.

VÍCH, D. 2014: Spony z doby římské ze severní části Boskovické brázdy, Archeologické rozhledy LXVI, 704-730.

VÍCHOVÁ, D. 2003: Sídliště z mladší doby římské v Brně-Starém Lískovci. Pravěk NŘ 12, 271-318.

VIKTOROVÁ, K. 2006: Hrobčice (okr. Teplice), Výzkumy v Čechách, 58.

VOKOLEK, V. 2004: Katalog staré sbírky oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea Praha, 40. FAP 30. Praha.

VLACH, M. 2007: Nové sídlištní nálezy z mladší a pozdní doby římské ze Sudoměric. In: E. DROBERJAR – O. CHVOJKA (eds) Archeologie barbarů 2006, Supplementum 3, svazek II. 449-471. České Budějovice.

WERNER, J. 1990: Eiserne wollkämme der jüngeren Kaiserzeit aus dem freien germanien, Germania 68, 608-611.

WINDL, H.1995: Ein bemerkenswertes Fundensemble des 5. Jhs. Aus Schletz, VB Mistelbach, NÖ. Fundberichte aus Österreich 34,Wien, 585-591.

WAIS, K. 1971: Pöchlarn, Gem. Melk, BH Melk, Fundberichte aus Österreich 7/1956-1960, Wien, 109.

WALDHAUSER, J. – KOŠNÁR, L. 1997. Archeologie Germánů v Pojizeří a v Českém Ráji. Praha-Mladá Boleslav.

WERNER, J. 1956: Beitrage zur Archaologie des Attila-Reiches. München.

WERNER, J. 1962: Die Langobarden in Pannonien. München.

ZÁBOJNÍK, J. 1997: Das völkerwanderungszeitliche Gräberfeld von Čataj. 77- 82. In: J. TEJRAL, – H. FRIESINGER, – M. KAZANSKI, (Hrsg.) Neue Beiträge zur Erfoschung der Spättantike im mittleren Donauraum. Brno : Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften die Tschechischen Republik

ZELESNIK, R. 1973: Ringelsdorf, Gem. Ringelsdorf, BH Gänserndorf,Fundberichte aus Österreich 11/1972. Wien, 102.

ZEMAN, J. 1958: Pohřebiště z doby stěhování národů v Mochově, Památky archeologické 49, 423- 471.

ZEMAN, J. 1961: Severní Morava v mladší době římské, Praha.

ZEMAN, J. 1990: Pohřebiště z doby stěhování národů. In: Lochenice. Z archeologických výzkumů na katastru obce, Praehistorica XVI. 69-101, Praha.

ZEMAN, J. - VENCLOVÁ, N.- BUBEBNÍK, J. 1998: Železářská osada z 3.- poč. 5. stol. v Přerubenicích. Praehistorica XXIII, 95-132.

ZEMAN, T. 1999: Jihovýchodní Morava v době římské, rkp. magisterské diplomové práce, uloženo ústav archeologie a muzeologie, FF MU v Brně.

ZEMAN, T. 2001: Germánská kostěná a parohová industrie doby římské ve středoevropském barbariku. In Sborník prací filosofické fakulty brněnské university M 6, 2001, 107-147.

ZEMAN, T. 2007: Vorläufiger Bericht über die spätkaiserzeitliche Siedlung in Zlechov. In *Barbaren im Wandel: Beiträge zur Kultur- und Identitätsumbildung in der Völkerwanderungszeit*, J. Tejral. AÚ AV ČR.

ZEMAN, T. 2008: Další doklady germánského osídlení na polykulturním sídlišti v Modré. *Slovácko* 50, 195-212.

ZEMAN, T. 2009: Nové germánské sídliště v Modré u Velehradu, *Zborník Slovenského národného múzea CIII, Archeológia* 19, 271-282.

Soupis lokalit

1. Doba římská

A. Hřebeny

1. **Abrahám** (okr. Galanta)
2. **Atzgersdorf** (okr. Vídeň)
3. **Aspersdorf** (okr. Hollabrunn)
4. **Bešeňov** (okr. Nové Zámky)
5. **Beroun – Plzeňské předměstí** (okr. Beroun)
6. **Bernhardsthal** (okr. Bernhardsthal)
7. **Blažovice** (okr. Brno-venkov)
8. **Blučina** (okr. Brno-venkov)
9. **Bratislava** (okr. Bratislava)
10. **Bratislava-Dúbravka** (okr. Bratislava)
11. **Bratislava Vajnory „Při Visáku“** (okr. Bratislava)
12. **Bratislava Trnávka „Zadné“** (okr. Bratislava)
13. **Branč** (okr. Senica)
14. **Brno – Komín** (okr. Brno-město)
15. **Brno – Starý Lískovec** (okr. Brno-město)
16. **Cífer-Pác** (okr. Tnava)
17. **Čejč** (okr. Hodonín)
18. **Čelákovice** (okr. Praha-východ)
19. **Čierny Brod** (okr. Galanta)
20. **Dobrčice** (okr. Přerov)
21. **Dobšice** (okr. Znojmo)
22. **Dobřichov – Třebická** (okr. Kolín)
23. **Dobřichov – Píchora** (okr. Kolín)
24. **Drasenhofen** (okr. Drasenhofen)
25. **Drslavice - Nivky pod oborou** (okr. Uherské Hradiště)
26. **Ebendorf** (okr. Mistelbach)
27. **Gbelce** (Nové Zámky)
28. **Grafenwörth** (okr. Tulln)
29. **Großmugl** (okr. Großmugl)
30. **Großrußbach** (okr. Großrußbach)
31. **Grund** (okr. Wullersdorf)
32. **Havřice** (okr. Uherské Hradiště)
33. **Horní Dunajovice-Domčice** (okr. Znojmo)
34. **Hrádek** (okr. Znojmo)
35. **Hrubá Vrbka** (okr. Hodonín)
36. **Hrobčice** (okr. Teplice)
37. **Hostivice –Palouky** (okr. Praha –západ)
38. **Ivanka pri Dunaji** (okr. Senec)
39. **Jedenspeigen** (okr. Jedenspeigen)
40. **Jiříkovice** (okr. Brno-venkov)

41. **Klosterneuburg** (okr. Wien- Umgeburg)
42. **Komořany** „Za humny“ (okr. Vyškov)
43. **Kostelec na Hané** (okr. Prostějov)
44. **Kostolná pri Dunaji** (okr. Galanta)
45. **Křižanovice – „Pihléky“** (okr. Vyškov)
46. **Křenovice I** (okr. Vyškov)
47. **Květnice** (okr. Praha-východ)
48. **Liběšovice** (okr. Louny)
49. **Lužec nad Vltavou** (okr. Mělník)
50. **Maiersch** (okr. Horn)
51. **Mannersdorf am Leithagebirge** (okr. Mannersdorf am Leithagebirge)
52. **Mikulčice** (okr. Hodonín)
53. **Michelstetten** (okr. Mistelbach)
54. **Močovice** (okr. Kutná hora)
55. **Modrá** (okr. Uherské Hradiště)
56. **Modřice** (okr. Brno-venkov)
57. **Mořice** (okr. Prostějov)
58. **Mariánské Radčice** (okr. Most)
59. **Mušov-** „Na pískách“ (okr. Břeclav)
60. **Nezabylice** (okr. Chomutov)
61. **Nebovidy** (okr. Kolín)
62. **Nitra** (okr. Nitra)
63. **Nitra – Párovské Háje** (okr. Nitra)
64. **Oberleis** (okr. Korneuburg)
65. **Očkov** (okr. Piest'any)
66. **Olomouc-Neředín** (okr. Olomouc)
67. **Olomouc – Slavonín** (okr. Olomouc)
68. **Opočno** (okr. Louny)
69. **Pitín** (okr. Uherské Hradiště)
70. **Pňov** (okr. Nymburk)
71. **Pňov II** (okr. Nymburk)
72. **Poysdorf** (okr. Mistelbach)
73. **Pöggsteiner** (okr. Amstetten)
74. **Pöchlarn** (okr. Melk)
75. **Přešťovice** (okr. Strakonice)
76. **Prostějov – Držovice** (okr. Prostějov)
77. **Prosiměřice** (okr. Znojmo)
78. **Plotiště nad Labem,** (okr. Hradec Králové)
79. **Ringelsdorf** (okr. Gänserndorf)
80. **Rosnice(Všestary)** (okr. Hradec Králové)
81. **Semčice** (okr. Mladá Boleslav)
82. **Skalice nad Svitavou** (okr. Blansko)
83. **Soběsuky** (okr. Chomutov)
84. **Sládkovičovo II** (vorm. Diosek), (okr. Galanta)
85. **Strasß** (okr. Strasß im Straßertal)

86. **Stillfried** (okr. Angern an der March)
87. **Straning** (okr. Horn)
88. **Stráže** (okr. Piešťany)
89. **Schletz** (okr. Mistelbach)
90. **Sudoměřice** (okr. Hodonín)
91. **Šarovce** (okr. Levice)
92. **Šitbořice** (okr. Břeclav)
93. **Štúrovo** (okr. Nové Zámky)
94. **Theiß** (okr. Gedersdorf)
95. **Tulln** (okr. Tulln)
96. **Ungerndorf** (okr. Laa an der Thaya)
97. **Unterlanzendorf** (Wien- Umgebung)
98. **Určice** (okr. Prostějov)
99. **Velké Hostěrádky** (okr. Břeclav)
100. **Velké Němčice** (okr. Břeclav)
101. **Velatice** (okr. Brno-venkov)
102. **Velké Přílepy** (okr. Praha-západ)
103. **Velký Meder** (okr. Dunajská Streda)
104. **Vícemilice** (okr. Vyškov)
105. **Vlčnov – Dolní Němčí** (okr. Uherské hradiště)
106. **Vlčkovce** (okr. Trnava)
107. **Wien – Leopoldau** (okr. Wien)
108. **Wien – Liesing** (okr. Wien)
109. **Wulzeshofen** (okr. Laa an der Thaya)
110. **Zaingrub** (okr. Horn)
111. **Zlechov** (okr. Uherské Hradiště)
112. **Znojmo – hradiště** (okr. Znojmo)
113. **Zohor –Piesky** (okr. Malacky)
114. **Žiar nad Hronom** (okr. Žiar nad Hronom)
115. **Žleby u Vyškova** (okr. Vyškov)

B. Pouzdro na hřeben

1. **Plotiště nad Labem**, (okr. Hradec Králové)

C. Pinzety – doba římská

1. **Branč** (okr. Senica)
2. **Dobřichov – Píchora** (okr. Kolín)
3. **Dobřichov-Třebická** (okr. Kolín)
4. **Dobšice** (okr. Znojmo)
5. **Gobelsburg** (okr. Langenlois)
6. **Höbersdorf** (okr. Mistelbach)
7. **Hulín-Pravčice** (okr. Kroměříž)

8. **Stráže** (okr. Piešťany)
9. **Jevíčko-Předměstí 3** (okr. Svitavy)
10. **Kostelec na Hané** (okr. Prostějov)
11. **Očkov** (okr. Píšťany)
12. **Ořech** (okr. Praha-Západ)
13. **Olomouc-Neředín** (okr. Olomouc)
14. **Opočno** (okr. Louny)
15. **Přerubnice** (okr. Rakovník)
16. **Plotiště nad Labem**, (okr. Hradec Králové)
17. **Ringelsdorf** (okr. Ringelsdorf-Niederabsdorf)
18. **Rohrendorf** (okr. Krems)
19. **Sládkovičovo I**, (okr. Galanta)
20. **Soběsuky** (bez. Chomutov)
21. **Stetteldorf am Wagram** (okr. Stetteldorf am Wagram)
22. **Strasß** (okr. Strasß im Straßertal)
23. **Traismauer** (okr. Traismauer)
24. **Uherský Brod** (okr. Uherské hradiště)
25. **Velatice** (okr. Brno-venkov)
26. **Wien – Liesing**
27. **Winden am See** (okr. Winden am See)
28. **Willendorf** (okr. Willendorf)
29. **Zohor – Piesky** (okr. Malacky)

D. Ušní lžičky/Sondy – doba římská

1. **Cífer**(okr. Trnava)
2. **Kostelec na Hané** (okr. Prostějov)
3. **Mušov** (okr. Brno-venkov)
4. **Soběsuky** (okr. Chomutov)
5. **Uherský Brod** (okr. Uherské Hradiště)
6. **Watzlesdorf** (okr. St. Pölten)

E. Zrcátka – doba římská

1. **Abrahám** (okr. Galanta)
2. **Baumgarten an der March** (okr. Gänserndorf)
3. **Bratislava Trnávka „Zadné“** (okr. Bratislava)
4. **Dobřichov – Pičhora** (okr. Kolín)

2. Doba stěhování národů

A. Hřebeny

1. **Abrahám** (okr. Galanta)
2. **Bešeňov** (okr. Nové Zámky)
3. **Bratislava-Vajnory** (okr. Bratislava)
4. **Brod nad Dyjí** (okr. Břeclav)
5. **Brno- Černá Pole** (okr. Brno-město)
6. **Borotice** (okr. Znojmo)
7. **Březno** (okr. Louny)
8. **Cífer-Pác** (okr. Trnava)
9. **Čataj** (okr. Senec)
10. **Čejkovice** (okr. Hodonín)
11. **Černín** (okr. Znojmo)
12. **Děvín – hrad** (okr. Bratislava)
13. **Děvínská nová Ves** (okr. Bratislava)
14. **Dobřichov-Pičhora** (okr. Kolín)
15. **Dobroměřice u Loun** (okr. Louny)
16. **Dobrovice** (okr. Mladá Boleslav)
17. **Dobříčany u Žatce** (okr. Louny)
18. **Dvory nad Žitavou** (okr. Nové Zámky)
19. **Grafenwörth** (okr. Tulln)
20. **Hauskirchen** (okr. Gänserndorf)
21. **Horní Kšely u Kolína** (okr. Kolín)
22. **Hořovičky** (okr. Rakovník)
23. **Holedeč** (okr. Louny)
24. **Hulín** (okr. Kroměříž)
25. **Hostivice** (okr. Praha-západ)
26. **Hostivice – Palouky** (okr. Praha-západ)
27. **Hoštice** (okr. Vyškov)
28. **Holubice** (okr. Vyškov)
29. **Chrlice** (okr. Brno-město)
30. **Ivanka pri Dunaji** (okr. Senec)
31. **Jiřice u Benátek nad Jizerou** (okr. Nymburk)
32. **Ketzlesdorf** (okr. Mistelbach)
33. **Klučov u Českého Brodu** (okr. Kolín)
34. **Kostomlaty n. Labem** (okr. Nymburk)
35. **Kobylí** (okr. Břeclav)
36. **Kyjov** (okr. Hodonín)
37. **Ledvice u Teplíc** (okr. Teplice)
38. **Lenešice** (okr. Louny)
39. **Levice** (okr. Levice)
40. **Libkovic** (okr. Most)
41. **Libochovice nad Ohří** (okr. Litoměřice)
42. **Litovice** (okr. Praha-západ)
43. **Lochenice** (okr. Hradec Králové)

44. **Lovčičky** (okr. Vyškov)
45. **Lužec nad Vltavou u Mělníka** (okr. Mělník)
46. **Libčice nad Vltavou** (okr. Praha-západ)
47. **Liběšovice u Loun** (okr. Louny)
48. **Lužice** (okr. Hodonín)
49. **Malé Dvorníky** (okr. Dunajská Streda)
50. **Miskovice u Kolína** (okr. Kutná Hora)
51. **Mistřín** (okr. Hodonín)
52. **Mödling** (okr. Mödling)
53. **Mochov** (okr. Praha-východ)
54. **Modrá** (okr. Uherské Hradiště)
55. **Modřice** (okr. Brno – venkov)
56. **Most** (okr. Most)
57. **Mutějovice u Rakovníka** (okr. Rakovník)
58. **Měnin** (okr. Brno-venkov)
59. **Nebovidy u Kolína** (okr. Kolín)
60. **Nezamyslice** (okr. Prostějov)
61. **Němčičky** (okr. Brno-venkov)
62. **Nitra-Párovské Háje** (okr. Nitra)
63. **Noutonice u Prahy** (okr. Praha-západ)
64. **Nová ves u Kolína**, (okr. Kolín)
65. **Nový Šaldorf** (okr. Znojmo)
66. **Neděliště** (okr. Hradec Králové)
67. **Oberleis** (okr. Korneuburg)
68. **Oberleiserberg** (okr. Korneuburg)
69. **Olomouc – Slavonín** (okr. Olomouc)
70. **Olomouc – Neředín** (okr. Olomouc)
71. **Ontnice** (okr. Vyškov)
72. **Pětipsy u Chomutova** (okr. Chomutov)
73. **Poštovice u Slaného** (okr. Litoměřice)
74. **Pohořelice** (okr. Břeclav)
75. **Poláky u Kadaně** (okr. Chomutov)
76. **Praha – Bubeneč** (okr. Praha 6)
77. **Praha – Kobylisy** (okr. Praha 8)
78. **Praha – Libeň** (okr. Praha 8)
79. **Praha – Podbaba** (okr. Praha 6)
80. **Praha – Zličín** (okr. Hl. m. Praha)
81. **Prša** (okr. Lučenec)
82. **Podolí** (okr. Brno-venkov)
83. **Pottenbrunn** (okr. St. Pölten)
84. **Polkovice** (okr. Přerov)
85. **Poysdorf** (okr. Mistelbach)
86. **Radotín** (Praha – západ)
87. **Radovesice u Litoměřic** (okr. Litoměřice)
88. **Rannersdorf** (okr. Gänserndorf)

89. **Ravelsbach** (okr.Hollabrunn)
90. **Roztoky u Prahy** (okr. Praha-západ)
91. **Rebešovice** (okr. Brno-venkov)
92. **Rymice** (okr. Kroměříž)
93. **Sokolnice** (okr. Brno)
94. **Světec u Teplic** (okr. Teplice)
95. **Siřem (okr. Louny)**
96. **Schwechat** (okr. Wien)
97. **Slatina (okr. Kladno)**
98. **Svrkyně** (okr. Praha-západ)
99. **Šakvice** (okr. Břeclav)
100. **Šlapanice** (okr. Brno-venkov)
101. **Šaratice** (okr. Vyškov)
102. **Tatce** (okr. Kolín)
103. **Tatce** (okr. Nymburk)
104. **Tesárske Mlýňany** (okr. Zlaté Moravce)
105. **Toušeň u Mělníka** (okr. Mělník)
106. **Trmice – Ústí n. Labem** (okr. Ústí n. Labem)
107. **Veleslavín** (okr. Praha 6.)
108. **Velké Přílepy** (okr. Praha-západ)
109. **Velké Kostolany** (okr. Trnava)
110. **Vinařice u Slaného**, (okr. Kladno)
111. **Vinodol** (okr. Nitra)
112. **Všenory** (okr. Praha-západ)
113. **Vrchoslavice** (okr. Prostějov)
114. **Vyškov** (okr. Vyškov)
115. **Wien – Aspern** (okr. Wien)
116. **Wien – Mariahilfer Gürtel**(okr. Wien)
117. **Záluží - Čelákovice** (Praha-Východ)
118. **Znojmo** (okr. Znojmo)
119. **Žitný ostrov** – (okr.Senec)

B. Pouzdro na hřeben

1. **Březno** (okr. Louny)
2. **Borotice** (okr. Znojmo)
3. **Čataj** (okr. Senec)
4. **Holubice** (okr. Vyškov)
5. **Kyjov** (okr. Hodonín)
6. **Praha- Podbaba** (okr. Praha-6)
7. **Schwechat** (okr. Wien)
8. **Trmice-Ústí nad Labem** (okr. Ústí nad Labem)
9. **Oberleiserberg** (okr.Korneuburg)

10. Wien – Mariahilfer Gürtel (okr. Wien)

C. Pinzety doba stěhování národů

1. **Borotice** (okr. Znojmo)
2. **Dobřichov u Kolína** (okr. Kolín)
3. **Holubice** (okr. Vyškov)
4. **Jiřice u Mělníka** (okr. Mělník)
5. **Klučov u Českého Brodu** (okr. Kolín)
6. **Krakovany-Stráže** (okr. Piešťany)
7. **Lužice** (okr. Hodonín)
8. **Lochenice** (okr. Hradec Králové)
9. **Nový Šaldorf** (okr. Znojmo)
10. **Postoloprty** (okr. Louny)
11. **Praha – Michle** (okr. Hlavní město Praha)
12. **Praha – Podbaba** (okr. Praha 6)
13. **Praha – Bohnice** (okr. Praha 8)
14. **Pňov** (okr. Nymburk)
15. **Radonice – Pískovna** (okr. Praha- východ)
16. **Tesárske Mlyňany** (okr. Zlaté Moravce)
17. **Untersiebenbrunn** (okr. Gänserndorf)
18. **Vyškov** (okr. Vyškov)
19. **Velatice** (okr. Brno-venkov)
20. **Záluží** (okr. Praha-východ)

D. ušní lžičky z doby stěhování národů

1. **Untersiebenbrunn** (okr. Gänserndorf)

E. Zrcátka

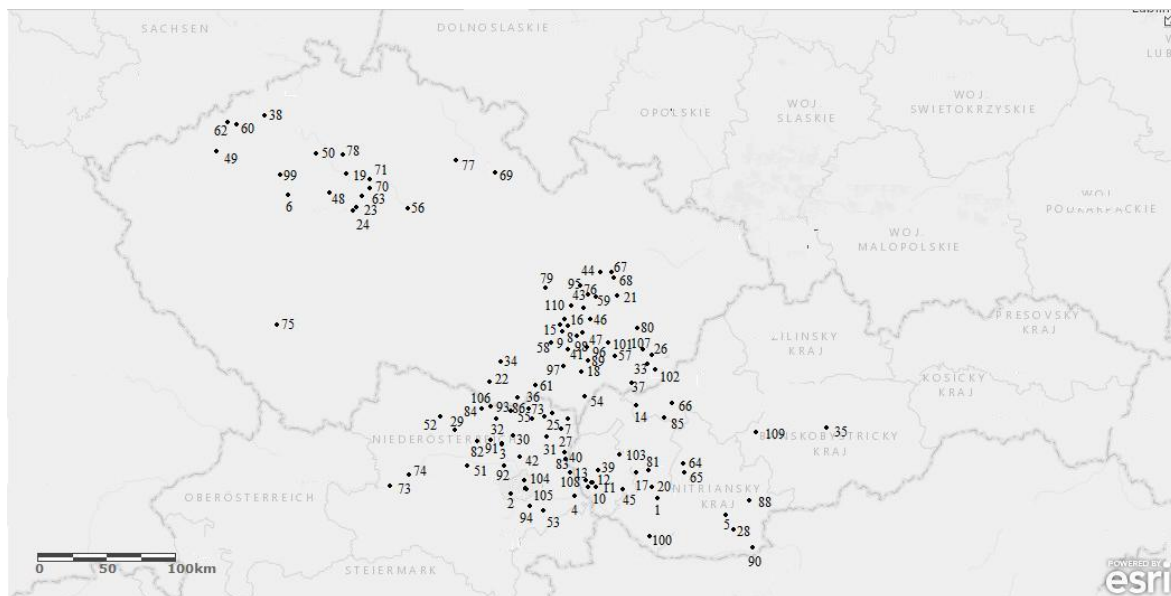
1. **Groß-Harraas** (okr. Mistelbach)
2. **Krakovany- Stráže** (okr. Piešťany)
3. **Laa an der Thaya** (okr. Mistelbach)
4. **Levice** (okr. Levice)
5. **Marchegg** (okr. Gänserndorf)
6. **Mödling** (okr. Mödling)
7. **Rakšice** (okr. Znojmo)
8. **Stráže** (okr. Piešťany)
9. **Vícemilice** (okr. Vyškov)
10. **Untersiebenbrunn** (okr. Gänserndorf)

F. Kulma/vějří

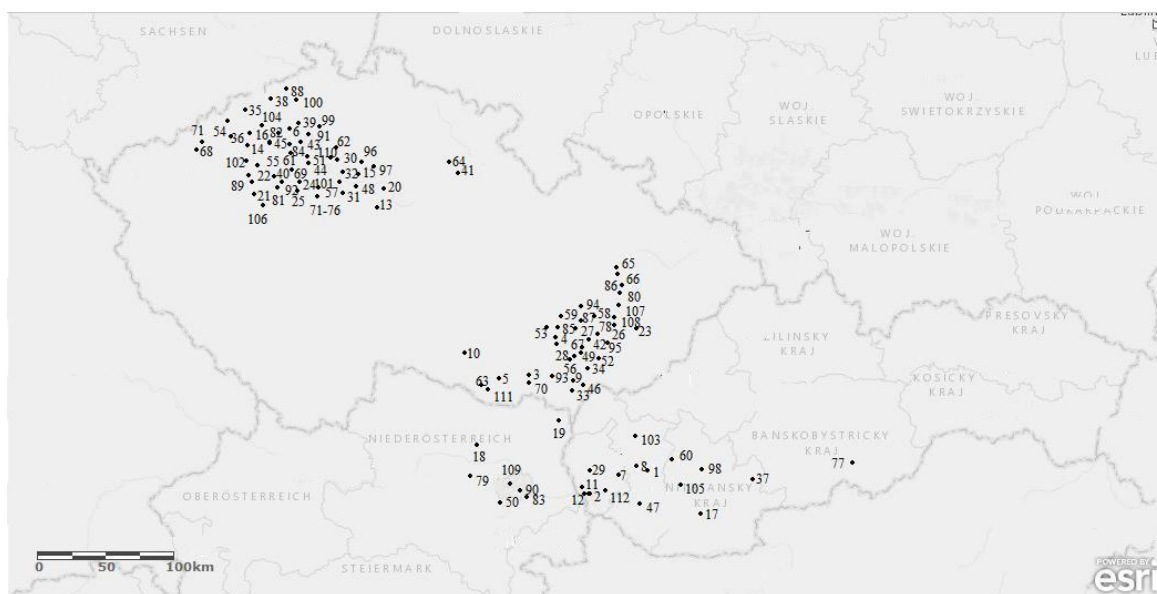
1. **Měcholupy** (okr. Louny)

Mapy

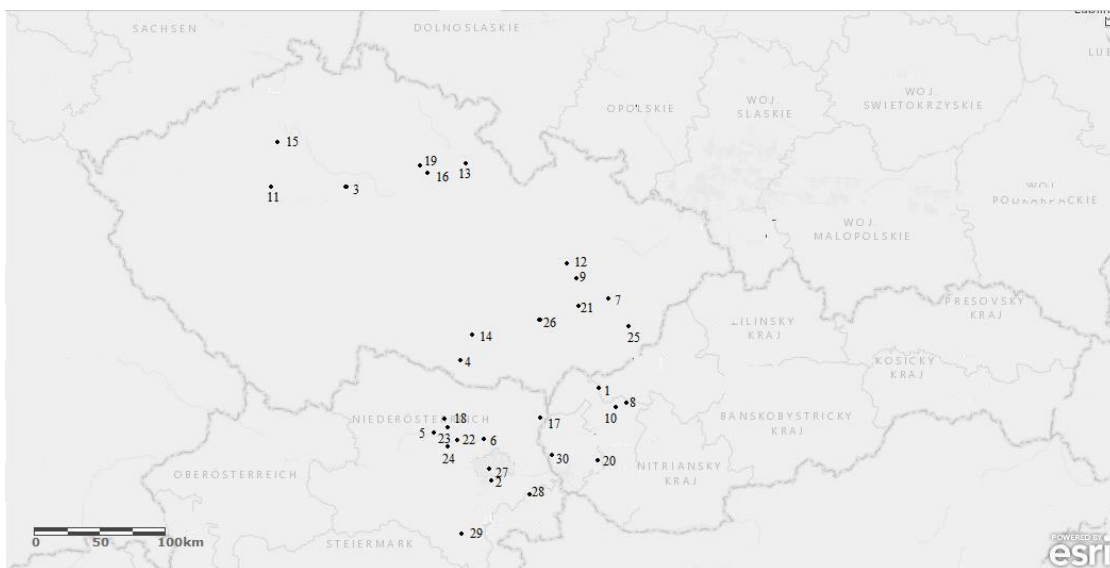
Mapa. 1. Nálezy hřebenů z doby římské

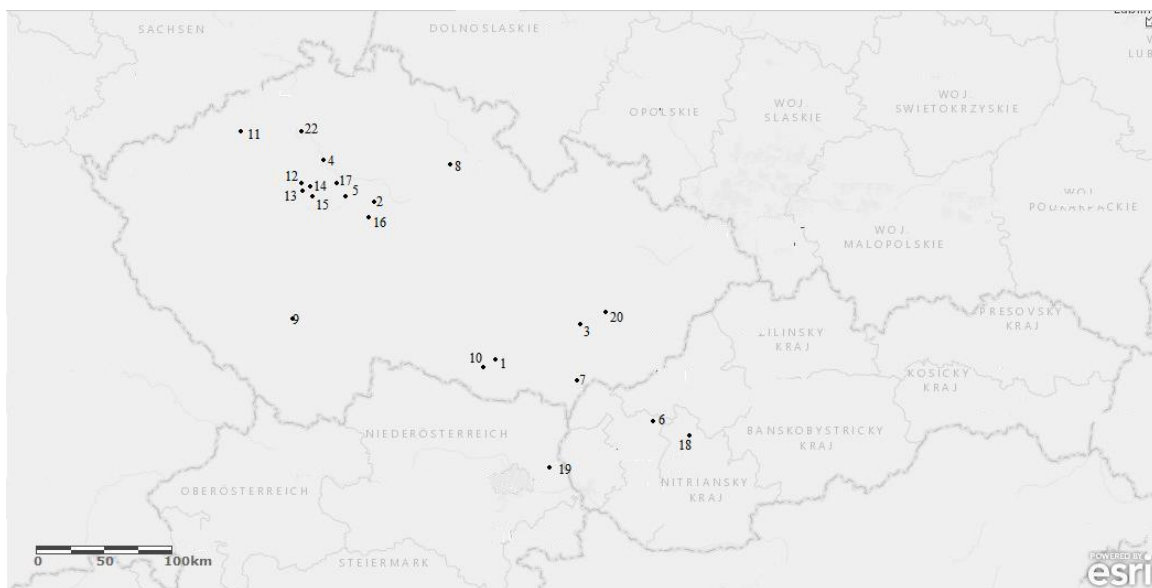
Mapa. 2. Nálezy hřebenů z doby stěhování národů

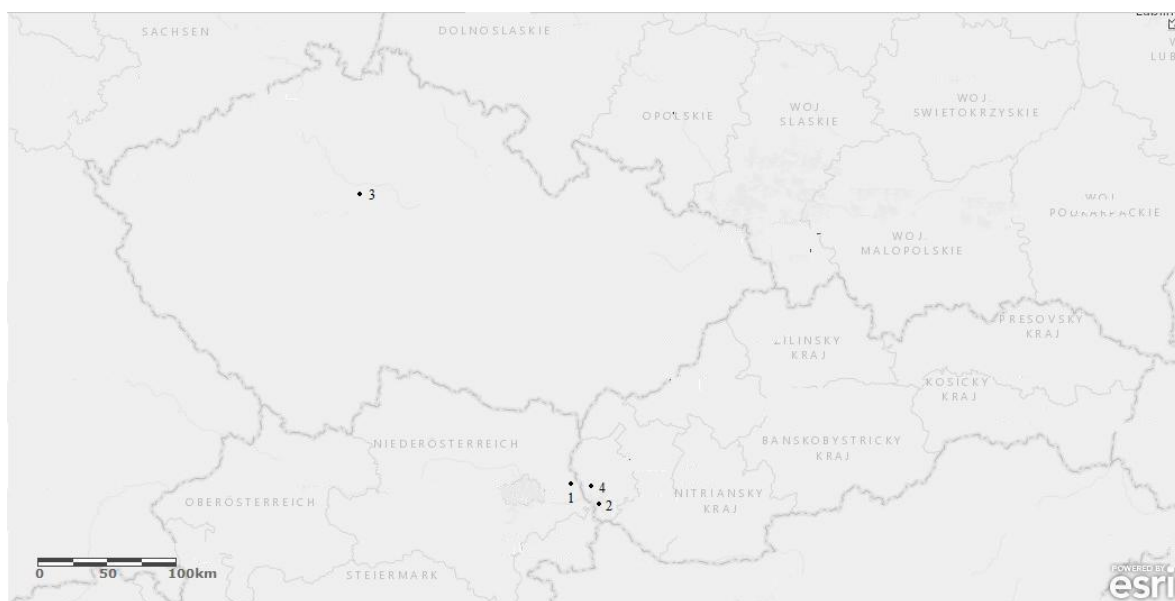
Mapa. 3. Nálezy pinzet z doby římské

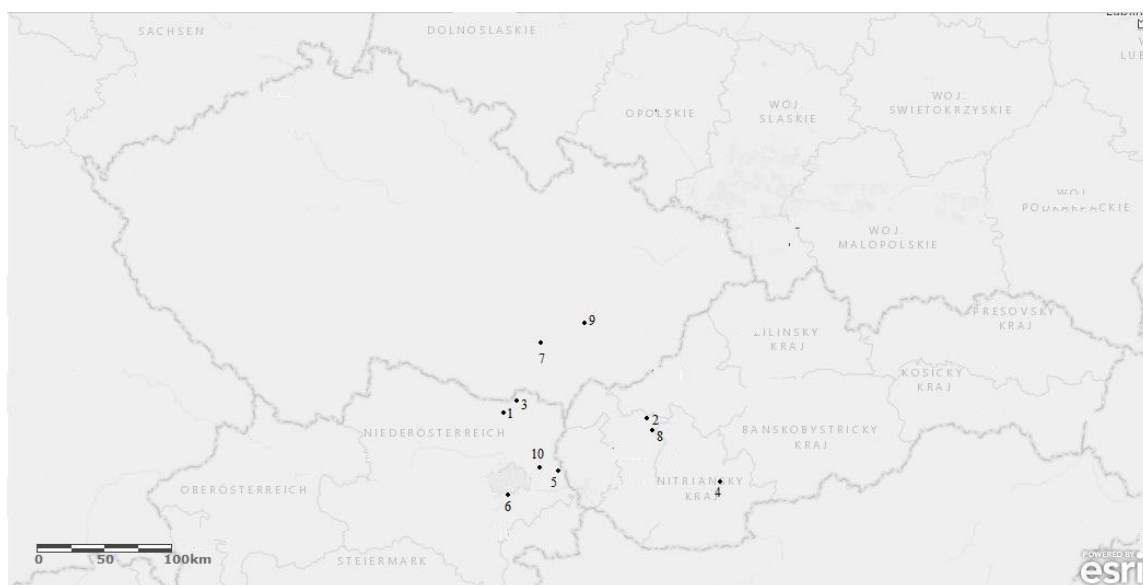
Mapa. 4. Nálezy pinzet z doby stěhování národů

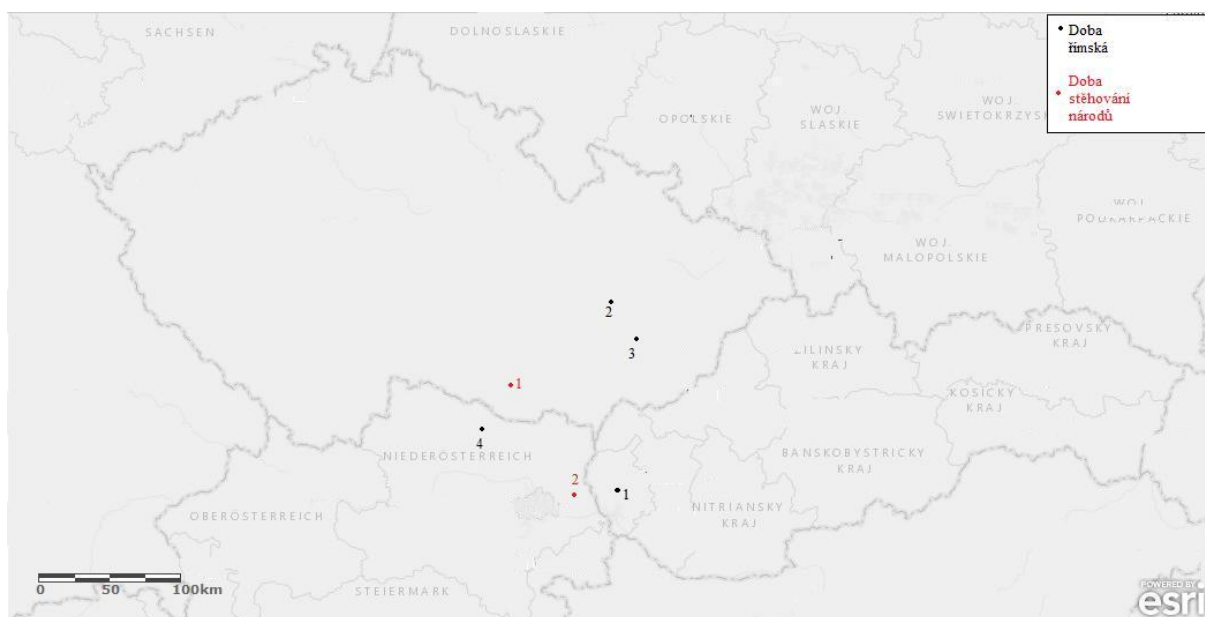
Mapa. 5. Nálezy zrcátek z doby římské

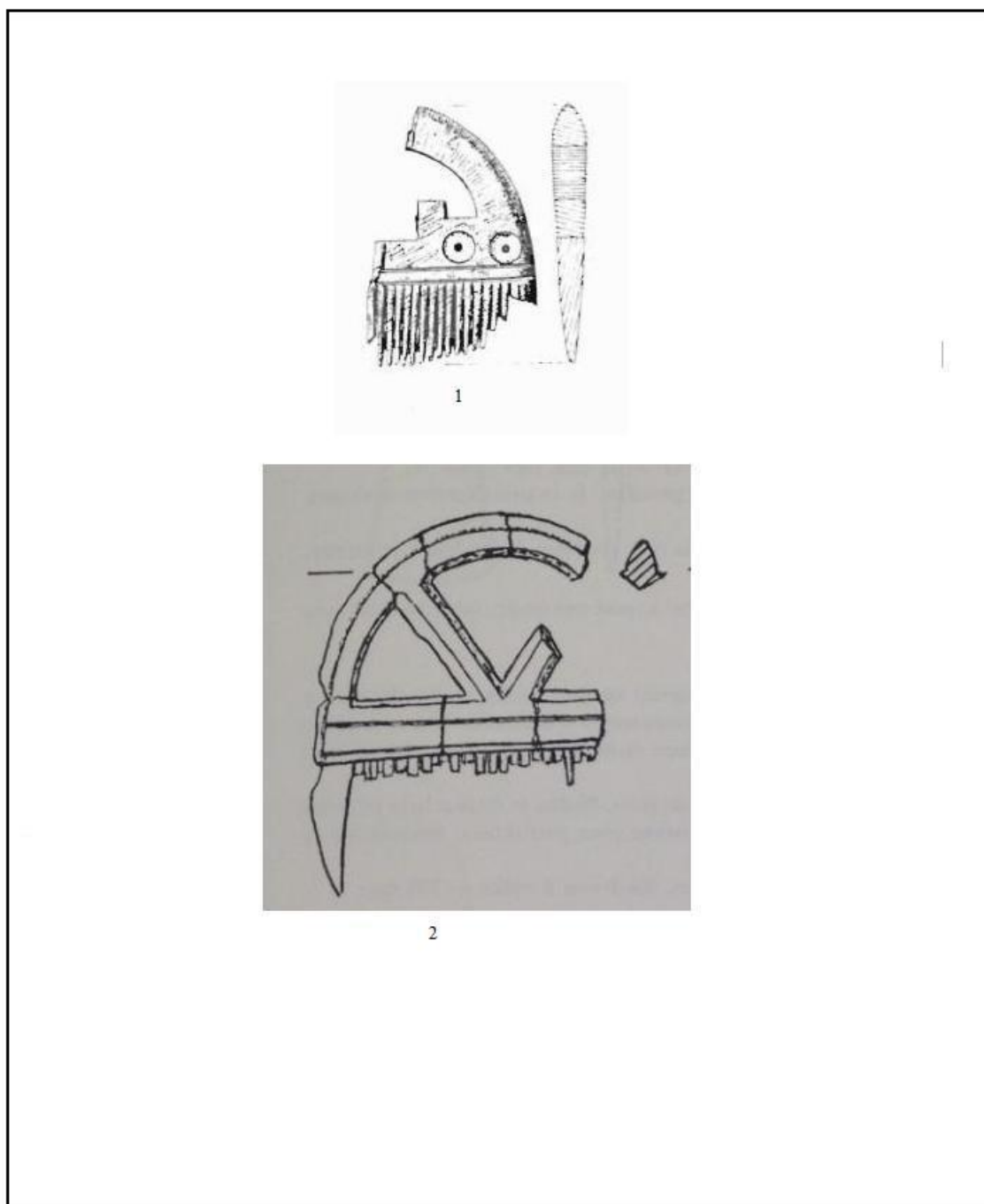
Mapa. 6. Nálezy zrcátek z doby stěhování národů

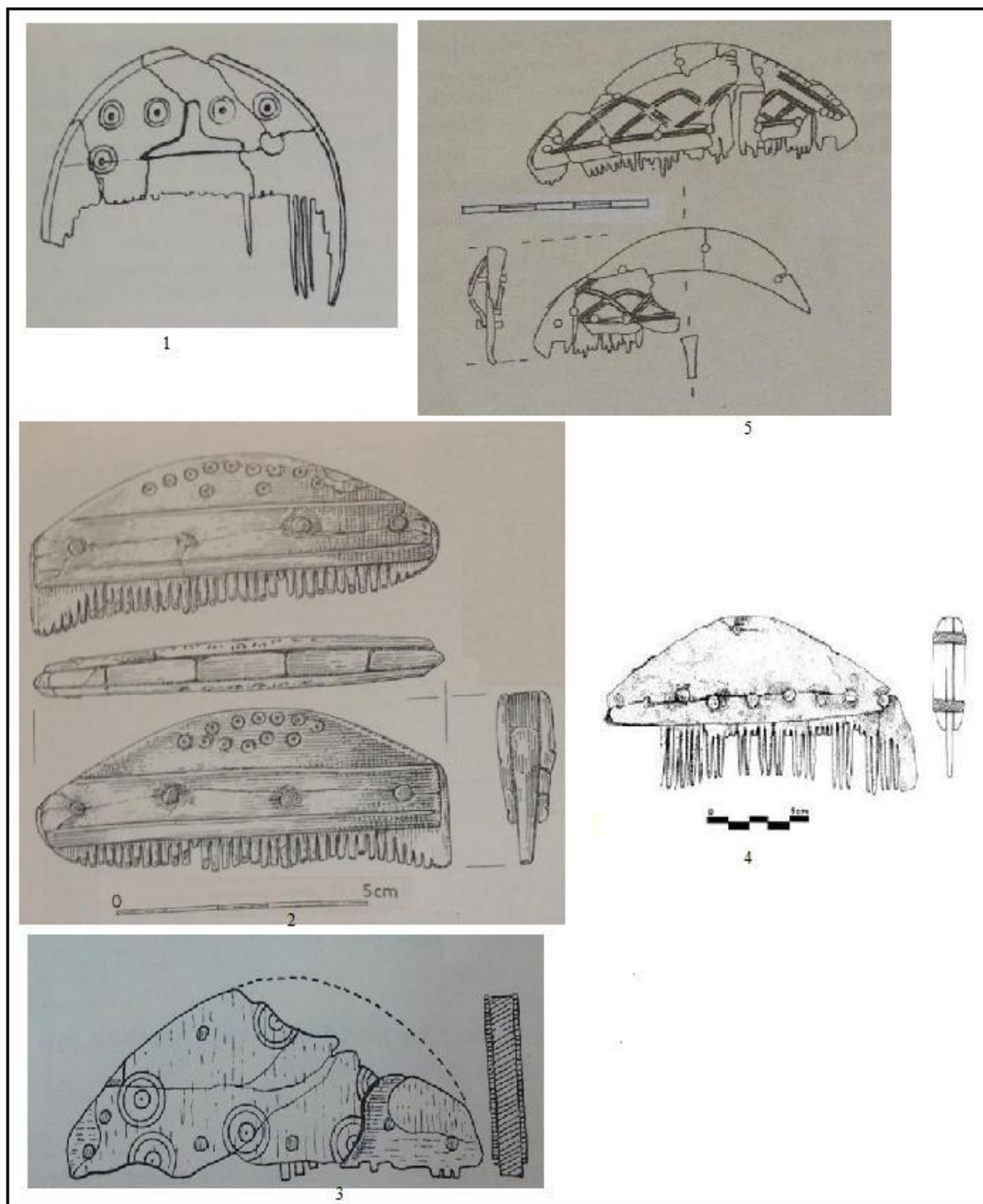
Mapa. 7. Nálezy ušních lžiček

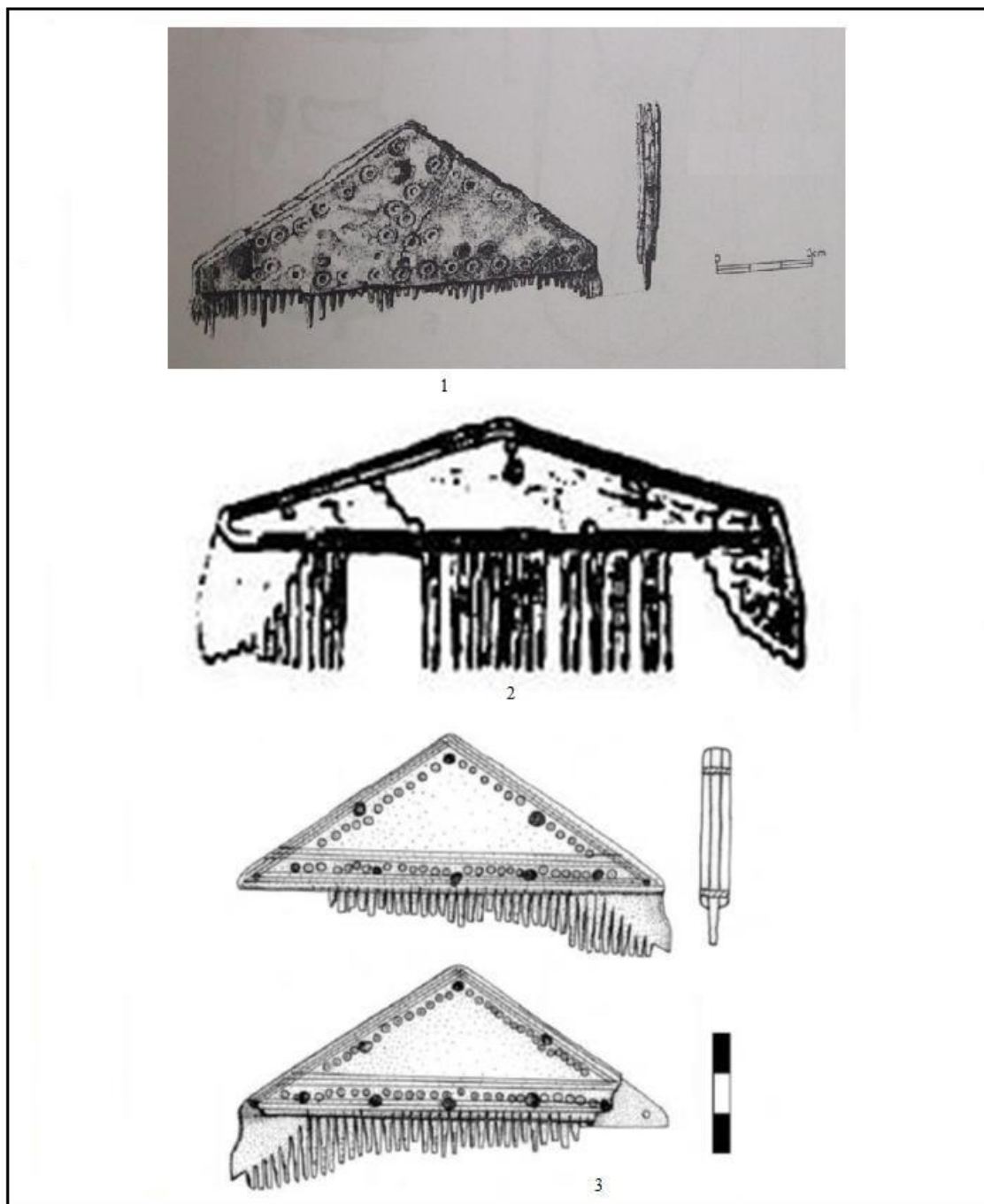
Obrazové tabulky

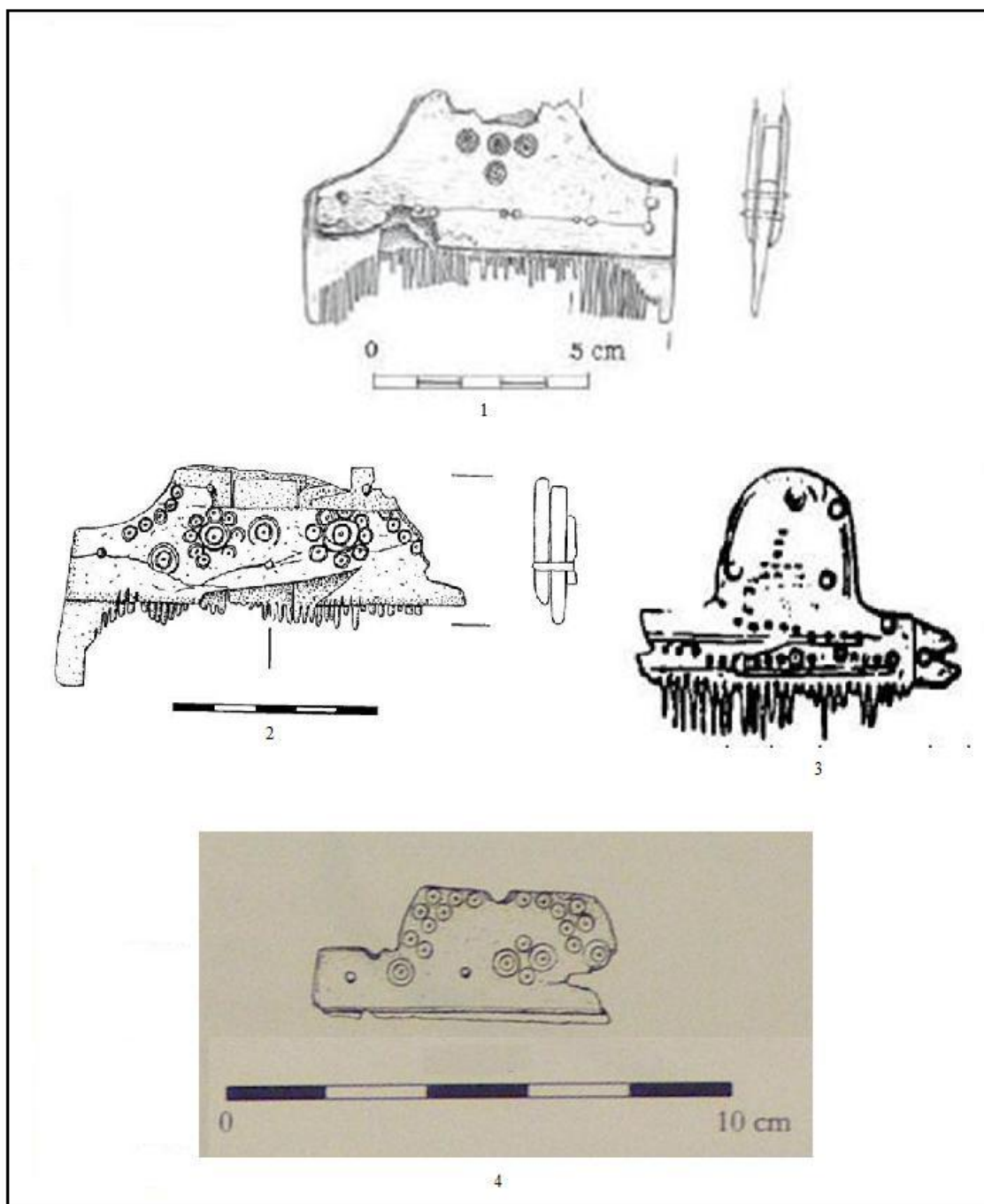
Tab.1.Hřebeny Thomas C: 1. Bernhardsthal (podle Adler 1976, 19, Abb.1.), 2. Lužec nad Vltavou, hrob 95, 1:1 (Kytlicová 1970, 305, obr. 8.)

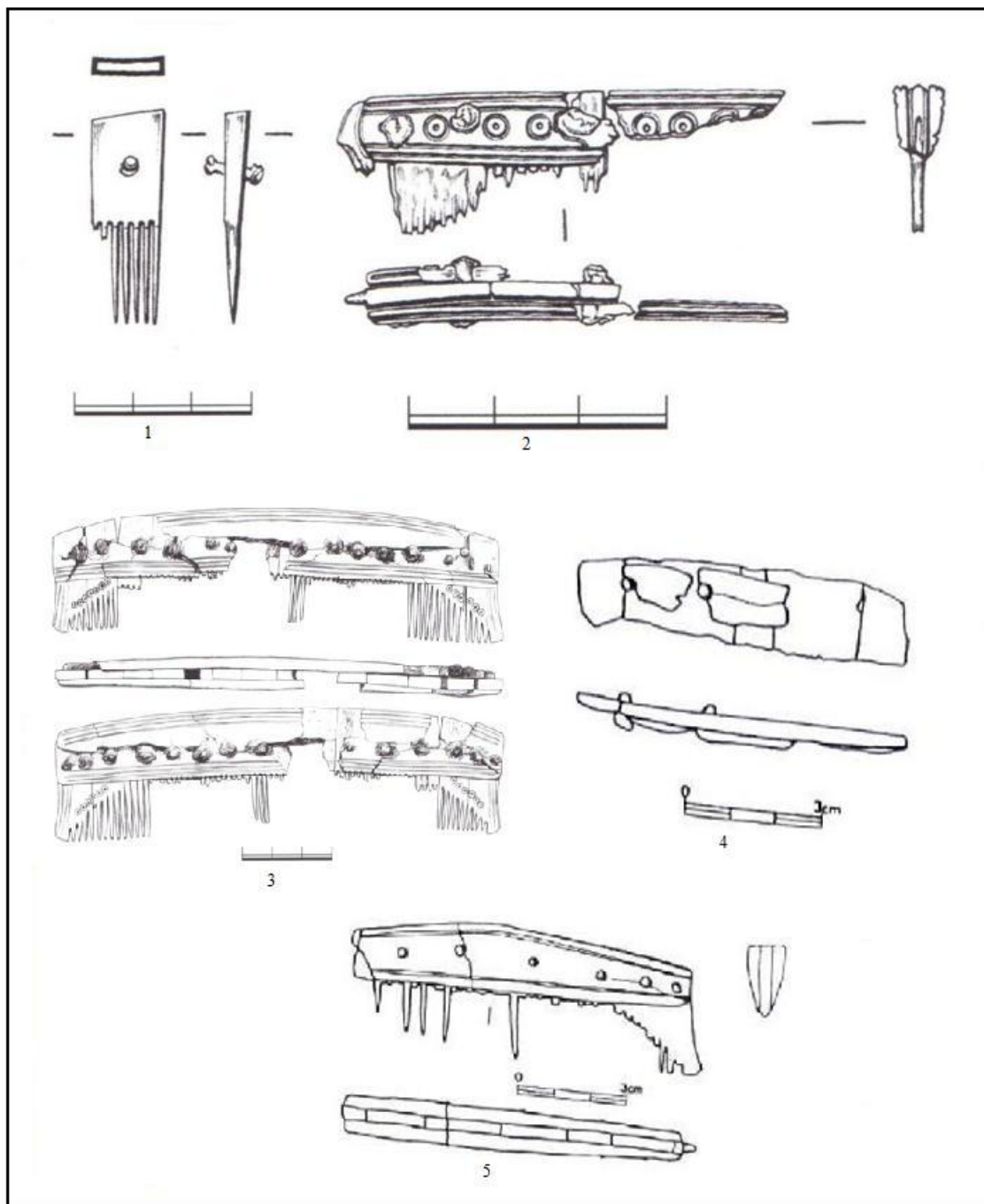
Tab.2. Hřebeny Thomas I: 1. Lužec nad Vltavou, hrob 60, 1:1.(Kytlicová 1970, 317, obr. 14), 2. Jiříkovice (podle Peškař 1988, 130, obr. 15), 3. Kostelec na Hané, hrob 297, 1:1 (Zeman 1961,127, obr. 60), 4. Liběšovice (podle Jiřík 2007), 5. Velké Přílepy, obj. 2/99 (Droberjar – Vojtěchovská 2001, 480, obr.5)

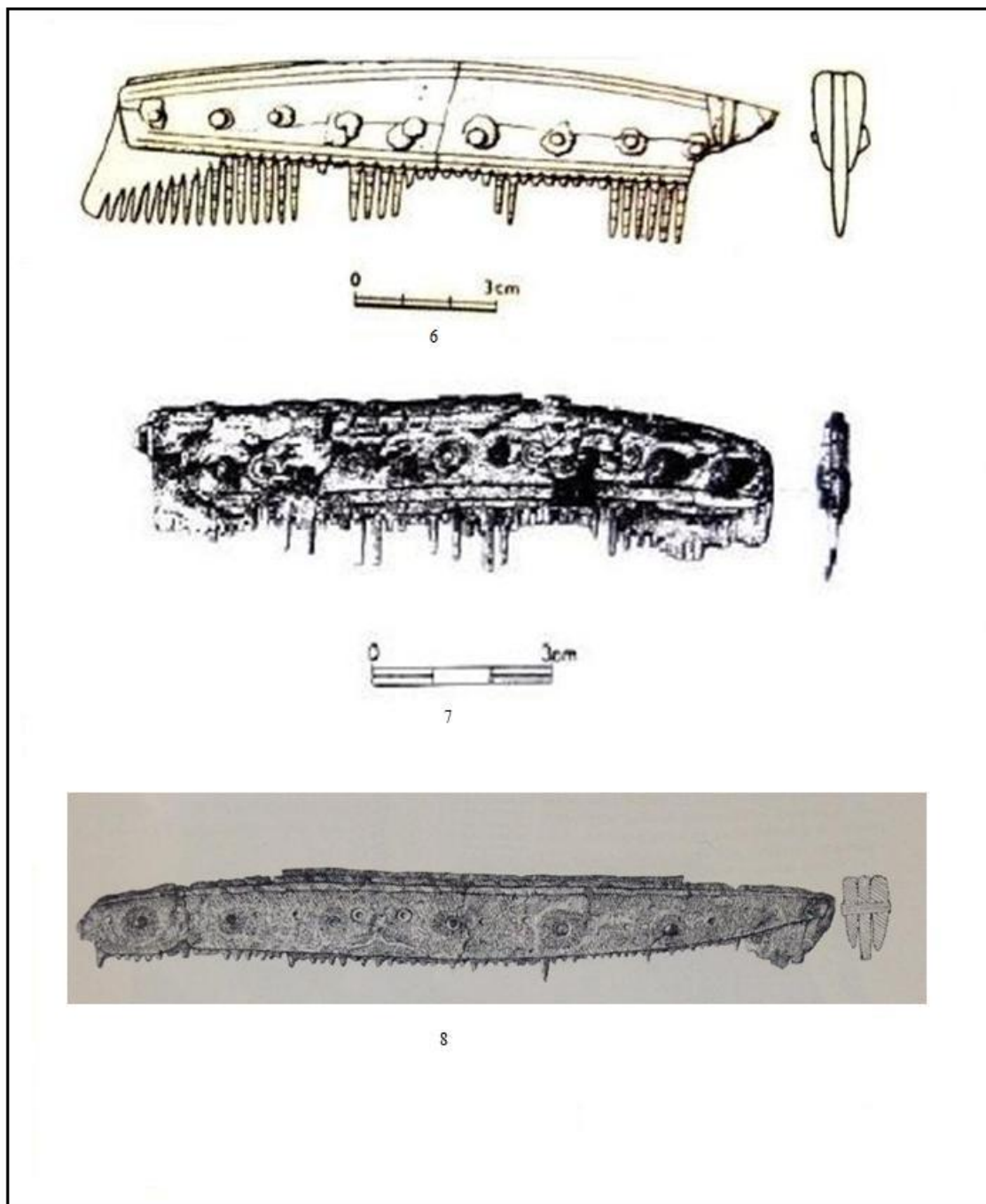
Tab.3. Hřebeny Thomas II : 1, Lužec nad Vltavou, hrob 11 (Korený – Kytlicová 2007, 397, obr. 7), 2. Vinařice (podle Zeman 2001), 3. Praha-Kobylisy (FROLÍK et al. 2011, 431)

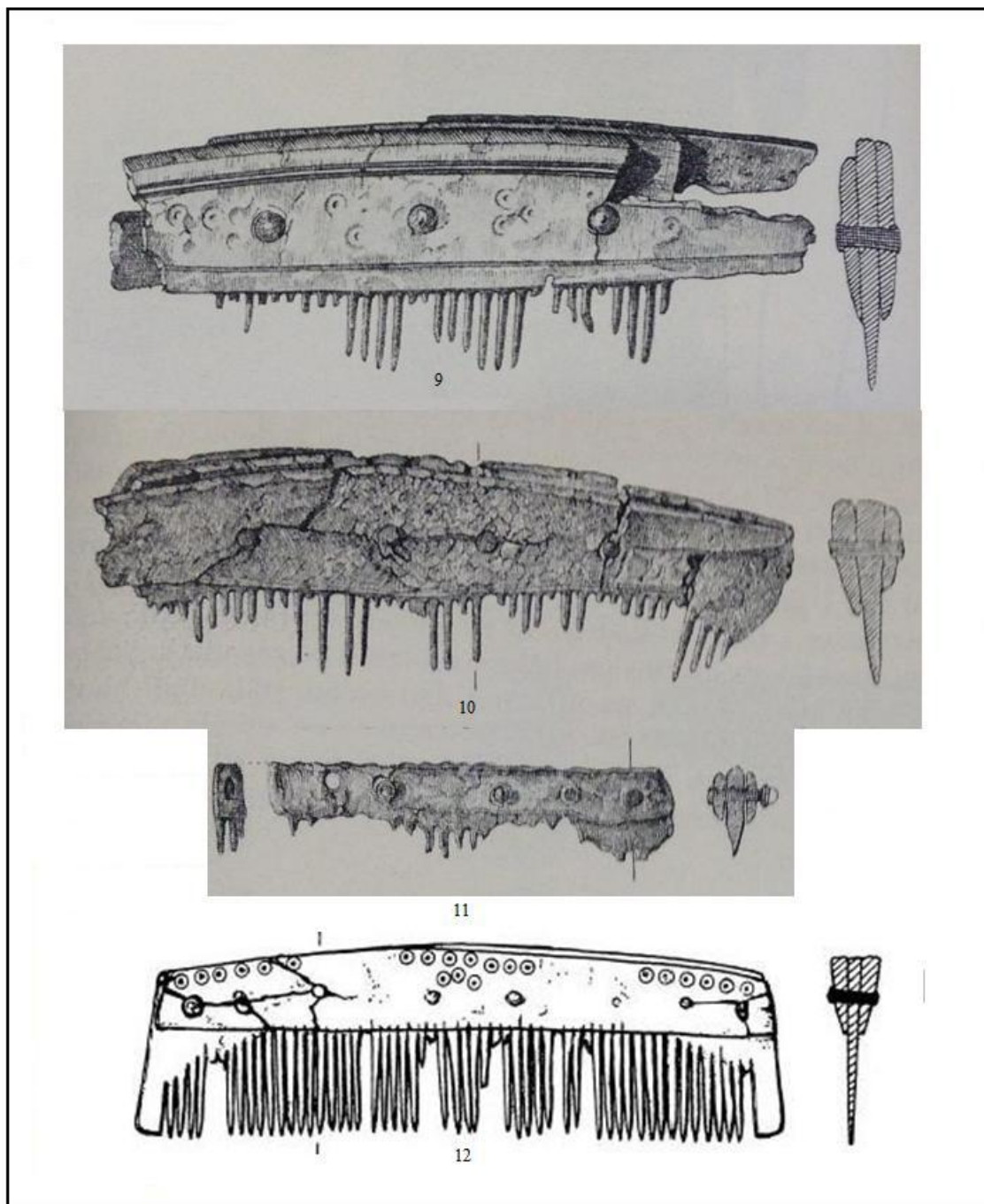
Tab.4. Hřebeny Thomas III : 1. Trmice (podle Resczýnská 2008), 2 . Oberleiserberg (Pollak 1999, 213, taf.3), 3. Vinařice (podle Zeman 2001), 4. Zlechov – čtverec A (podle Zeman 2007, 298, Abb. 14)

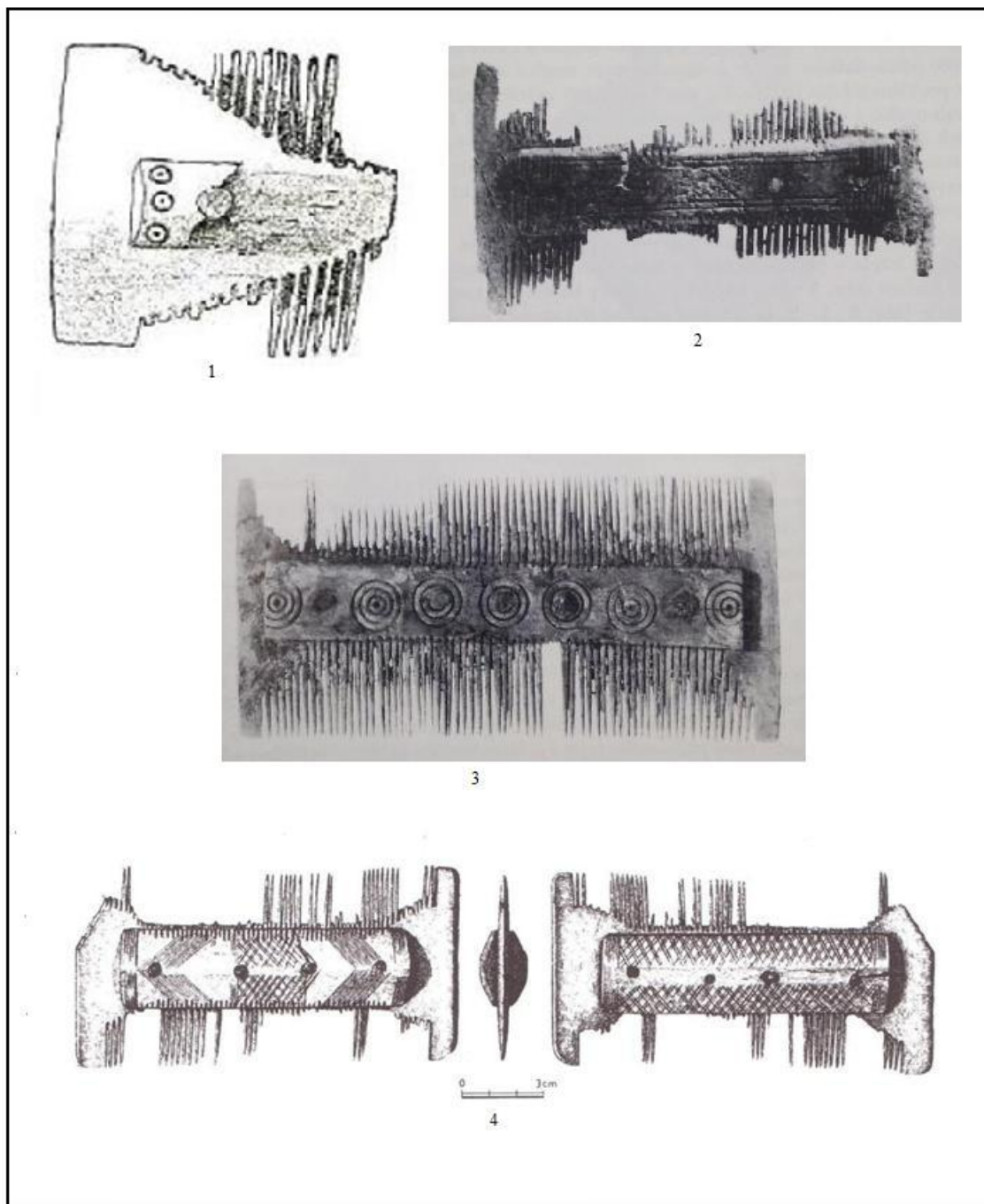
Tab.5. Hřebeny s táhlou obloukovitou rukojetí: 1. Březno u Loun, polozemnice 30, (podle Pleinerová 2007, 213, taf. 23), 2. Březno u Loun, polozemnice 40, (podle Pleinerová 2007, 213, taf. 23), 3. Březno u Loun, polozemnice 72 (podle Pleinerová 2007, 227, taf. 37), 4. Klučov (podle Korený – Kudrnáč 2003), 5. Klučov (podle Korený – Kudrnáč 2003)

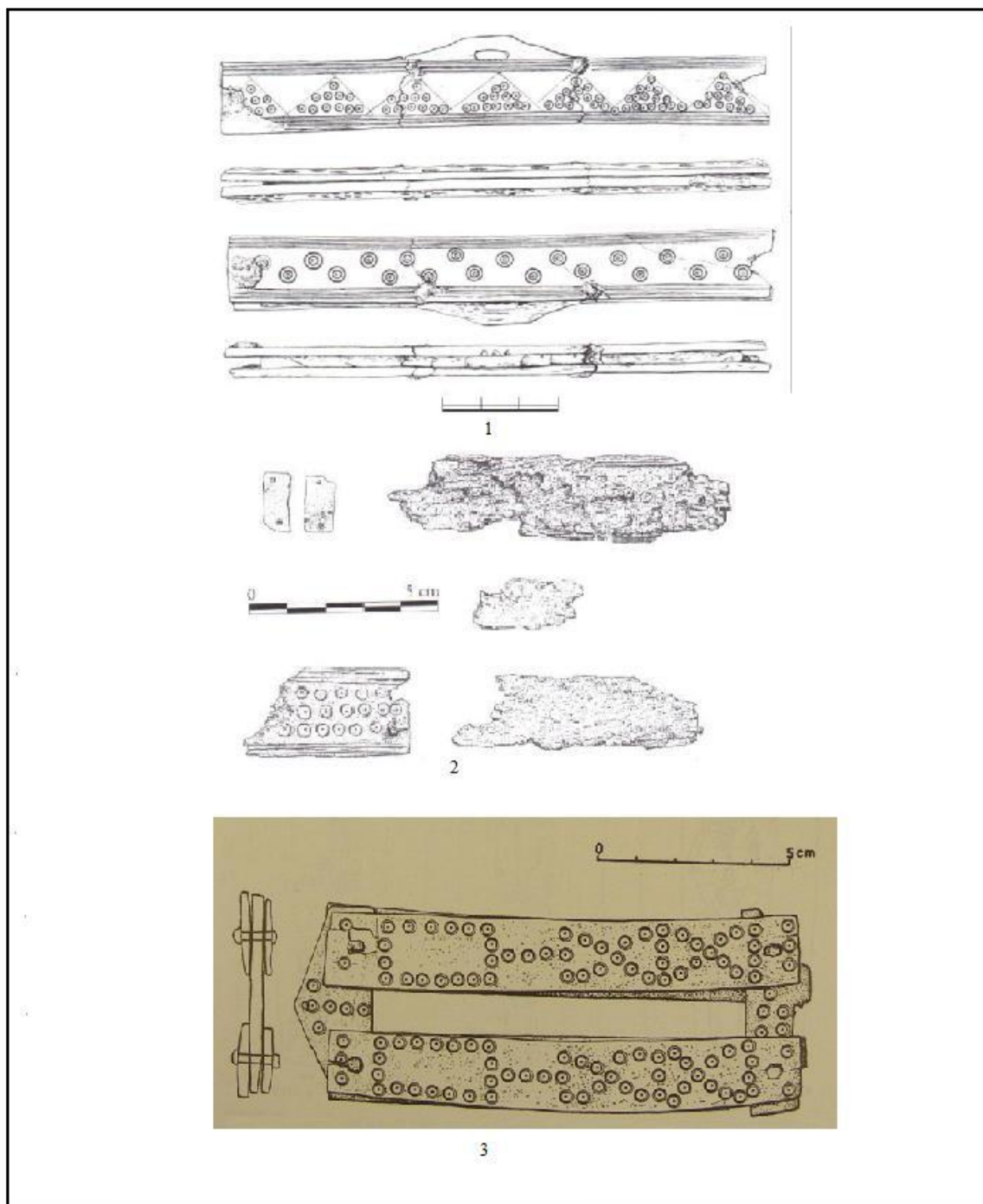
Tab.6. Hřebeny s táhlým obloukovitým držadlem: 6. Libčice (podle Pleinerová 2007), 7. Lužec nad Vltavou (podle Korený – Kytlicová 2007), 8. Mochov. 1/1. (podle Zeman 1958)

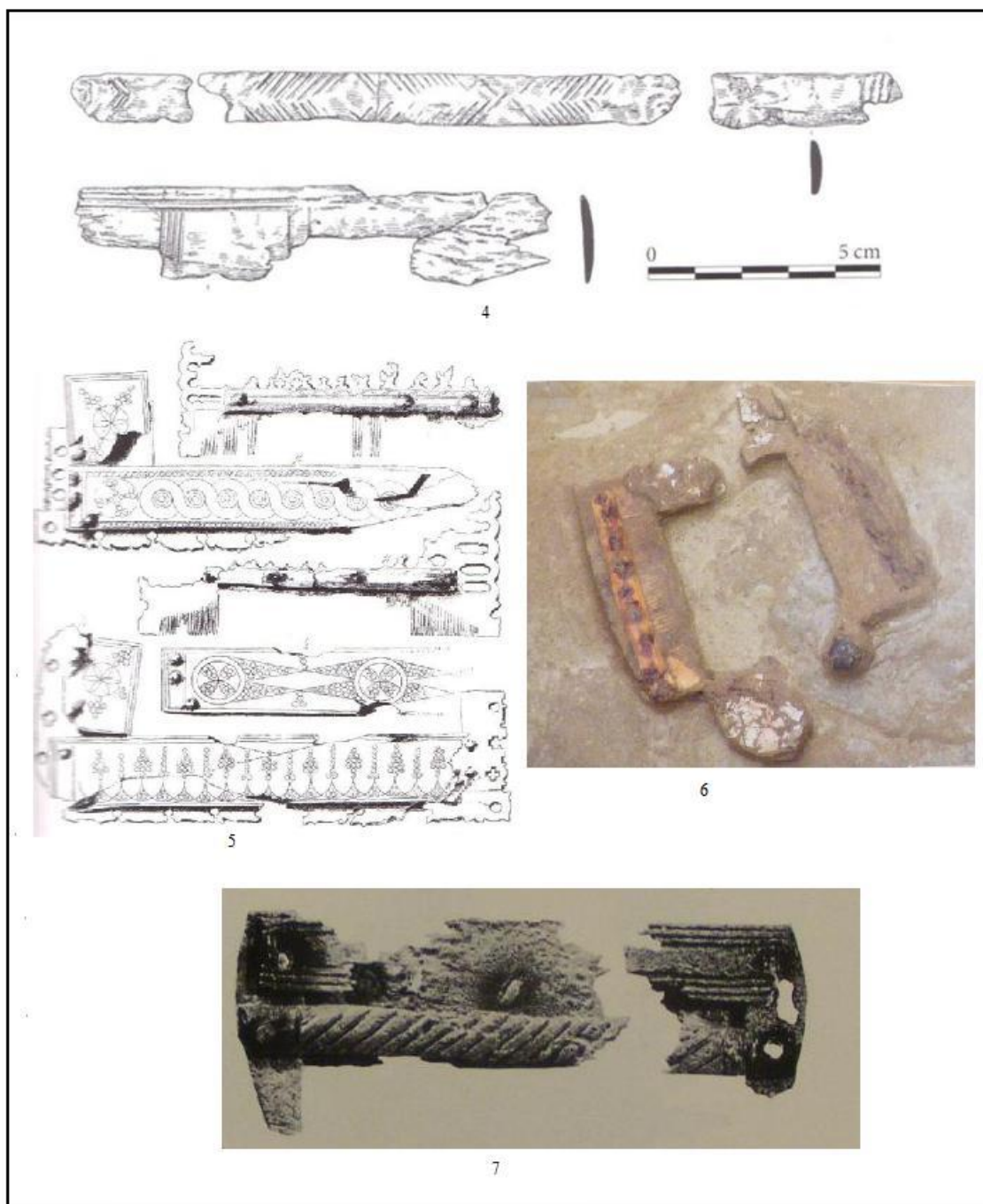
Tab.7. Hřebeny s táhlým obloukovitým držadlem: 9. Mochov. 1/1. (podle Zeman 1958), 10. Mochov. 4/5. (podle Zeman 1958), 11. Mochov. 4/5 (podle Zeman 1958), 12. Síferm (podle Jiřík 2007)

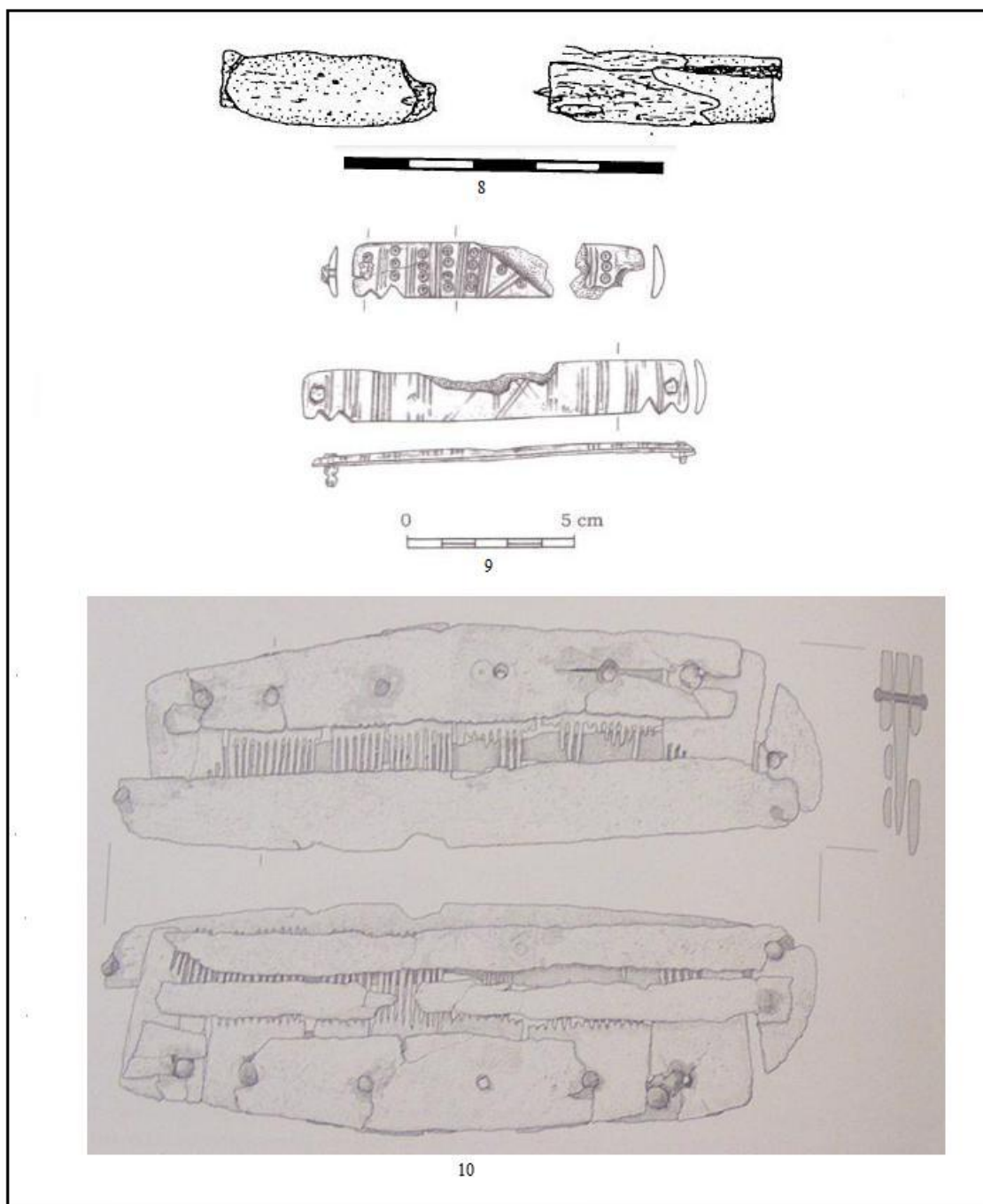
Tab.8.Oboustranné hřebeny: 1 . Dobřichov Pičhora (podle Píč 1905), 2. Mistřín – hrob 1 (Tejral 1973, 313,obr. 3), 3. Vyškov hrob 1 (Tejral 1973, 315, obr. 4), 4. Záluží u Čelákovic, hrob 3 (podle Pleinerová 2007, Abb. 62)

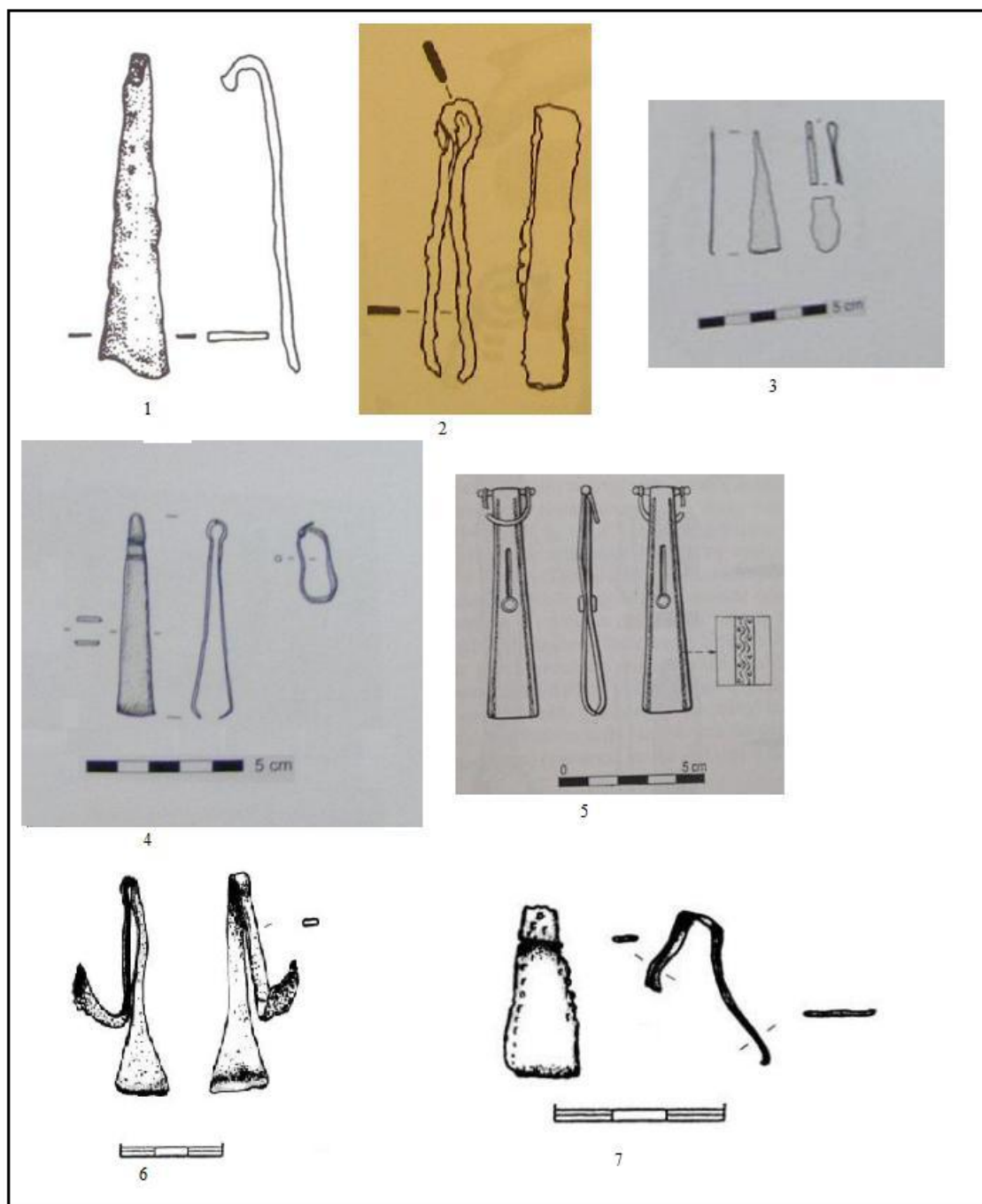
Tab.9. Pouzdra na hřebeny: 1. Březno. Polozemnice 55 (Pleinerová 2007, 218, taf. 28), 2. Borotice, hrob 27/XXII (podle Tejral 2011, 340, taf 7.), 3. Čataj, hrob 14 (podle Zábojník 1997, 84, Abb.2)

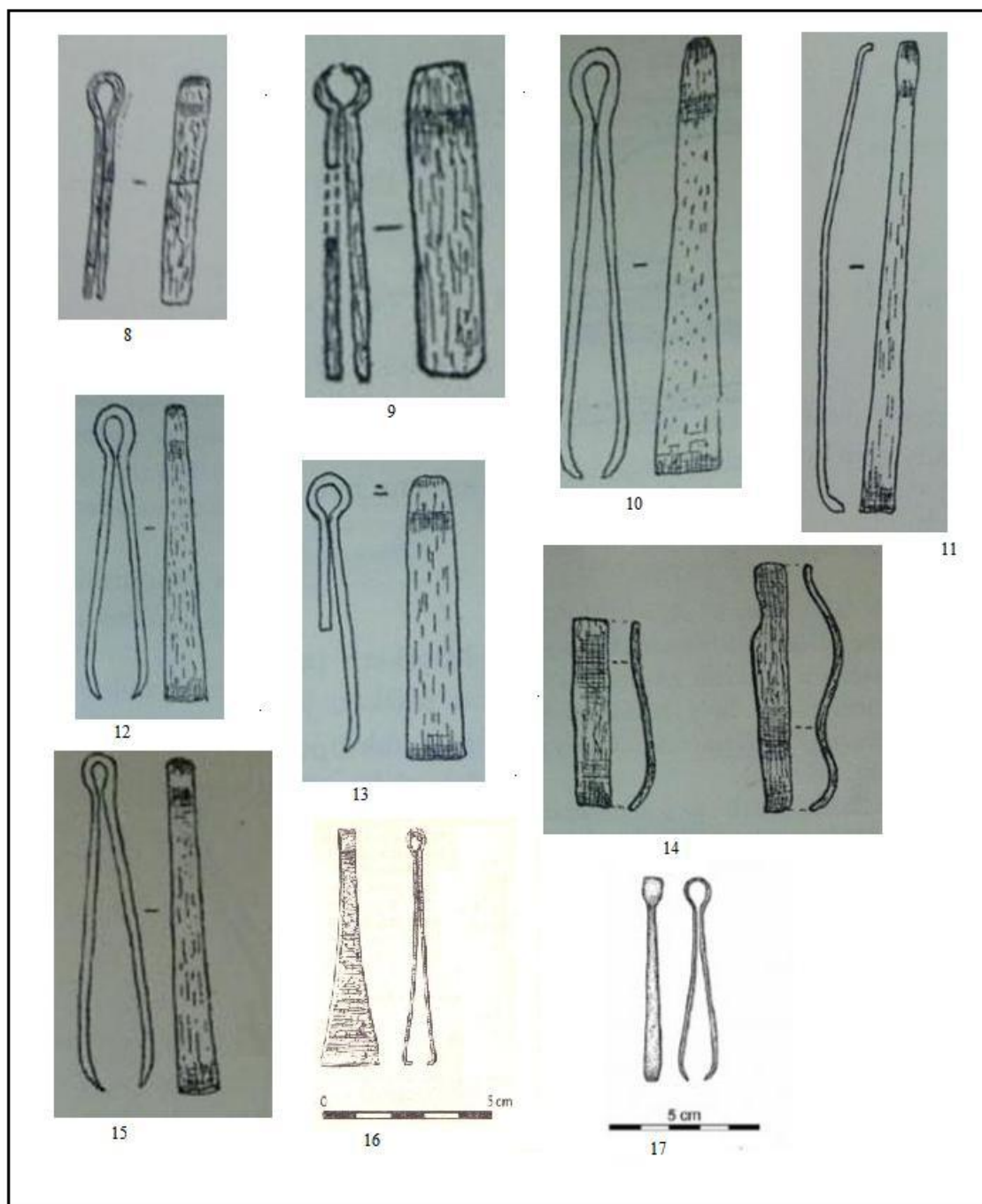
Tab.10.Pouzdra na hřebeny: 4. Holubice hrob 30(podle Tejral 2011, 345, Taf.12), 5. Praha Podbaba hrob 21 (podle Jiřík – Vávra –Šmolíková - Kuchařík a kol.2015, 45), 6. Kyjov hrob 861 (podle Šmerda 2012, 29), 7. Schwechat – hrob 2. 1:1 (podle Seracsin 1936, 529, Abb. 8.)

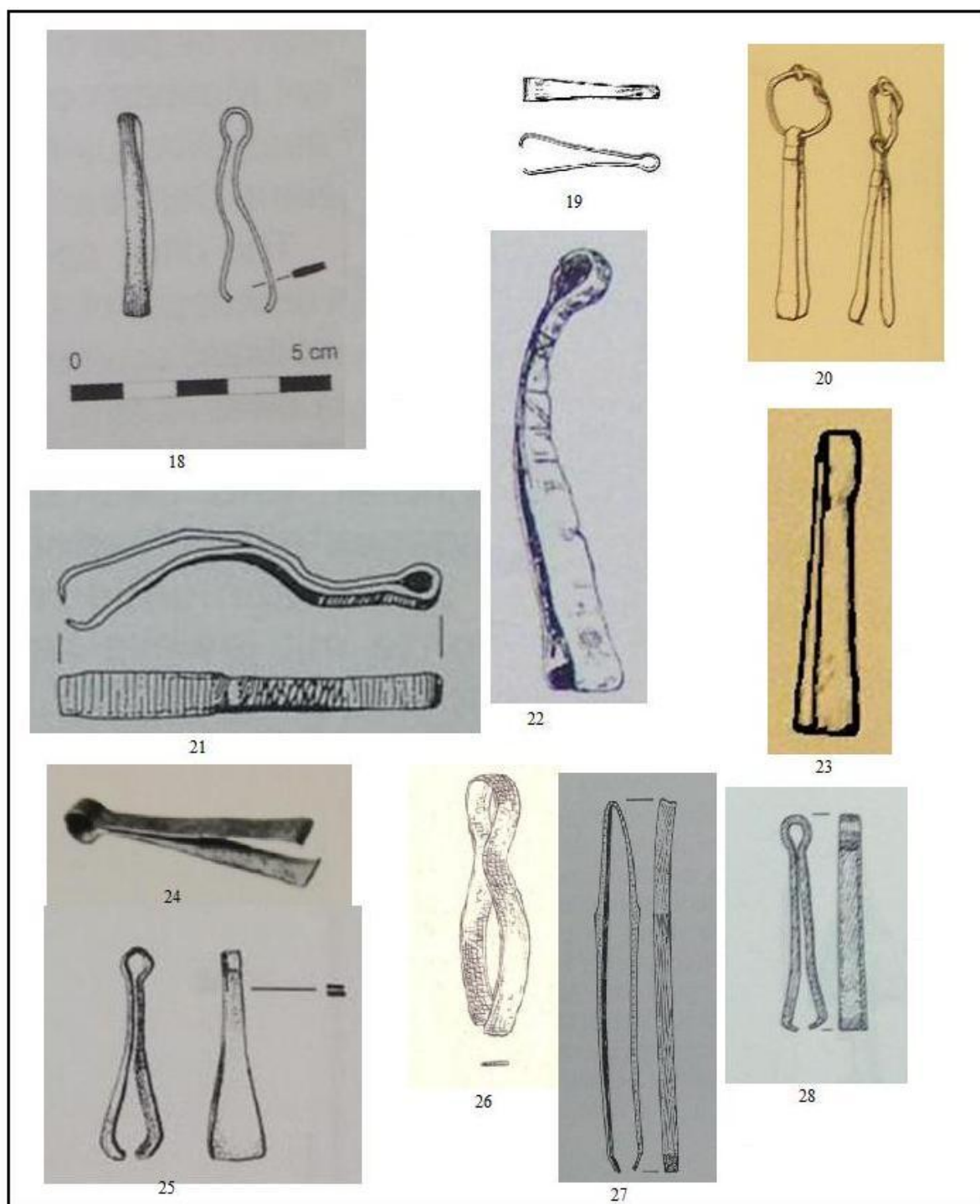
Tab.11. Pouzdra na hřebeny: 8. Oberleiserberg (podle Pollak 1999, 213, taf. 3), 9. Trmice – Ústí nad Labem (podle Reszczyńska 2008, 235, Obr. 1), 10. Wien-Mariahilfer Gürtel (podle Tobias – Wiltchke-Schrotta - Binder 2010, 290, Abb.10)

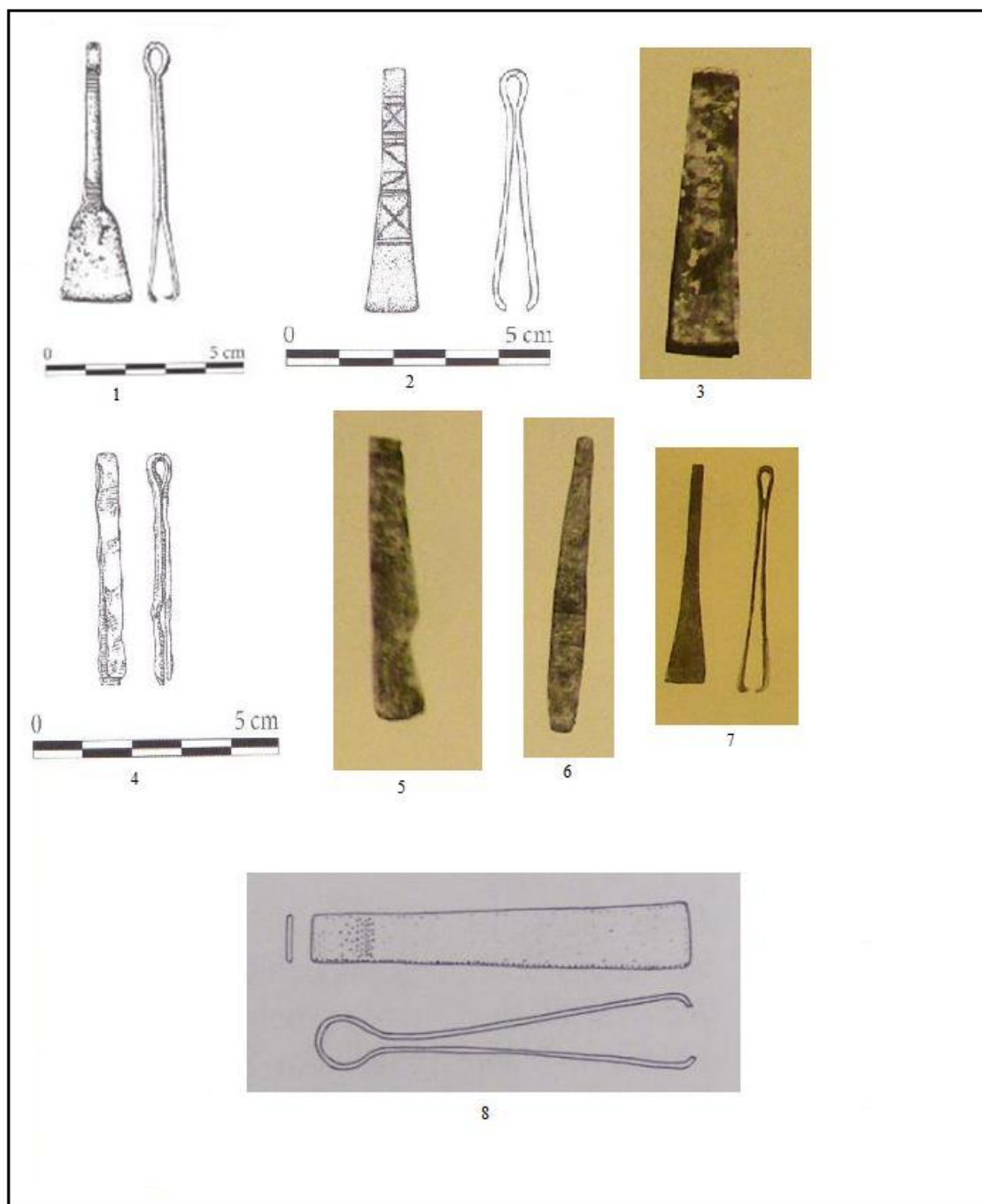
Tab. 12. Pinzety doba římská: 1. Branč, obj. 20, 2:3 (podle Kolník – Varsik – Vladár 2007, 171, tab. 19), 2. Dobřichov Pičhora, hrob? 1:1 (podle Droberjar 1999, 261), 3. Gobelsburg, sídlištní jáma?(podle Ruß –Popa 2014, 191), 4. Gobelsburg, sídlištní jáma? (podle Ruß –Popa 2014, 196), 5. Hulín – Pravčice, hrob H7 (podle Paulus – Peška 2007), 6. Jevíčko-Předměstí 3, hrob 3 (podle Vích 2014, 717, obr.5), 7. Jevíčko-Předměstí 3, hrob ? (podle Vích 2014, 717, obr. 5)

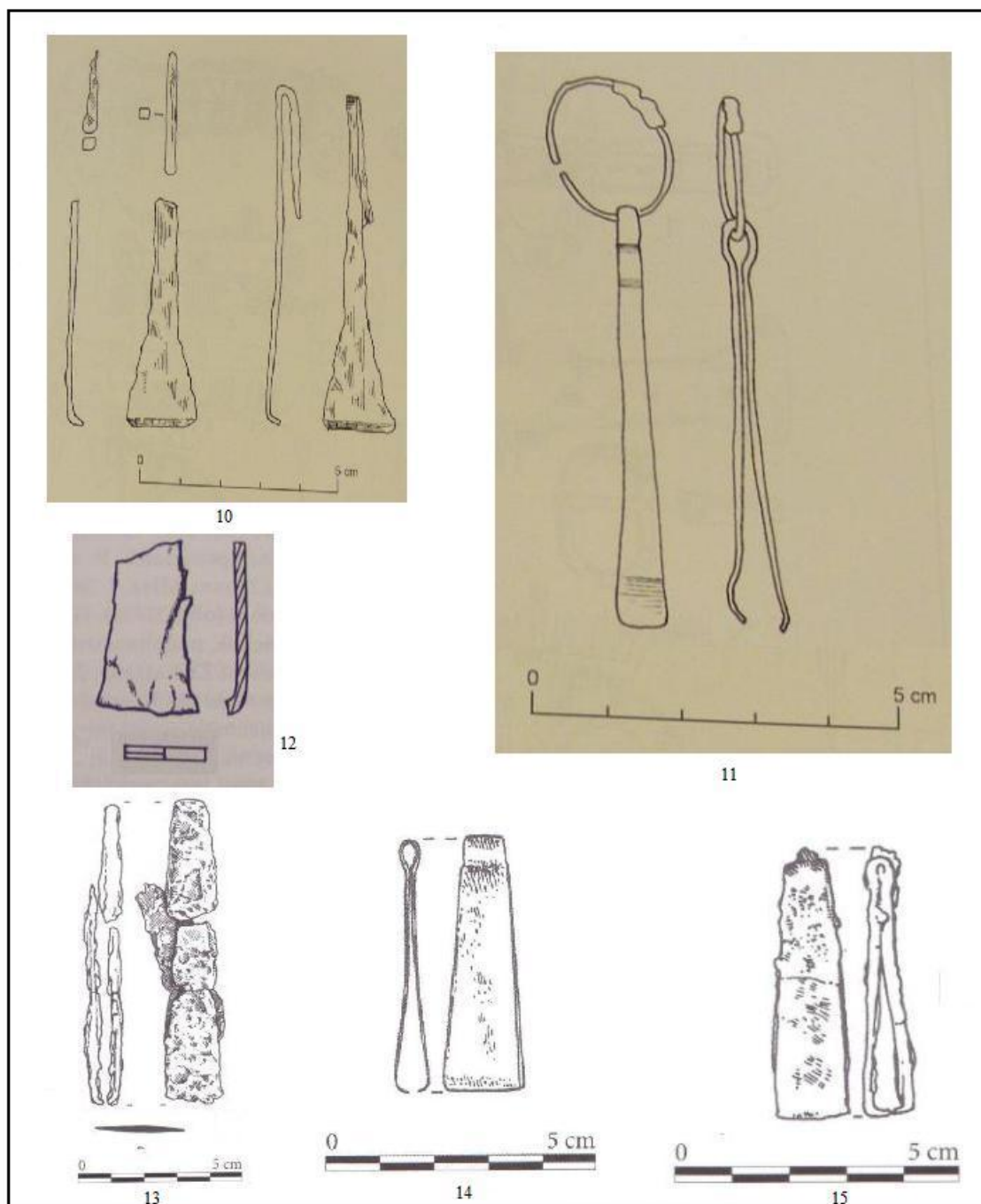
Tab. 13. Pinzety: 8. Kostelec na Hané, hrob 3 1:1 - (podle Zeman 1961,15, obr. 3), 9. Kostelec na Hané, hrob 33, 1:1 (podle Zeman 1961, 22, obr. 6), 10. Kostelec na Hané, hrob 202, 1:1 (podle Zeman 1961, 94, obr. 45), 11. Kostelec na Hané, hrob 207, 1:1 (podle Zeman 1961, 99, obr. 47), 12. Kostelec na Hané, hrob 378, 1:1 (podle Zeman 1961, 150, obr.70), 13. Kostelec na Hané, hrob 415, 1:1 (podle Zeman 1961, 166, obr. 80), 14. Kostelec na Hané, hrob 250 1:1 – (podle Zeman 1961, 114, obr.54), 15. Kostelec na Hané, hrob 390, 1:1 (podle Zeman 1961, 154, obr.73), 16. Nový Šaldorf, hrob 26/23 (podle Tejral 1982, 209, obr. 84), 17. Ořech, obj. 5 (podle Bursák 2008, 191)

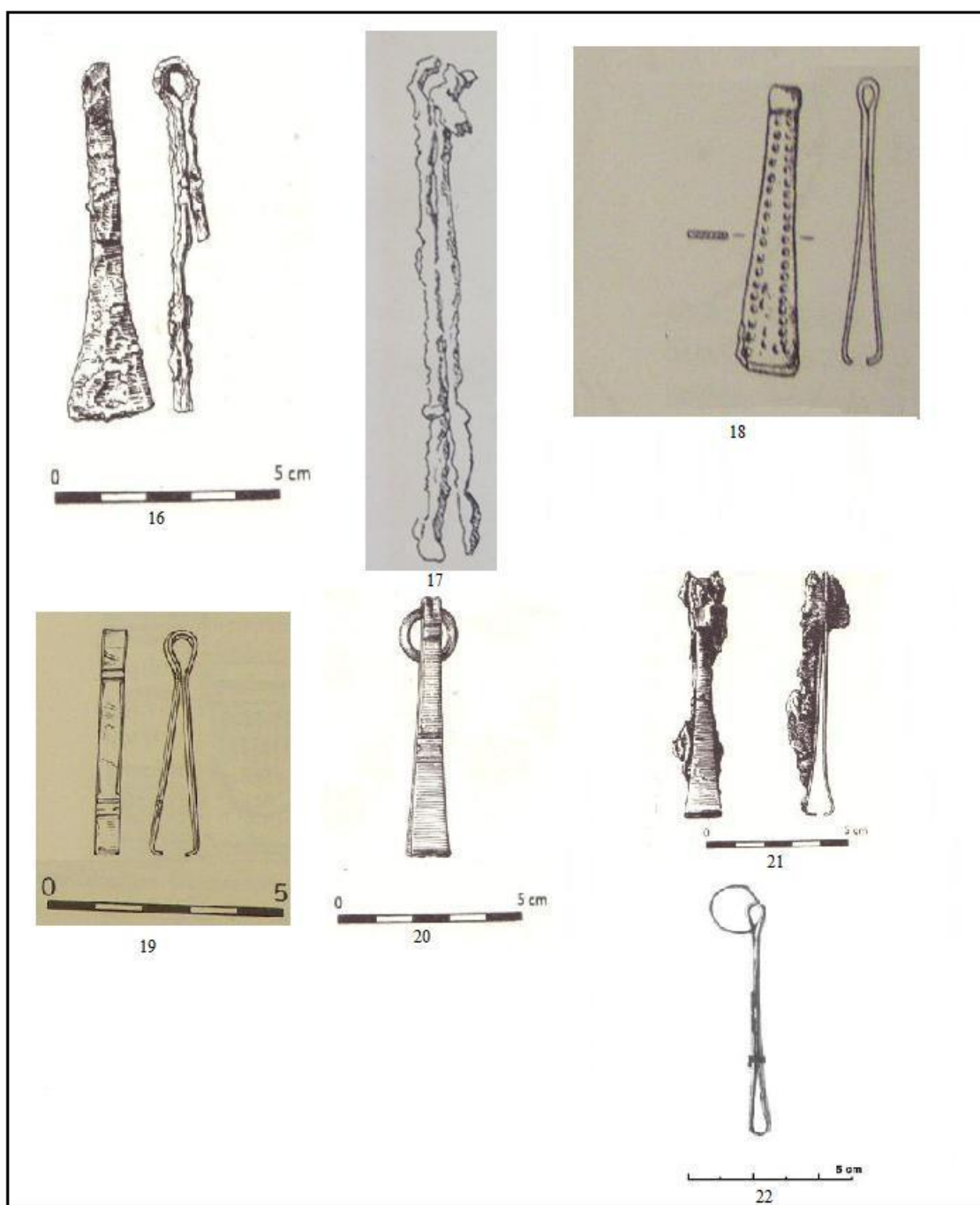
Tab. 14. Pinzety: 18. Olomouc Neředín, obj. ? (podle Peška 2003, 131), 19. Plotišť nad Labem, hrob 426, 1:2. (podle Rybová 1979, 366), 20. Přerubence, sonda IG, 1:1 (podle Zeman - Venclová – Bubeník 1998), 21. Ringelsdorf, obj. ? (podle Adler 1994, 582), 22. Očkov, hrob 18, 1:1 (podle Kolník 1956, 242), 23. Soběsuky, hrob 1 (podle Blažek 1995, 145, abb. 10), 24. Stráž, hrob 1, 1:1 (podle Ondrouch 1957, tab. 17), 25. Velatice, hrob 7/37, (podle Tejral 1982), 26. Sládkovičovo, hrob 12 (podle Kolník 1980, 133), 27. Winden am See. Obj. ? 1:2. (podle Kropf 1996, 483), 28. Stetteldorf, obj. ? (podle Schmelzenbarth 1987, 245)

Tab. 15. Pinzety doba stěhování národů: 1. Borotice, hrob 10/VIII (podle Tejral 2011, 336, taf. 3), 2. Borotice, hrob 27/XX (podle Tejral 2011, 339, taf. 6), 3. Dobřichov u Kolína, hrob ?. 1:1 (podle Svoboda 1965, 240), 4. Holubice, hrob 33 (podle Tejral 2011, 345, taf. 12), 5. Klučov u Českého Brodu, hrob 9, 1:1 (podle Svoboda 1965, tab. LV), 6. Klučov u Českého Brodu, hrob 12, 1:1 (podle Svoboda 1965, tab. LVIII), 7. Klučov u Českého Brodu, hrob 18, 1:1 (podle Svoboda 1965, tab. LVI), 8. Krakovany-Stráže, hrob 1929-1930., 1:1 (podle Klčo – Krupa 2008, 26, 12)

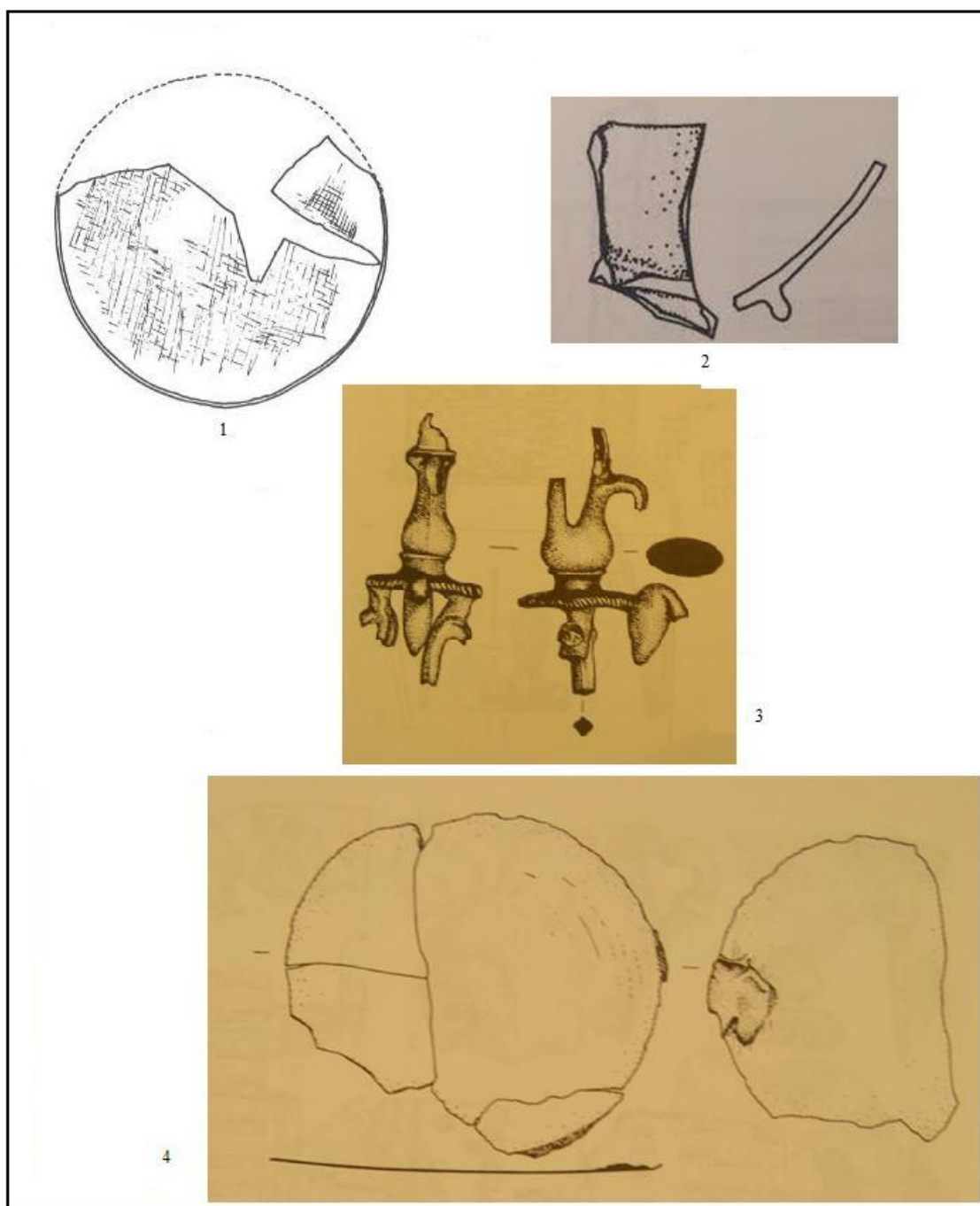

Tab. 16. Pinzety: 10. Tesarské Mlýnany, hrob 6, (podle Ruttkay 2007, 333, Abb. 13), 11. Tesarské Mlýnany, hrob 15, (podle Ruttkay 2007, 333, Abb. 13), 12. Ločenice, hrob 5 (podle Zeman 1990, 72, obr. 26), 13. Lužice, hrob 66 (podle Tejral 2011, 392, taf. 59), 14. Lužice, hrob 92, (podle Tejral 2011, 403, taf. 70), 15. Lužice, hrob 105 (podle Tejral 2011, 411, taf. 78)

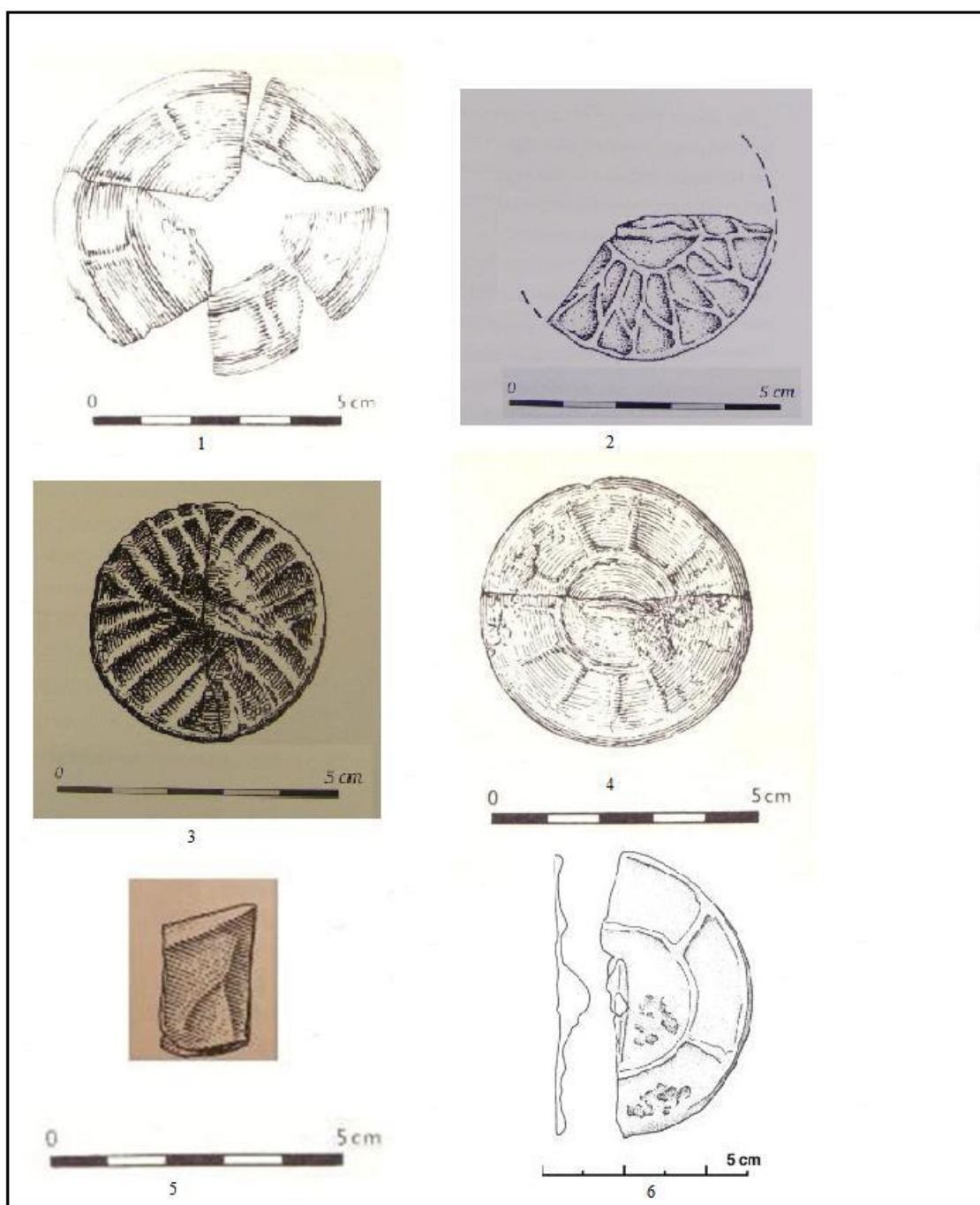

Tab. 17. Pinzety: 16. Nový Šaldorf, hrob 26/23, (podle Tejral 1982, 209, obr. 52), 17. Pňov, hrob 66, 1:1 (podle Hellich 1918, 150, tab. 14), 18. Postoloprty hrob 17/92, 1:3 (podle Blažek 1999, 124, obr. 4), 19. Pohořelice, hrob 5 (podle Čižmář 1995, 23, abb. 7), 20. Velatice, hrob 7/37, (podle Tejral 1982, 145, obr. 52), 21. Vyškov, hrob

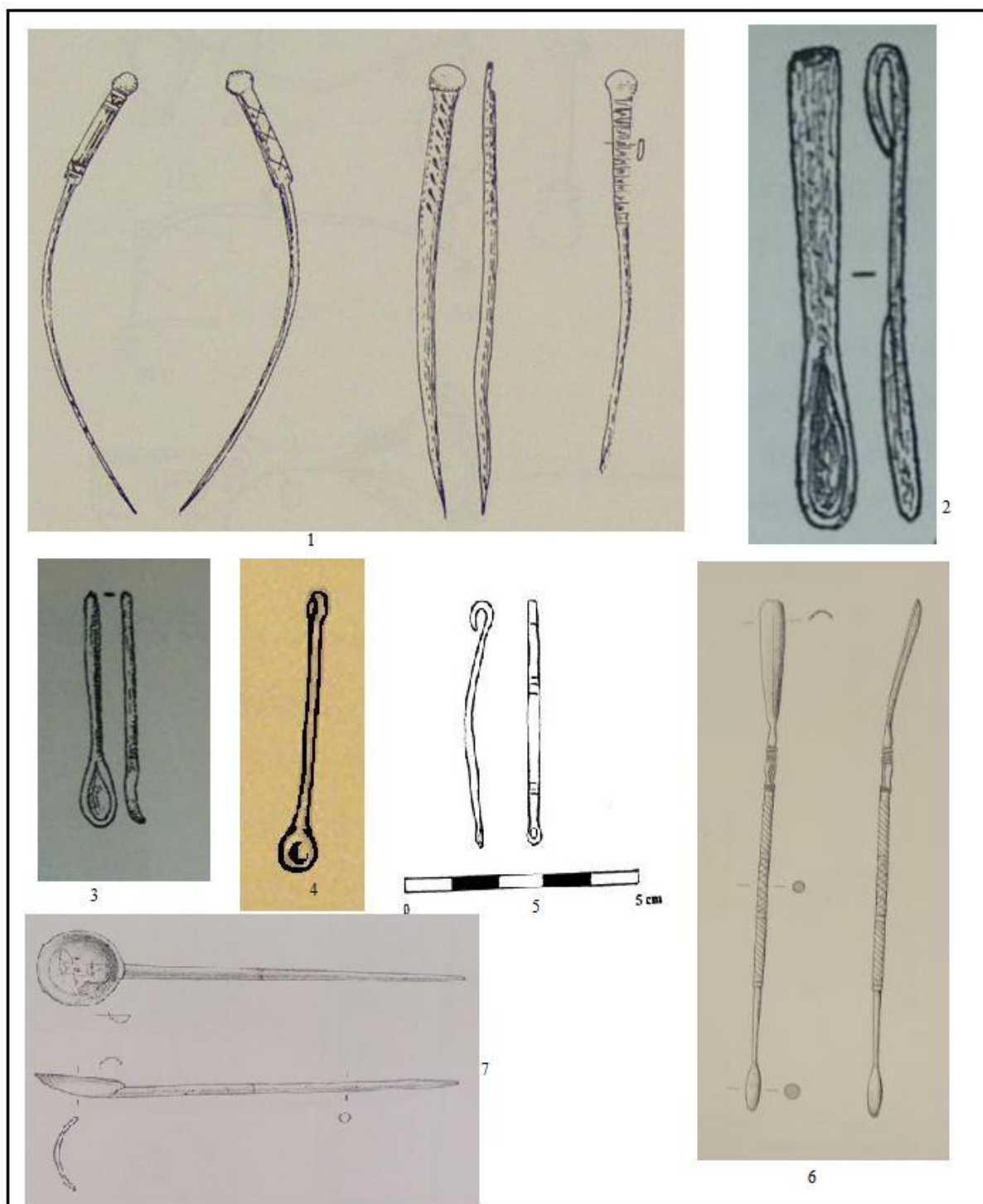
14 (podle Tejral 1982, 145, obr. 52), 22. Untersiebenbrunn, hrob ? (podle Nothnagel 2008, taf. 7)

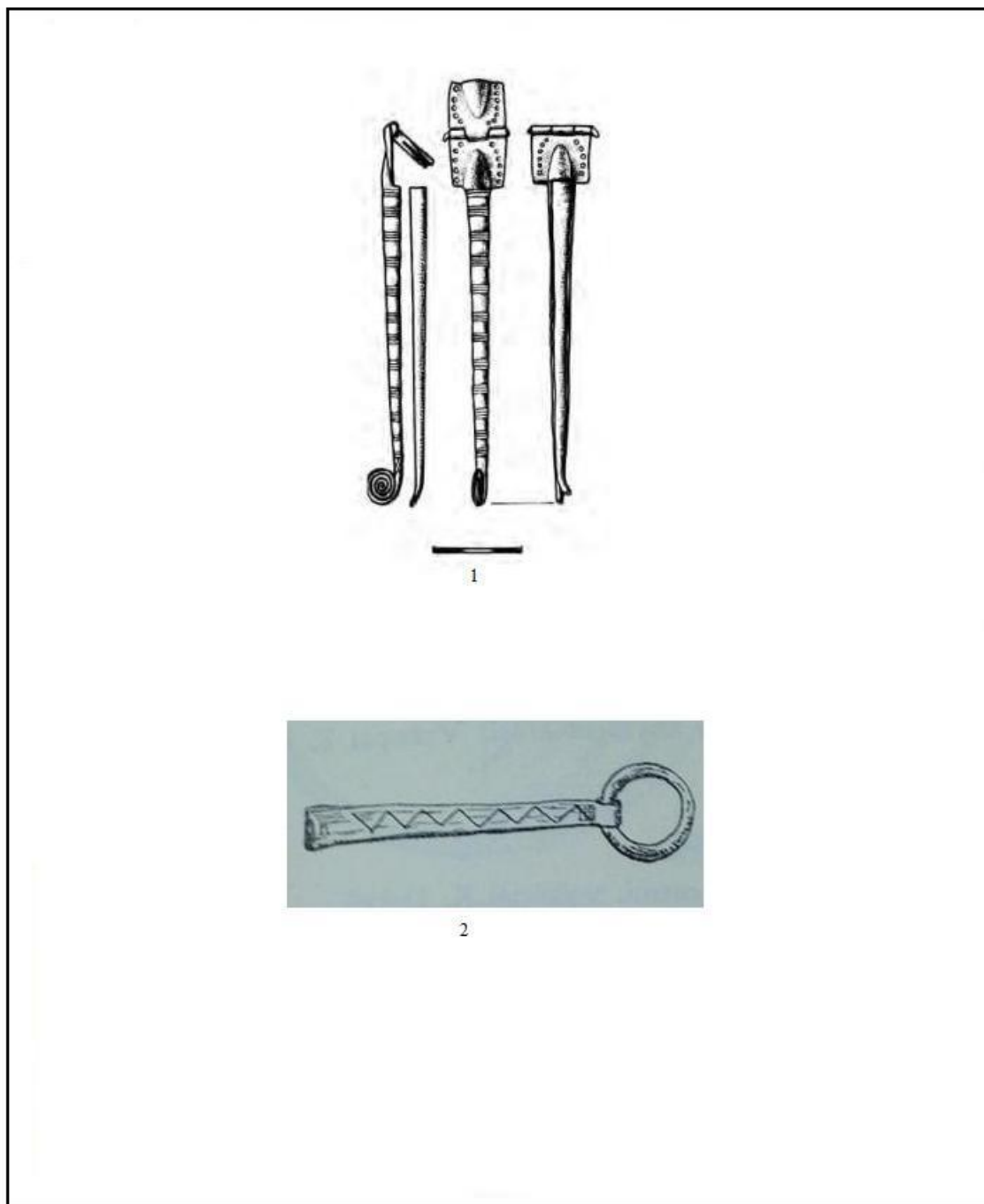
Tab. 18. Zrcátka Doba římská: 1. Baumgarten an der March, hrob 6 (podle Pollak 1980, 13, taf. 3), 2. Bratislava Trnávka-Zadné, obj. 44, 1:3 (podle Varsik 2011, 257, tab. 31), 3. Dobřichov Pičhora, hrob 131, 1:1 (podle Droberjar 1999, 355, taf. 53), 4. Dobřichov Pičhora, hrob 68, 1:1 (podle Droberjar 1999, 375, taf. 73)

Tab. 19. Zrcátka Doba stěhování národů: 1. Groß-Harraas, hrob ? (podle Tejral 1982, 101 Obr. 35), 2. Krakovany Stráže, hrob 1, (podle Tejral 2011, 408, Abb. 171), 3. Mödling, hrob 2,(podle Tejral 2011, 412, Abb. 104), 4. Rakšice, hrob 2/24,(podle Tejral 1982, 213, obr. 91), 5. Vícemilice, hrob 1,(podle Tejral 1982, 138, obr 50), 6. Untersiebenbrunn, hrob 1,(podle Nothnagel 2008, 152, taf. 7)

Tab. 20. Ušní lžičky doba římská: 1. Cífer, obj. ? 2:3.(podle Hrnčiarik 2013, 49, taf. 88), 2. Kostelec na Hané, hrob 33, 1:1 (podle Zeman 1961, 24, obr. 6), 3. Kostelec na Hané. Hrob 390, 1:1 (podle Zeman 1961, 154, obr. 73), 4. Soběsuky, hrob 1, 1:1 (podle Blažek1995, 146, Abb. 10), 5. Uherský Brod, obj.?(podle Zeman 1999, Tab.34), 6. . Mušov, hrob 1, 1:2 (podle Peška – Tejral 2002, 590, taf. 117), 7. Mušov, hrob 1, 1:2 (podle Peška – Tejral 2002, 589, taf. 116)

Tab. 21. Kulma/vějíř. Měcholupy, hrob 1(podle Popa 2009, 103), 2. Bronzové škrabátko Kostelec na Hané. 1:1 (podle Zeman 1961, 146)